

2^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Γνωσιακών συμπεριφοριστικών προσεγγίσεων σε παιδιά & εφήβους

**12-14 Οκτωβρίου 2012
Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας**

**Ινστιτούτο Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς
Ελληνική Εταιρεία Έρευνας της Συμπεριφοράς**

BIBΛΙΟ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ

ΠΡΟΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 12/10/2012			
09.00-10.00	ΕΓΓΡΑΦΕΣ ΣΥΝΕΔΡΩΝ		
10.00-12.00	Αίθουσα 1		
12.00-13.30	Προσκεκλημένο Εργαστήριο 1 CBT for depression in young people <i>Paul Stallard</i>	Αίθουσα 2 Εργαστήριο 1 1-2-3 Γνωσιακή-Συμπεριφορική Θεραπεία: Εισαγωγικό βιωματικό σεμινάριο εξοικείωσης με τις βασικές αρχές και τεχνικές της γνωσιακής συμπεριφοριστικής προσέγγισης στη θεραπεία παιδιών και εφήβων	Αίθουσα Εκδηλώσεων Συμπόσιο 1 Οικογένεια και φοιτητικός πληθυσμός
13.30-15.00			
15.00-16.00	ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ ΔΙΑΚΟΠΗ		
16.00-17.30	Αίθουσα 1 Προφορικές Ανακοινώσεις 1 Διάχυτες και Ειδικές Αναπτυξιακές Διαταραχές	Αίθουσα 2 Προφορικές Ανακοινώσεις 2 Ψυχοεκπαιδευτικές παρεμβάσεις σε ομάδες γονέων	Αίθουσα Εκδηλώσεων Προφορικές Ανακοινώσεις 3 Κλινικές εφαρμογές ΓΣΘ – Μελέτες περιπτώσεων Ι
17.30-18.00	ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ – ΚΑΦΕ		
18.00-18.30	Αίθουσα Εκδηλώσεων Εναρκτήρια Τελετή - Χαιρετισμοί		
18.30-19.30	Αίθουσα Εκδηλώσεων Προσκεκλημένη Ομιλία – Paul Stallard Depression Prevention in Schools		
19.30-20.00	Τιμητική Εκδήλωση για την Καθ. Μίκα Χαρίτου-Φατούρου		
20.00-22.00	Δεξίωση Υποδοχής		
ΣΑΒΒΑΤΟ, 13/10/2012			
9.00-10.30	Αίθουσα 2 Προφορικές Ανακοινώσεις 4	Αίθουσα 1 Προφορικές Ανακοινώσεις 5 Κλινικές εφαρμογές ΓΣΘ – Μελέτες περιπτώσεων ΙΙ	Αίθουσα 3 Μίνι Εργαστήριο 1 Παρουσίαση της Ελληνικής Κλίμακας Αξιολόγησης της ΔΕΠΥ
10.30-11.30	Αίθουσα Εκδηλώσεων Προσκεκλημένη Ομιλία – Tamie Ronen Increasing positive emotion among children in therapy		
11.30-12.00	ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ – ΚΑΦΕ		
12.00-13.30	Αίθουσα 2 Προσκεκλημένο Εργαστήριο 2 Applied Positive Psychology Therapy: Can therapy work without labeling the client as "mentally sick"?	Αίθουσα 3 Εργαστήριο 2 Πρόληψη και διαχείριση των εσωτερικευμένων διαταραχών σε παιδιά σχολικής ηλικίας: Παρουσίαση του ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος «Ο Αγχόσαυρος»	Αίθουσα 1 Προφορικές Ανακοινώσεις 7 Εφαρμογή δομημένων προγραμμάτων ΓΣ παρέμβασης
13.30-15.00	<i>Tamie Ronen</i>		Αίθουσα 1 Μίνι Εργαστήριο 2 Εισαγωγή στο γνωσιακό συμπεριφορικό δράμα
15.00-16.00	ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ ΔΙΑΚΟΠΗ		
16.00-17.30	Αίθουσα 2 Προσκεκλημένο Εργαστήριο 3 Cognitive-behavioural therapies for self-injury and aggression in children with learning and developmental disabilities	Αίθουσα 3 Εργαστήριο 3 «Το κυνήγι του θησαυρού»: το πρώτο ηλεκτρονικό παχνίδι για χρήση στη ΓΣΘ παιδιών	Αίθουσα 1 Συμπόσιο 4 Διαχείριση της αντίστασης των γονέων στη θεραπεία παιδιών και εφήβων
17.30-19.00	<i>Maria Callias</i>		Αίθουσα 1 Συμπόσιο 6 Διαταραχές πρόσληψης τροφής και εικόνα σώματος στην εφηβεία
			Αίθουσα Εκδηλώσεων Συμπόσιο 2 Η θεραπεία συμπεριφοράς σε παιδιά και εφήβους με ιδεοψυχαναγκαστική διαταραχή
			Αίθουσα Εκδηλώσεων Συμπόσιο 3 Διερευνώντας τα πρώιμα δυσλειτουργικά σχήματα
			Αίθουσα Εκδηλώσεων Συμπόσιο 5 Δυνατότητες πρόληψης της Διαταραχής Ελλειμματικής Προσοχής – Υπερκινητικότητας
			Αίθουσα Εκδηλώσεων Συμπόσιο 7 Γνωστικά σχήματα σε παιδιά και εφήβους

ΚΥΡΙΑΚΗ, 14/10/2012				
10.00-11.00	Αίθουσα Εκδηλώσεων Προσκεκλημένη Ομιλία – <i>Katrina Hunt & Lucy Taylor</i> Overview dialectic behavior therapy (DBT) in adolescents			
11.00-11.30	ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ – ΚΑΦΕ			
11.30-13.00	Αίθουσα 1 Προσκεκλημένο Εργαστήριο 4 DBT skills <i>Katrina Hunt & Lucy Taylor</i>	Αίθουσα 3 Εργαστήριο 4 Στηρίζοντας το παιδί που βιώνει απώλεια	Αίθουσα Εκδηλώσεων Προφορικές Ανακοινώσεις 8 ΓΣ και εκπαίδευση	Αίθουσα 2 Εργαστήριο 5 Σχολεία Συνεργατικής Μάθησης και Πρόληψης
13.00-14.30			Αίθουσα Εκδηλώσεων Μίνι εργαστήριο 4 ΙΔΨΔ: Τρόποι αντιμετώπισης σύμφωνα με τη λογικοθυμική και γνωστική-συμπεριφορική ψυχοθεραπεία	
14.30-15.30	ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ ΔΙΑΚΟΠΗ			
15.30-17.00	Αίθουσα 1 Προσκεκλημένο Εργαστήριο 5 Ομαδική Γνωσιακή Συμπεριφορική Θεραπεία για εφήβους με κατάθλιψη <i>Χριστίνα Καμπίσιου</i>	Αίθουσα Εκδηλώσεων Συμπόσιο 9 Βιολογικές παρεμβάσεις και παρεμβάσεις στα πλαίσια της γνωσιακής συμπεριφορικής ψυχοθεραπείας στις τραυματικές εμπειρίες παιδιών και εφήβων. Ο ρόλος της διεπιστημονικής συνεργασίας	Αίθουσα 2 Μίνι Εργαστήριο 3 Περιγραφή και αξιοποίηση της κλίμακας αξιολόγησης δεξιοτήτων παιδιών προσχολικής ηλικίας	Αίθουσα 3 Εργαστήριο 6 «Τα δέκα σκαλοπάτια προς την καλύτερη συμπεριφορά»- Πρόγραμμα εκπαίδευσης γονέων για την αντιμετώπιση προβλημάτων συμπεριφοράς παιδιών προσχολικής ηλικίας
17.00-18.30		Αίθουσα Εκδηλώσεων Προφορικές Ανακοινώσεις 9 Σχολική βία και εκφοβισμός	Αίθουσα 2 Συμπόσιο 8 ΔΕΠ-Υ: Εκπόνηση και εφαρμογή εξειδικευμένων προγραμμάτων διαχείρισης των προβλημάτων συμπεριφοράς και πρόληψης των επιπτώσεων για παιδιά και γονείς	
18.30-19.00	Λήξη Συνεδρίου			

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Παρασκευή, 12/10/2012

10.00-15.00

Προσκεκλημένο Εργαστήριο 1 - Αίθουσα 1

CBT for depression in young people (στην αγγλική γλώσσα, χωρίς ταυτόχρονη μετάφραση)
Paul Stallard, Σύμβουλος Κλινικός Ψυχολόγος, Καθηγητής Πνευματικής Υγείας Παιδιού και Οικογένειας, Πανεπιστήμιο του Bath, Ηνωμένο Βασίλειο & Επικεφαλής του Τμήματος Ψυχολογίας Παιδιού και Εφήβου, Royal United Hospital, Bath, Ηνωμένο Βασίλειο

Depression is a global problem and by 2020 will be the second leading cause of disability world-wide (World Health Organisation). Rates of depression rise during adolescence and by the age of 19 up to 20% will have experienced at least one clinically significant depressive episode. The effects of depression are far reaching and can impact upon developmental trajectories, interfere with educational attainment, and increase the risk of attempted and completed suicide as well as major depressive disorder in adulthood. Adolescent depression is poorly recognised and comparatively few are correctly identified and referred for specialist treatment. Of the psychological treatments available, Cognitive Behaviour Therapy is the most widely researched and has the best evidence of effectiveness.

This workshop will provide an overview of the diagnostic criteria, epidemiology and core elements of CBT programmes for the treatment of depression. A variety of video clips will highlight the experience of depression and a case example used to highlight the stages of assessment, formulation, emotional monitoring, behavioural activation, thought monitoring and challenging and skill enhancement.

12.00-15.00

Εργαστήριο 1 – Αίθουσα 2

1-2-3 Γνωσιακή-Συμπεριφορική Θεραπεία: Εισαγωγικό βιωματικό σεμινάριο εξοικείωσης με τις βασικές αρχές και τεχνικές της γνωσιακής συμπεριφοριστικής προσέγγισης στη θεραπεία παιδιών και εφήβων
Ιωάννα Αποστολοπούλου, ΙΕΘΣ

Η γνωσιακή συμπεριφοριστική θεραπεία κατακτά όλο και περισσότερο έδαφος σαν θεραπεία εκλογής στην περίπτωση παιδιών και εφήβων, ενώ εφαρμόζονται πλέον όχι μόνο οι παραδοσιακές συμπεριφοριστικές τεχνικές αλλά και κατάλληλα προσαρμοσμένες γνωσιακές μέθοδοι. Το εν λόγω εργαστήριο απευθύνεται σε άτομα με μικρή ή καθόλου επαφή με το γνωσιακό συμπεριφοριστικό μοντέλο, καθώς και σε άτομα που επιθυμούν να «φρεσκάρουν» τις ήδη υπάρχουσες σχετικές τους γνώσεις. Ο στόχος είναι αφενός, η εισαγωγή, κατανόηση και βιωματική εξοικείωση με τις βασικές αρχές της γνωσιακής συμπεριφοριστικής προσέγγισης στη θεραπεία παιδιών και εφήβων μέσω βιωματικών ασκήσεων και παιχνιδιών ρόλων και αφετέρου, η διευκόλυνση της παρακολούθησης και κατανόησης των προγραμματισμένων εισηγήσεων του συνεδρίου. Τα κύρια σημεία του σεμιναρίου αποτελούν: α) εισαγωγή στο Γ/Σ μοντέλο και παρουσίαση στον γονιό/παιδί, προσαρμοσμένο στο αίτημα και τις δικές του ανάγκες, β) διατύπωση περίπτωσης, γ) καθορισμός και ιεράρχηση θεραπευτικών στόχων, δ) επιλογή και παρουσίαση βασικών γνωσιακών τεχνικών για την τροποποίηση των δυσλειτουργικών σκέψεων (εντοπισμός των αρνητικών αυτόματων σκέψεων – διάκριση σκέψεων και συναισθημάτων – εισαγωγή στο 3 στηλο ημερολόγιο, τροποποίηση δυσλειτουργικών σκέψεων μέσω της γνωσιακής αναδόμησης και αντικατάσταση με λειτουργικές, δ) επιλογή και παρουσίαση βασικών συμπεριφοριστικών τεχνικών για την τροποποίηση των δυσλειτουργικών συμπεριφορών (συμπεριφοριστικά πειράματα, αρνητική-θετική ενίσχυση, σύστημα ανταλλάξιμων αμοιβών, κ.α.).

Συμπόσιο 1 – Αίθουσα Εκδηλώσεων

Οικογένεια και φοιτητικός πληθυσμός

Πρόεδρος: *Αναστασία Καλαντζή-Αζίζι*, Φιλοσοφική Σχολή, ΕΚΠΑ

Συζητητής: *Ακης Γιοβαζολιάς*, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Οι φοιτητές/τριες, βρίσκονται αναπτυξιακά σε μια μεταβατική φάση όπου επεξεργάζονται εκτός των άλλων και θέματα αυτονόμησης από την οικογένειά τους. Φαίνεται, ότι αυτός ο νεανικός πληθυσμός, ο οποίος εξαρτάται ακόμη οικονομικά από την οικογένειά του, επηρεάζεται αρκετά από ο,τι συμβαίνει στην οικογένεια, ιδιαίτερα εάν φοιτά στην ίδια πόλη διαμονής της οικογένειας. Η μη συναισθηματική αυτονόμηση αντανακλάται πολλές φορές στη λήψη σημαντικών αποφάσεων για την ζωή, την ακαδημαϊκή πορεία, καθώς και την συναισθηματική/σεξουαλική ζωή.

Το παρόν συμπόσιο, μεταφέροντας την εμπειρία του Εργαστηρίου Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών, όπου εφαρμόζεται η Γνωσιακή – Συμπεριφορική Προσέγγιση, έχει στόχο να καταδείξει τους τρόπους με τους οποίους δυσκολίες στην οικογένεια επηρεάζουν την ζωή των φοιτητών. Η πρώτη ομιλία αναφέρεται στις κυριότερες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι φοιτητές/τριες με την οικογένειά τους. Η δεύτερη εισήγηση σχετίζεται με την αυτονόμηση των σπουδαστών από την οικογένεια. Οι τελευταίες δύο εισηγήσεις παρουσιάζουν δύο περιπτώσεις φοιτητών που προσήλθαν για βοήθεια στο Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών και καταδείχνουν πώς οι δυσλειτουργικές σχέσεις στην οικογένεια επιδρούν στην ψυχική υγεία και ακαδημαϊκή πορεία των φοιτητών.

Σ1-1 Δυσκολίες των φοιτητών σε σχέση με την οικογένεια

Ντιάνα Χαρίλα, Εργ. Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών

Ο φοιτητικός πληθυσμός, είναι ένας πληθυσμός που αναπτυξιακά βρίσκεται στην φάση της αναδυόμενης ενηλικίωσης όπου καλείται να ολοκληρώσει την διαμόρφωση της ταυτότητάς του, να αυτονομηθεί, με την έννοια κυρίως να ανεξαρτητοποιηθεί συναισθηματικά, να κάνει ώριμες διαπροσωπικές σχέσεις και να θέσει τους επαγγελματικούς του στόχους. Πολλές φορές, στη φάση αυτή της ανεξαρτητοποίησης η οικογένεια των φοιτητών μπορεί να μην κατανοεί ή να μην αποδέχεται αυτήν την αλλαγή, με αποτέλεσμα να υπάρχουν συγκρούσεις. Συχνά κατά τη διαδικασία αυτονόμησης ενός νέου ανθρώπου ανακύπτουν συναισθήματα ενοχής. Εκτός από τα θέματα αυτονόμησης, η ύπαρξη δυσκολιών στις σχέσεις μεταξύ των μελών (π.χ. δυσκολίες στη σχέση του ζευγαριού) μπορεί να αποτελεί παράγοντα ψυχολογικής έντασης στους φοιτητές, ιδιαίτερα όταν μπαίνουν σε ρόλο συντρόφου ή διαιτητή στις συγκρούσεις μεταξύ των γονιών τους. Όλες αυτές οι δυσκολίες σε σχέση με την οικογένεια, πολλές φορές δημιουργεί πολλές ψυχολογικές δυσκολίες και επηρεάζει την ακαδημαϊκή φοίτηση και επίδοση των φοιτητών.

Σ1-2 Οικογενειακές σχέσεις και Αυτονόμηση: μία διαρκής διαπραγμάτευση;

Ντόνα Παπαστυλιανού, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Το στάδιο κατά το οποίο ο έφηβος θα χρειαστεί να απομακρυνθεί από το σπίτι και την οικογένεια λόγω σπουδών ή άλλων υποχρεώσεων αποτελεί σημαντική μετάβαση στην ενηλικίωση. Τα ζητήματα κατά την αναπτυξιακή αυτή φάση μετάβασης στην ενηλικίωση των φοιτητών είναι ιδιαίτερα σημαντικά και αφορούν τη δοκιμασία του συναισθηματικού δεσμού με τους γονείς, την αυτονομία, τη διαφοροποίηση, τη διαμόρφωση κοινωνικής ταυτότητας, τις δεξιότητες κοινωνικής προσαρμογής και διαχείρισης συναισθηματικών προβλημάτων, την οργάνωση των σπουδών, τη δύναμη δέσμευσης στο στόχο, την αντιμετώπιση των ζητημάτων που αφορούν την οργάνωση του Πανεπιστημίου και τον τρόπο λειτουργίας του για να αναφέρουμε μόνο μερικά. Η διαμόρφωση στην οικογένεια από νωρίς, ενός περιβάλλοντος που θα οδηγήσει τα παιδιά στην εξατομίκευση, ενώ παράλληλα θα υπάρχει συναισθηματικός δεσμός με τους γονείς αποτελεί μια επιθυμητή συνθήκη ικανή εν πολλοίς να εξασφαλίσει μια μετάβαση χωρίς ιδιαίτερα επικίνδυνες αναταράξεις σύμφωνα με την βιβλιογραφία τόσο στις βασικές ψυχολογικές έρευνες όσο και στην ψυχοθεραπεία και συμβουλευτική. Ποια είναι όμως η εικόνα στην οικογένεια σύμφωνα με την

αντίληψη των εφήβων στην Ελλάδα; Στην παρουσίαση αναφέρονται τα σχετικά ευρήματα έρευνας του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας και του ερευνητικού Προγράμματος HBSC (2006) (σε συνεργασία με το ΕΠΠΨΥ) (N=1416 αγόρια και κορίτσια μ.ο. 15 ετών) όπου σκιαγραφούνται οι εφηβικές συμπεριφορές και σχέσεις στην ελληνική οικογένεια και συζητούνται με «αντήχηση» τα ευρήματα ερευνών με δείγμα φοιτητές υπό το πρίσμα της αυτονομίας.

Σ1-3 Περιγραφή ατομικής περίπτωσης φοιτητή με Ιδεοψυχαναγκαστική Διαταραχή, Κατάθλιψη, Κρίσεις Πανικού και Αναβλητικότητα σπουδών

Ρ. Λάιους, Εργ. Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών

Ντιάνα Χαρίλα, Εργ. Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών

Η περίπτωση αναφέρεται σε έναν άνδρα 23 ετών, φοιτητής θετικών επιστημών που προσέρχεται για θεραπεία με δικό του αίτημα. Ύστερα από αξιολόγηση των συμπτωμάτων του φάνηκε ότι παρουσιάζει Ιδεοψυχαναγκαστική Διαταραχή, Κατάθλιψη, Κρίσεις Πανικού, Αναβλητικότητα σπουδών και πλήρη απουσία κοινωνικών δεξιοτήτων και διεκδικητικότητας.

Τα γεγονότα ζωής που φαίνεται να συντέλεσαν στην έναρξη και διατήρηση των συμπτωμάτων του είναι η απουσία υποστηρικτικού δικτύου, το ιδιαίτερα αυστηρό και συντηρητικό οικογενειακό πλαίσιο με αποκλεισμό κοινωνικών επαφών από την παιδική ηλικία έως και την ενήλικη ζωή. Ακολουθήθηκε η γνωσιακή συμπεριφοριστική ψυχοθεραπευτική προσέγγιση για την αντιμετώπιση των συμπτωμάτων. Περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με το ατομικό και οικογενειακό ιστορικό, τον θεραπευτικό σχεδιασμό και την πορεία της θεραπείας θα παρουσιαστούν στο συνέδριο.

Σ1-4 Η περίπτωση μίας φοιτήτριας με αποφευκτική διαταραχή

Κατερίνα Αυγουστάκη, Εργ. Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών

Ντιάνα Χαρίλα, Εργ. Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών

Η Ελένη είναι μια κοπέλα ηλικίας 20 ετών που σπουδάζει σε μία σχολή θεωρητικών επιστημών και προσέρχεται στο Συμβουλευτικό Κέντρο Φοιτητών με αίτημα να αντιμετωπίσει την τελειομανία, τη χαμηλή της αυτοεκτίμηση και το γεγονός ότι είναι «κλειστή σαν χαρακτήρας». Στη διάρκεια της αξιολόγησης ανακύπτουν έντονα καταθλιπτικά συναισθήματα. Όταν η Ελένη προσέρχεται για θεραπεία είναι ακινητοποιημένη από τις υψηλές απαιτήσεις των γονιών της ενώ στο οικογενειακό πλαίσιο έχει το ρόλο να μεσολαβεί στη σχέση των γονέων, η οποία δεν είναι καλή, προσπαθώντας να επιλύσει ή να μετριάσει τις συγκρούσεις. Επίσης, φαίνεται να παίρνει ένα ξεκάθαρα γονεϊκό και επικριτικό ρόλο απέναντι στη μικρή της αδερφή. Η θεραπεία είχε Γνωσιακή – Συμπεριφοριστική κατεύθυνση. Στο πλαίσιο αυτό έγινε προσπάθεια να συνδεθούν τα σημερινά προβλήματα με τον τρόπο που η Ελένη έχει μεγαλώσει και λειτουργεί μέσα στην οικογένεια καθώς και να απαγκιστρωθεί από τους ρόλους που είχε αναλάβει και να βρει μία πιο λειτουργική θέση μέσα στην οικογένεια της. Η πορεία αυτή καθώς και η αντίδραση του συστήματος της οικογένειας θα ζητηθούν στη συγκεκριμένη παρουσίαση

15.00-16.00 ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ ΔΙΑΚΟΠΗ

Προφορικές Ανακοινώσεις 1 – Αίθουσα 1

Διάχυτες και Ειδικές Αναπτυξιακές Διαταραχές

Πρόεδρος: *Αγγελική Γενά*

Π1-1 Γνωσιακές και συμπεριφοριστικές τεχνικές στη θεραπευτική αγωγή παιδιού με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος(ΔΑΦ) προσχολικής ηλικίας

Αναστασία Γεωργίου, ΕΨΥΠΕΑ

Σωτήρης Κωτσόπουλος, ΕΨΥΠΕΑ

Εισαγωγή: Η εργασία αυτή αναφέρεται στη γνωσιακή- συμπεριφοριστική προσέγγιση της Εφαρμοσμένης Ανάλυσης της Συμπεριφοράς στα πλαίσια της θεραπευτικής παρέμβασης σε παιδί με ΔΑΦ προσχολικής ηλικίας με σκοπό την προαγωγή αμοιβαιότητας και το γνωσιακό εμπλουτισμό.

Σκοπός: Ο σκοπός της εργασίας είναι η παρουσίαση της εξέλιξης παιδιού με ΔΑΦ ενταγμένου στο θεραπευτικό πρόγραμμα του Κέντρο Ημέρας με την εφαρμογή τεχνικών της ΕΑΣ, στα πλαίσια της εντατικής και μακροχρόνιας παρέμβασης που του προσφέρθηκε.

Μέθοδος: Παρουσιάζεται η περίπτωση παιδιού με διάγνωση ΔΑΦ στην ηλικία των 2,9 ετών με σοβαρές δυσκολίες στη συναλλαγή, στην επικοινωνία, τη συναισθηματική αμοιβαιότητα και το λόγο-ομιλία. Η παρέμβαση ξεκίνησε σε εξατομικευμένη βάση. Στα πλαίσια της συμπεριφορικής αξιολόγησης πραγματοποιήθηκε άμεση, αντικειμενική και συστηματική παρατήρηση του παιδιού και καθορίστηκαν οι ρεαλιστικοί στόχοι σύμφωνα με τις ανάγκες του. Το ατομικό του πρόγραμμα περιελάμβανε όλους τους τομείς όπου χρειαζόταν ειδική παρέμβαση όπως είναι: η κινητικότητα, η αντίληψη και η έκφραση λόγου, ο γνωστικός τομέας, ο ψυχοκοινωνικός, το παιχνίδι, οι δεξιότητες καθημερινής ζωής καθώς και η μίμηση και η από κοινού παρατήρηση. Η σωματική καθοδήγηση και η λεκτική βοήθεια έπαιξαν σημαντικό ρόλο κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης καθώς επίσης και η θετική ενίσχυση (τροφικός ενισχυτής, αγκαλιά, παιχνίδι- αυτοκίνητο, λεκτική επιβράβευση). Σε τακτά χρονικά διαστήματα πραγματοποιούνταν αξιολογήσεις - εκτιμήσεις προόδου και ανανεώνονταν οι θεραπευτικοί στόχοι. Οι γονείς του παιδιού, μετά από συστηματική εκπαίδευση, έπαιξαν ρόλο συνθεραπευτή κατά τη διάρκεια της παρέμβασης. Η παρέμβαση έχει διαρκέσει 4 χρόνια και συνεχίζεται στα πλαίσια ομάδας.

Αποτελέσματα: Το παιδί ηλικίας σήμερα 6,6ετών ολοκλήρωσε τη φοίτηση του στο νηπιαγωγείο και θα φοιτήσει στη πρώτη δημοτικού. Το ενδιαφέρον του για μάθηση παραμένει έντονο. Η αναπτυξιακή του ηλικία τείνει να ταυτιστεί με αυτή της χρονολογικής του.

Συμπεράσματα: Η ΕΑΣ ως επιλογή παρέμβασης έχει σημαντικά αποτελέσματα στο να ξεπεραστούν σε μεγάλο βαθμό τα συμπτώματα της διαταραχής και μάλιστα όταν η παρέμβαση έχει ξεκινήσει από τη προσχολική ηλικία.

Π1-2 Η κατανόηση και η έκφραση αγάπης

Βάγια Παπαγεωργίου, Ιδιώτης

Ένα πρόγραμμα ΓΣΘ για παιδιά 5-13 χρονών με Σύνδρομο Asperger.

Τα άτομα με διαταραχές του αυτιστικού φάσματος (ΔΑΦ), κυρίως σύνδρομο Asperger παρουσιάζουν συχνά δυσκολίες στην έκφραση και διαχείριση συναισθημάτων, κυρίως του άγχους, του θυμού και της θλίψης, που απαιτούν συχνά θεραπευτική αντιμετώπιση. Όμως, χαρακτηριστικό στις ΔΑΦ μπορεί να είναι και η ελλιπής κατανόηση και έκφραση θετικών συναισθημάτων όπως της αγάπης, που είναι σημαντικά για τη σωματική και ψυχική υγεία, αλλά και για την έναρξη και διατήρηση φιλικών και στενών διαπροσωπικών σχέσεων. Τα άτομα με ΔΑΦ δεν εκφράζουν συνήθως ενστικτωδώς κατανόηση, προτίμηση ή αγάπη για κάποιον. Η κλινική εμπειρία δείχνει ότι τα παιδιά και οι ενήλικες με ΔΑΦ/σύνδρομο Asperger έχουν ανάγκη από πληροφορίες και καθοδήγηση στην κατανόηση και έκφραση συναισθημάτων αγάπης. Αυτή η ανάγκη προκαλεί ανησυχία και ενδιαφέρον σε γονείς, επαγγελματίες αλλά και στους άμεσα ενδιαφερομένους. Παρουσιάζεται το πρόγραμμα εκπαίδευσης στην κατανόηση και έκφραση θετικών συναισθημάτων των T. Attwood και M. Garnett που υποστηρίζει το παιδί:

- να ανακαλύψει τις θετικές επιδράσεις των εκδηλώσεων αγάπης στις διαπροσωπικές σχέσεις

- να εντοπίσει την ανακούφιση που προκαλεί η εκδήλωση θετικών συναισθημάτων σε όλους τους εμπλεκόμενους, φίλους, μέλη της οικογένειας και στο ίδιο
- να βελτιώσει το εύρος των εκφράσεων-εκδηλώσεων αγάπης
- και να εξηγήσει σε γονείς και φίλους τις δυσκολίες του παιδιού στην αναγνώριση των ενδείξεων ότι κάποιος χρειάζεται ή/και εκτιμά την εκδήλωση αγάπης.

Π1-3 Ομάδες για παιδιά με Υψηλής Λειτουργικότητας Αυτισμό: Σκοπός και οφέλη από ένα πρόγραμμα ομαδικών δραστηριοτήτων
Παναγιώτης Σιαπέρας, ΕΚΠΑ

Τις τελευταίες δεκαετίες όλο και περισσότεροι επιστήμονες ασχολούνται είτε διαγνωστικά είτε σε επίπεδο παρέμβασης με παιδιά που έχουν διάγνωση Αυτισμού Υψηλής Λειτουργικότητας ή Σύνδρομο Asperger. Μία από τις προκλήσεις στον Υψηλής Λειτουργικότητας Αυτισμό είναι η ένταξη και η συνεργασία σε επίπεδο ομάδας. Η δυσκολία των παιδιών με αυτισμό στην Θεωρία του Νου αλλά και στην Εκτελεστική Λειτουργία επηρεάζει πολύ τις κοινωνικές τους σχέσεις, αλλά και την προσαρμογή στις σχολικές απαιτήσεις. Η δημιουργία ομάδων με συγκεκριμένη δομή, σκοπό και δραστηριότητες έχει δείξει ότι μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά με Υψηλής Λειτουργικότητας Αυτισμό όχι μόνο σε επίπεδο κοινωνικών δεξιοτήτων, αλλά να αποτελέσει και ένα χώρο έκφρασης συναισθημάτων και ανησυχιών που τους απασχολούν. Μέσα σε μια δομημένη ομάδα με στόχο-κατευθυνόμενες δραστηριότητες, έχουν την δυνατότητα να εξασκήσουν πολλές διαφορετικές δεξιότητες όπως πώς να δουλεύουν σε συνεργασία, πώς να διαχειριστούν την επιτυχία και την αποτυχία, αλλά και να επιλύουν χωρίς εκρήξεις τα προβλήματα που παρουσιάζονται. Όλοι αυτοί οι παράγοντες εξετάζονται και αξιολογείται κατά πόσο η συμμετοχή σε αυτού του τύπου τις ομάδες παιδιών με Υψηλής Λειτουργικότητας Αυτισμό μπορεί να ενισχύσει την ομαλή κοινωνικοποίηση στο σχολείο αλλά και τους άλλους τομείς έργου στη καθημερινότητά τους.

Π1-4 Γνωσιακή-συμπεριφοριστική θεραπεία στα πλαίσια Ομάδας Κοινωνικοποίησης Εντατικού Προγράμματος Παρέμβασης σε παιδιά με διαταραχή αυτιστικού φάσματος (Δ.Α.Φ)
Ειρήνη Φλώρου, ΕΨΥΠΕΑ
Σωτήρης Κωτσόπουλος, ΕΨΥΠΕΑ

Το Εντατικό Πρόγραμμα Κοινωνικοποίησης σε Ομάδα λειτουργεί τα τελευταία 5 χρόνια στο Κέντρο Ημέρας στο Μεσολόγγι. Στο Πρόγραμμα συμμετέχουν 4-5 παιδιά, 3-5 ετών με διάγνωση Δ.Α.Φ. Το Πρόγραμμα παρέχεται στα παιδιά για 20 ώρες την εβδομάδα για 1 έτος ή περισσότερο. Το πρόγραμμα αποτελεί μέρος της συνεχούς θεραπευτικής παρέμβασης στα παιδιά και συνέχεια μιας περιόδου 1-2 ετών ατομικών συνεδριών λογοθεραπείας, εργοθεραπείας, ειδικής αγωγής. Στο Εντατικό Πρόγραμμα Κοινωνικοποίησης σε Ομάδα εφαρμόζονται τεχνικές γνωσιακής-συμπεριφοριστικής θεραπείας. Στο Πρόγραμμα δουλεύονται οι κοινωνικές δεξιότητες, οι προ-απαιτούμενες δεξιότητες και οι δεξιότητες αυτοεξυπηρέτησης. Κύριος στόχος του Προγράμματος είναι η κοινωνικοποίηση των παιδιών με την σταδιακή διαμόρφωση της συμπεριφοράς και τη διδασκαλία κοινωνικών συναλλαγών με συνομηλίκους για την γενίκευση. Οι στόχοι θεραπείας αρχικά δουλεύονται στο πλαίσιο 1-1 παιδί με θεραπεύτρια με τη χρήση της θετικής ενίσχυσης και έπειτα σε ομαδικό πλαίσιο ή in vivo. Για την εκμάθηση των απαιτούμενων δεξιοτήτων και την κατάκτησή τους πραγματοποιείται μάθηση μέσω παρατήρησης προτύπου, επ' ευκαιρία διδασκαλία, διδασκαλία αλυσιδωτών αντιδράσεων. Σκοπός του Προγράμματος είναι η προετοιμασία του παιδιού για ένταξη σε κανονικό νηπιαγωγείο και δημοτικό σχολείο. Ενθαρρύνεται η παράλληλη φοίτηση σε νηπιαγωγείο τις ημέρες που το Πρόγραμμα δεν λειτουργεί. Οι γονείς παίζουν σημαντικό ρόλο στην εκπαίδευση των παιδιών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα. Οι ίδιοι εκπαιδεύονται στις τεχνικές του συμπεριφορισμού που εφαρμόζονται στο Πρόγραμμα προκειμένου να συνεχίζουν τη θεραπευτική προσπάθεια στο σπίτι στη γενίκευση των δεξιοτήτων των παιδιών τους.

Προφορικές Ανακοινώσεις 2 – Αίθουσα 2

Ψυχοεκπαιδευτικές παρεμβάσεις σε ομάδες γονέων

Πρόεδρος: *Μαριλίνα Μπαδικιάν*

Π2-1 Θετικοί Γονείς Χαρούμενα Παιδιά Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Γονέων για παιδιά με προβλήματα Διαγωγής ηλικίας 3-8 χρόνων

Απόστολος Βούρδας, Πόπη Τριανταφύλλου, Ελένη Κατσάμπα, Ζωή Αβούρη, Γεράσιμος Κολαίτης
Παιδοψυχιατρική Κλινική Ιατρικής Σχολής ΕΚΠΑ

Το πρόγραμμα εκπαίδευσης γονέων Θετικοί Γονείς Χαρούμενα Παιδιά, είναι μια δομημένη θεραπευτική παρέμβαση, που στηρίζεται σε εγχειρίδιο θεραπευτή και αποσκοπεί στο να βοηθήσει γονείς οι οποίοι έχουν παιδιά ηλικίας 3-8 χρόνων με προβλήματα διαγωγής. Χορηγείται σε ομάδες των 6-8 οικογενειών σε 13 ομαδικές συναντήσεις. Η φιλοσοφία του προγράμματος στηρίζεται στην ανάπτυξη της θετικής γονεϊκότητας και οι αρχές του προέρχονται από τα πεδία της συμπεριφερολογικής, συστημικής και προσωποκεντρικής ψυχοθεραπείας. Στο παρόν συνέδριο θα παρουσιαστεί η δομή και τα βασικά στοιχεία του προγράμματος, καθώς και τα αποτελέσματα από την χορήγηση του στην πρώτη πιλοτική ομάδα γονέων.

Π2-2 Πιλοτικό πρόγραμμα ομαδικής ψυχοεκπαιδευτικής παρέμβασης για ανάδοχους γονείς

Ιωάννα Γιαννοπούλου, ΚΨΥ Περιστερίου & Β' Ψυχιατρική Κλινική ΕΚΠΑ ΠΓΝ "Αττικόν"
Γεώργιος Μπούρας, Β' Ψυχιατρική Κλινική ΕΚΠΑ ΠΓΝ "Αττικόν"
Εύη Μπιτσάκου, Β' Ψυχιατρική Κλινική ΕΚΠΑ ΠΓΝ "Αττικόν"

Η παρούσα εργασία αφορά στην πιλοτική μελέτη αποτελεσματικότητας της ομαδικής παρέμβασης ψυχοεκπαίδευσης αναδόχων μητέρων, που έλαβε χώρα κατόπιν αιτήματος από το Ίδρυμα Βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ». Συμμετείχαν 12 ανάδοχες μητέρες και συνολικά έγιναν 10 τριώρες εβδομαδιαίες συναντήσεις. Ξεκινώντας από τη διερεύνηση των προβληματισμών και των αναγκών που εξέφραζαν οι συμμετέχουσες σχετικά με το ρόλο του ανάδοχου γονέα προέκυψαν συγκεκριμένες θεματικές ενότητες που κρίθηκαν σκόπιμο να τύχουν ιδιαίτερης προσοχής και επεξεργασίας. Ο βιωματικός χαρακτήρας της παρέμβασης ενισχύθηκε μέσω χρήσης παραδειγμάτων περιπτώσεων (case vignettes) με ερωτήσεις τις οποίες οι συμμετέχουσες έπρεπε να επεξεργαστούν σε μικρές υποομάδες, 3-4 ατόμων, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα ανάδυσης εκείνων των ζητημάτων που τις απασχολούσαν περισσότερο. Συνοπτικά, οι στόχοι που τέθηκαν ήταν οι εξής: (α) η επεξεργασία και κατανόηση των γνωστικών, συναισθηματικών και συμπεριφορικών αντιδράσεων από τα μέλη της ανάδοχης οικογένειας που μπορεί να επιφέρει η υιοθεσία ενός εκ των δύο αναδόχων παιδιών που ήδη μένουν μαζί τους για ένα αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα, (β) η επεξεργασία και κατανόηση ζητημάτων αναφορικά με τις ρίζες και την ιστορία ζωής του ανάδοχου παιδιού, (γ) η επεξεργασία των ζητημάτων αναφορικά με τον τερματισμό της αναδοχής και την επιστροφή του παιδιού στη φυσική του οικογένεια, (δ) η κατανόηση των συναισθηματικών και συμπεριφορικών δυσκολιών των αναδόχων παιδιών, και (ε) ανάπτυξη στρατηγικών αντιμετώπισης ανεπιθύμητων συμπεριφορών και ενίσχυση δεξιοτήτων επίλυσης προβλημάτων, μέσω διεξοδικής συζήτησης παραδειγμάτων. Η παρέμβαση στηρίχθηκε στο συνδυασμό της γνωσιακής-συμπεριφορικής και ψυχοδυναμικής προσέγγισης. Η αποτελεσματικότητα της παρέμβασης αξιολογήθηκε ποσοτικά (ερωτηματολόγια συμπεριφοράς παιδιών πριν και μετά τη λήξη της παρέμβασης) και ποιοτικά.

Π2-3 Ο ρόλος της οικογένειας στη γνωστική, συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού.

Ψυχοεκπαίδευση γονέων στη διαχείριση της διασπαστικής συμπεριφοράς των παιδιών και εφήβων

Κωνσταντίνα Σκλάβου, Τμήμα Ψυχιατρικής Παιδιών και Εφήβων – Σισμανόγλειο ΓΝΑ
Αναστασία Κουμούλα, Τμήμα Ψυχιατρικής Παιδιών και Εφήβων – Σισμανόγλειο ΓΝΑ

Οι γνωστικές αναπαραστάσεις των παιδιών επιδρούν στην προσπάθεια κατανόησης του κοινωνικού τους περιβάλλοντος, στην ικανότητα αντίδρασης στα ερεθίσματα που λαμβάνουν και εν τέλει στη διαμόρφωση του τρόπου αλληλεπίδρασης με τον εαυτό και τους γύρω τους. Η παραπάνω διαδικασία διαφέρει ανάλογα με το στάδιο ανάπτυξης που διανύει το κάθε παιδί, τα ιδιοσυγκρασιακά του χαρακτηριστικά και το στενό ή ευρύτερο οικογενειακό – κοινωνικό περιβάλλον, μέσα στο οποίο εξελίσσεται. Στη βάση αυτή επομένως και

μέσω της μάθησης, δομείται η γνωστική, η συναισθηματική και κοινωνική εξέλιξη του ατόμου, που προσδιορίζει τη δημιουργία σχέσεων εμπιστοσύνης, την ικανότητα αυτοαντίληψης, την ανάπτυξη των κοινωνικών δεξιοτήτων, τη διαχείριση πληροφοριών και καταστάσεων και την επιλογή και υιοθέτηση συγκεκριμένων συμπεριφορών.

Στόχος της παρούσας εισήγησης είναι η ανάδειξη του καταλυτικού ρόλου της οικογένειας, ως το πρώτο άμεσο περιβάλλον αλληλεπίδρασης, στη διαδικασία της ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης του παιδιού στα πρώτα χρόνια της ζωής του, αλλά και στη συνέχεια στην ανάπτυξή του, στην παιδική και εφηβική ηλικία. Επιπλέον θα αναλυθούν η μεθοδολογία της συμβουλευτικής και της ψυχοεκπαίδευσης των γονέων, για την αντιμετώπιση των δυσλειτουργικών συμπεριφορών των παιδιών και εφήβων, μέσα από τις τεχνικές της γνωσιακής – συμπεριφοριστικής προσέγγισης.

Π2-4 «Μπαμπάδες» πίσω από τα κάγκελα *Christine Maerkl, Υπουργείο Δικαιοσύνης*

Η παρουσίαση αφορά την πιλοτική παρέμβαση σε φυλακισμένους τοξικομάνεις άνδρες, που συμμετέχουν εθελοντικά σε μια ομάδα γονέων.

Όπως προκύπτει και από τη διεθνή βιβλιογραφία (Murray, & Farrington, 2008) τα ανήλικα τέκνα των κρατουμένων έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να εμφανίσουν προβλήματα ψυχικής υγείας κατά την παιδική και εφηβική τους ηλικία. Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων η διατήρηση της μεταξύ τους επικοινωνίας είναι δύσκολη και οι συνθήκες των επισκέψεων κατ' εξοχήν ακατάλληλες για παιδιά, συχνά δε και τραυματικές. Η φυλάκιση του γονέα μπορεί να λειτουργήσει ως ένας σοβαρός επιβαρυντικός παράγοντας και έχει συσχετιστεί με την αντικοινωνική συμπεριφορά παιδιών και εφήβων, όπως και με προβλήματα εσωστρέφειας.

Στην παρούσα εργασία προσπαθούμε με γνωσιακές και δημιουργικές μεθόδους να βελτιώσουμε την επικοινωνία των πατέρων με τα παιδιά τους. Στόχος είναι η τροποποίηση δυσλειτουργικών στάσεων απέναντι στην ανατροφή των παιδιών τους, η βελτίωση της επικοινωνίας πέραν του παιδιού και με το άτομο που έχει την ευθύνη για την ανατροφή του όπως και η εκπαίδευση στις βασικές συμπεριφοριστικές τεχνικές για την λύση προβλημάτων.

Οι ομάδες θα λειτουργήσουν με ημιδομημένο περιεχόμενο για να ανταποκριθούν στις ιδιαίτερες ανάγκες του πληθυσμού, σε ένα πρώτο κύκλο 8 συναντήσεων εμπλουτισμένο με ασκήσεις για το «σπίτι». Σε ατομικές συνεντεύξεις θα διερευνηθούν τα ιδιαίτερα προβλήματα, που αντιμετωπίζουν τα παιδιά τους, μέσα από την οπτική των θεραπευόμενων τοξικομανών κρατούμενων. Στο κύκλο αυτό δεν θα γίνει καμία παρέμβαση στο επίπεδο του παιδιού.

Προφορικές Ανακοινώσεις 3 – Αίθουσα Εκδηλώσεων

Κλινικές εφαρμογές ΓΣΘ – Μελέτες περιπτώσεων I
Πρόεδρος: *Ιωάννα Αποστολοπούλου*

Π3-1 Η τεχνική της έκθεσης με παρεμπόδιση αντίδρασης (ΕμΠΑ) στην ιδεοψυχαναγκαστική διαταραχή: το παράδειγμα ενός εφήβου με ιδεοληψίες μόλυνσης και καταναγκασμούς καθαριότητας και ελέγχου.
Χρήστος Κουτσαύτης, ΙΕΘΣ

Η παρουσίαση αφορά στην τεχνική της έκθεσης με παρεμπόδιση αντίδρασης (ΕμΠΑ) για τη μείωση των τελετουργιών καθαριότητας και ελέγχου, καθώς και των συμπεριφορών αποφυγής σε 15χρονο έφηβο με ιδεοψυχαναγκαστική διαταραχή. Δεδομένης της δυσκολίας του εφήβου να προβεί στην πραγματοποίηση των ασκήσεων λόγω του έντονου άγχους που βίωνε πριν από την επιτέλεσή τους, αξιοποιήθηκε η τεχνική της μίμησης του προτύπου. Ειδικότερα, ο θεραπευτής αντιμετώπιζε ο ίδιος τα φοβικά ερεθίσματα και στη συνέχεια ενθάρρυνε τον έφηβο να εκτεθεί και αυτός σε αυτά χωρίς να προβεί στην επιτέλεση καταναγκασμών. Παράλληλα, εφαρμόστηκαν γνωσιακές τεχνικές (π.χ. καταγραφή παραισφρητικών σκέψεων και αναδόμηση τους, σύνδεση σκέψεων, συναισθημάτων και συμπεριφορών) καθώς και επαναλαμβανόμενες ψυχοεκπαιδευτικές συνεδρίες με τον έφηβο και τη μητέρα του, οι οποίες βοήθησαν στην ενεργό εμπλοκή του εφήβου στη θεραπεία. Η έκβαση της θεραπείας κρίνεται θετική τόσο από τον θεραπευτή όσο και από τον έφηβο και την οικογένειά του. Θα συζητηθεί η σημασία της παρουσίας του

θεραπευτή κατά τη διάρκεια των ασκήσεων ΕμπΑ στην αύξηση της θεραπευτικής συμμόρφωσης και στην αποτελεσματικότητα της θεραπευτικής παρέμβασης.

Π3-2 Περιγραφή ατομικής περίπτωσης γνωσιακού συμπεριφοριστικού τύπου θεραπείας σε κορίτσι 8 ετών με αίτημα τη μείωση των συγκρούσεων με την αδελφή της
Αναστασία Δούγαλη, Ψυχιατρική Κλινική Παιδιών και Εφήβων, Σισμανόγλειο Νοσοκομείο, ΙΕΘΣ

Η περίπτωση αναφέρεται σε κορίτσι 8 ετών, μαθήτρια Γ΄ Δημοτικού, με μαθησιακές δυσκολίες και ήπια καταθλιπτικά και ιδεοψυχαναγκαστικά συμπτώματα. Το παιδί ήδη παρακολουθούνταν στο ιατροπαιδαγωγικό κέντρο της περιοχής του λόγω των δυσκολιών αυτών και λάμβανε αντικαταθλιπτική φαρμακευτική αγωγή. Η οικογένεια παραπέμφθηκε στο ΙΕΘΣ λόγω των έντονων και βίαιων συγκρούσεων μεταξύ του κοριτσιού και της μεγαλύτερης αδελφής του, κατά τις οποίες το παιδί «έχανε τον έλεγχο». Η γνωσιακού-συμπεριφοριστικού τύπου παρέμβαση που έγινε διήρκεσε περίπου πέντε μήνες (12 συνεδρίες). Οι πρώτες 5 από αυτές έγιναν με το κορίτσι μόνο του, ενώ στις επόμενες 6 συμμετείχε και η μεγαλύτερη αδελφή με στόχο τη βελτίωση της μεταξύ τους σχέσης. Οι τεχνικές που εφαρμόστηκαν στη θεραπεία περιέλαβαν ενίσχυση της συμπεριφοράς συνεργασίας μεταξύ των κοριτσιών, ψυχοεκπαίδευση για το θυμό και τον τρόπο έκφρασής του (με τη χρήση ζωγραφικής), εκπαίδευση στη χρήση τεχνικών χαλάρωσης (απόσπαση προσοχής, διαφραγματική αναπνοή, χρήση νοερών εικόνων), καθοδήγηση των παιδιών ώστε να εκφράζουν λεκτικά τι τα ενοχλεί στη συμπεριφορά του άλλου και εκπαίδευση στην επίλυση προβλημάτων. Επιπρόσθετα, έγινε συμβουλευτική γονέων με στόχο την ενίσχυση της αυτοπεποίθησης του κοριτσιού και τη μείωση των συγκρούσεων με την αδελφή του. Τα παιδιά συμμετείχαν ενεργά στη θεραπεία και οι γονείς τροποποίησαν τη συμπεριφορά τους με αποτέλεσμα τη μείωση της έντασης και της συχνότητας των συγκρούσεων. Θα συζητηθούν οι ιδιαιτερότητες της γνωσιακής-συμπεριφοριστικής θεραπείας με τη συμμετοχή δύο παιδιών στις συνεδρίες.

Π3-3 Η εφαρμογή της γνωσιακής-συμπεριφοριστικής θεραπείας στην περίπτωση γενικευμένων μαθησιακών δυσκολιών μέσα από την παρουσίαση περίπτωσης εφήβου με κοινωνική φοβία
Χριστίνα Θεοδώρου, ΙΕΘΣ

Η περίπτωση αναφέρεται σε μαθητή της Β΄ Γυμνασίου, 14 ετών, με γενικευμένες μαθησιακές δυσκολίες και έντονο κοινωνικό άγχος, με επιπτώσεις στη λειτουργικότητά του, ιδιαίτερα στο σχολείο και στις διαπροσωπικές του σχέσεις. Ο έφηβος εντάχθηκε σε ατομική γνωσιακού-συμπεριφοριστικού τύπου ψυχοθεραπεία, η οποία διήρκεσε συνολικά 16 μήνες (38 συνεδρίες). Πριν την έναρξη της θεραπείας έμφαση δόθηκε στην αναγνώριση και κατανόηση των δυσκολιών του από τη μητέρα. Με τον έφηβο εφαρμόστηκαν οι εξής τεχνικές: ψυχοεκπαίδευση σχετικά με το δυσλειτουργικό κύκλο διατήρησης του κοινωνικού άγχους, εντοπισμός των αυτόματων σκέψεων που προκαλούν το άγχος και τα σωματικά συμπτώματα (κυρίως κοκκίνισμα προσώπου), σύνδεση με συμπεριφορές αποφυγής, ιεράρχηση αγχογόνων καταστάσεων και σταδιακή απευαισθητοποίηση μέσω έκθεσης, τροποποίηση των ενδιάμεσων πεποιθήσεων με χρήση εναλλακτικών σκέψεων, εξάσκηση σε κοινωνικές δεξιότητες και σε διεκδικητική συμπεριφορά. Η μητέρα συνέβαλε ως συνθεραπεύτρια στην πορεία της παρέμβασης ενθαρρύνοντας την έκθεση του γιου της σε κοινωνικές καταστάσεις και εξασφαλίζοντας στενή συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς του. Ο έφηβος είχε υψηλό κίνητρο για αλλαγή και ανταποκρίθηκε θετικά στη θεραπεία παρουσιάζοντας μείωση του άγχους και βελτιώνοντας τις σχέσεις με τους συνομηλίκους του. Η αναγκαιότητα της τροποποίησης των γνωσιακών-συμπεριφοριστικών τεχνικών και της επιμήκυνσης της θεραπείας σε περιπτώσεις εφήβων με γενικευμένες μαθησιακές δυσκολίες θα συζητηθεί.

Π3-4 Γνωσιακή -συμπεριφοριστική ψυχοθεραπεία παιδιού με άγχος αποχωρισμού και στοιχεία επιλεκτικής αλαλίας
Χριστίνα Βαρβέρη, Ιδιώτης

Η Κατερίνα, 6 ετών και 11 μηνών, εμφάνιζε έντονο άγχος αποχωρισμού που εκδηλωνόταν με αδυναμία να παραμείνει χωρίς τη μητέρα της ακόμα και στο διπλανό δωμάτιο, επανειλημμένες αφυπνίσεις και εφιάλτες και έντονη συστολή. Κατά την αρχική αξιολόγηση, η Κατερίνα ζύπναγε τρεις με τέσσερις φορές κάθε

βράδυ κλαίγοντας και φωνάζοντας τη μητέρα της. Ανέφερε πολλούς εφιάλτες, φόβο σκοταδιού και άρνηση να παραμείνει μόνη της σε κάποιο δωμάτιο του σπιτιού. Τον τελευταίο 1,5 μήνα που τα συμπτώματα ήταν σε έξαρση μετά από μια τρομαχτική ιστορία που άκουσε στο σχολείο, αρνιόταν να παραμείνει ακόμα και με τον πατέρα της. Εμφάνιζε επίσης έντονη συμπεριφορική αναστολή και άρνηση να μιλήσει σε καινούρια πρόσωπα. Υπήρχε ένα χρόνιο ιστορικό προσκόλλησης στη μητέρα και χειριστικών συμπεριφορών. Στην Κατερίνα δόθηκε διάγνωση Άγχους Αποχωρισμού και στοιχεία Επιλεκτικής Αλαλίας. Πραγματοποιήθηκε ατομική παρέμβαση γνωσιακού συμπεριφοριστικού τύπου και συμβουλευτική γονέων. Έγιναν συνολικά 16 συνεδρίες, 5 με τη μητέρα, μια με τον πατέρα και 10 με την Κατερίνα. Στα πλαίσια των συνεδριών με τους γονείς έγινε ψυχοεκπαίδευση για το άγχος και το θεραπευτικό πλάνο και δόθηκαν οδηγίες για διαχείριση συμπεριφοράς. Στις ατομικές συνεδρίες δόθηκε πιο πολύ έμφαση σε συμπεριφοριστικού τύπου παρεμβάσεις παρόλα αυτά κάποιες απλές γνωσιακές παρεμβάσεις δεν έλειπαν από τη θεραπεία. Ενδεικτικά πραγματοποιήθηκε σταδιακή έκθεση, χρήση νοερών εικόνων και ασκήσεις στη φαντασία για τους εφιάλτες, ασκήσεις χαλάρωσης και αναπνοής, τεχνικές απόσπασης προσοχής κ.α. Στο τέλος των συνεδριών η Κατερίνα μπορούσε πλέον να παραμείνει σε οποιοδήποτε χώρο και να κοιμάται μόνη της, ενώ μιλούσε με άνεση σε καινούρια πρόσωπα. Κάποιες πολύ πιο ήπιες και μεμονωμένες χειριστικές συμπεριφορές παρέμεναν, οι γονείς όμως πλέον ανέφεραν ότι μπορούσαν να τις διαχειριστούν με άνεση. Δόθηκαν οδηγίες για γενίκευση και πρόληψη υποτροπής.

17.30-18.00 ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ –ΚΑΦΕ

18.00-18.30 Εναρκτήρια Τελετή /Χαιρετισμοί - Αίθουσα Εκδηλώσεων

18.30-19.30

Προσκεκλημένη Ομιλία - Αίθουσα Εκδηλώσεων

Depression Prevention in Schools (στην αγγλική γλώσσα)

Paul Stallard, Σύμβουλος Κλινικός Ψυχολόγος, Καθ. Πνευματικής Υγείας Παιδιού και Οικογένειας, Πανεπιστήμιο του Bath & Επικεφαλής του Τμ. Ψυχολογίας Παιδιού και Εφήβου, Royal United Hospital, Bath, Ηνωμένο Βασίλειο

Πρόεδρος: *Μαρία Ζαφειροπούλου*

Randomised controlled trials have demonstrated that Cognitive Behaviour Therapy (CBT) is an effective psychological treatment for adolescent depression. However psychological treatments have limited reach, many adolescents do not respond and relapse rates are high resulting in growing interest in depression prevention programmes. Schools offer a convenient location to deliver these programmes although methodologically robust evaluations under everyday conditions are required to prove their effectiveness. This presentation will describe the results of a school based depression prevention programme, the PROMISE study. Young adolescents (n=5030) aged 12-16 from 8 UK secondary schools were randomly assigned to a CBT programme (Resilient Adolescent Programme), attention control or usual school provision. 1064 (21%) adolescents were identified as “at risk” of depression and were assessed at baseline, 6 and 12 months. The primary outcome was mood (assessed by the short mood and feelings questionnaire) with secondary outcomes being anxiety, self-esteem and negative thoughts. The results from the trial will be presented and the future role of school based depression prevention programmes discussed.

19.30-20.00 Τιμητική Εκδήλωση για την Καθ. Μίκα Χαρίτου-Φατούρου

20.00-22.00 Δεξίωση Υποδοχής

09.00-10.30

Προφορικές Ανακοινώσεις 4 – Αίθουσα 2

Πρόεδρος: *Αλεξάνδρα Κερασιώτη*

Π4-1 Διατροφικές διαταραχές-ανορεξία

Κλέα Μπάρλου, Φοιτήτρια

Η Παρουσίαση θα εστιάσει στην ανορεξία που αποτελεί μια από τις πιο περίπλοκες ψυχικές ασθένειες στις μέρες μας, με πολύ μεγάλο ποσοστό θανάτων. Η ανορεξία είναι ψυχική ασθένεια που εμφανίζεται συνήθως στην εφηβεία αλλά πλέον κάνει την παρουσία της αισθητή και σε παιδιά.

Στην παρουσίαση αυτή θα συζητηθούν τα αίτια της ανορεξίας, κοινά χαρακτηριστικά και συμπεριφορές, μύθοι και πως το CBT εξηγεί αυτή την ψυχική διαταραχή και ποιές τεχνικές προτείνει για την καταπολέμησή της. Ο σκοπός είναι να ενημερωθεί το κοινό για τα κοινά χαρακτηριστικά (εξάντληση λόγω έλλειψης τροφής, κίτρινο δέρμα, πληγές, λήθαργος κ.τ.λ.) και για τις συμπεριφορές έτσι ώστε οι ψυχοθεραπευτές να μπορούν αρχικά να τα εντοπίσουν και να ξέρουν πως θα "κινηθούν" στις συνεδρίες αλλά κυρίως για να κατανοήσουν σε βάθος την ανορεξία. Επίσης θα συζητηθούν εκτενώς τα αίτια της ανορεξίας (οικογενειακή κατάσταση, Μ.Μ.Ε, σχολικό περιβάλλον κ.τ.λ.) για να κατανοήσει το κοινό από πού προέρχεται αυτή η ψυχική διαταραχή πιο σφαιρικά. Το δεύτερο μέρος της παρουσίασης θα εστιάσει στην θεραπεία. Αρχικά θα παρουσιαστούν και θα συζητηθούν κάποιες προτάσεις από ανορεξικούς ασθενείς. Στην συνέχεια θα παρουσιαστούν διάφορες μέθοδοι που προτείνει το CBT για την θεραπεία της ανορεξίας. Σε αυτό το μέρος θα δοθούν και κάποιες συμβουλές για τον πιο αποτελεσματικό τρόπο προσέγγισης των ανορεξικών ασθενών.

Π4-2 Ψυχιατρικά προβλήματα σωματικών παθήσεων. Όταν πονάει το σώμα... πονάει και η ψυχή

Ελένη Μπακόλα, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Εισαγωγή: Οι περισσότερες ασθένειες που προκαλούν σοβαρή αναπηρία ή απειλούν τη ζωή με την παρουσία σοβαρών σωματικών νοσημάτων επηρεάζουν την ψυχική υγεία των ατόμων αλλά και των οικογενειών τους. Σκοπός: Η έγκαιρη αναγνώριση ψυχικών διαταραχών σε σωματικές παθήσεις, με στόχο την προαγωγή υγείας, την ολιστική διαγνωστική αξιολόγηση, την ποιότητα ζωής και την ποιότητα των υπηρεσιών υγείας. Υλικό και μέθοδος: Ανασκόπηση Ελληνικής και Ξένης βιβλιογραφίας των τελευταίων 10 ετών. Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε περιελάμβανε λέξεις κλειδιά σε μηχανή αναζήτησης, διασυνδεδετική ψυχιατρική, δευτερογενή κατάθλιψη, αγχώδης διαταραχές.

Αποτελέσματα: Σε ασθενείς με οργανική παθολογία, η άρνηση και ο θυμός ως μηχανισμοί άμυνας προς συγγενικά πρόσωπα και γενικότερα το περιβάλλον, θεωρούνται συχνά ενδεικτικά της ύπαρξης συνοδών ψυχικών διαταραχών. Άγχος είναι ο όρος που χρησιμοποιείται περισσότερο από τους ασθενείς για να περιγράψουν ισχυρές συναισθηματικές ανησυχίες. Ο μη ελεγχόμενος πόνος, παθολογικές, μεταβολικές καταστάσεις, ορμονοεξαρτώμενοι όγκοι, και φάρμακα προκαλούν άγχος. Οι κυριότερες διαταραχές ταξινομούνται ως φοβίες όπως κλειστοφοβία, κρίσεις πανικού, γενικευμένη διαταραχή άγχους και μετατραυματικές διαταραχές. Η παραληρητική διαταραχή και η σύγχυση ή παραλήρημα ελάχιστες φορές αναγνωρίζονται αν και είναι ένα σύμπτωμα που εμφανίζεται με την ίδια συχνότητα όπως η κατάθλιψη. Η δευτερογενής κατάθλιψη μπορεί να είναι δύο μορφών: 1. Οργανική κατάθλιψη, 2. Καταθλιπτικές αντιδράσεις ως αποτέλεσμα σωματικών νοσημάτων. Τέλος υπάρχουν στοιχεία που υποστηρίζουν πως άτομα με προχωρημένη νόσο και πτωχή πρόγνωση βρίσκονται σε αυξημένο κίνδυνο για αυτοκτονική τάση. Συμπεράσματα: Η συνδιαχείριση με όλες τις ειδικότητες της ιατρικής και η αντιμετώπιση των προβλημάτων συννοσηρότητας προσφέρει καλύτερη ποιότητα ζωής σε αυτούς τους ασθενείς. Η διασυνδεδετική ψυχιατρική ασκεί παρέμβαση από επιστήμονες του χώρου της ψυχικής υγείας, ειδικούς στην αντιμετώπιση της ψυχικής οδύνης, ικανούς να απαντήσουν στις ανάγκες των ασθενών, του περιβάλλοντός τους, καθώς επίσης και των θεραπόντων που τους περιθάλπουν.

Π4-3 Διαταραχές της διάθεσης *Μυρτώ Λάζαρη, Ιδιώτης*

Είναι μια ομάδα διαταραχών που χαρακτηρίζονται από διαταραχές της συναισθηματικής διάθεσης. Η συναισθηματική διάθεση είναι ο σταθερός συναισθηματικός τόνος που βιώνεται εσωτερικά και που σε ακραίες περιπτώσεις μπορεί να επηρεάσει σε πολύ μεγάλο βαθμό όλες τις πλευρές της συμπεριφοράς ενός ατόμου, καθώς και την αντίληψη που έχει το άτομο αυτό για τον κόσμο.

Κοινά παραδείγματα συναισθηματικής διάθεσης είναι η κατάθλιψη, η έξαρση, ο θύμος. Διακρίνουμε τη διάθεση ή την συναισθηματική διάθεση από το συναίσθημα που αποτελεί την εξωτερική έκφρασή της. Πώς ξεχωρίζει, λοιπόν, κανείς μια "φυσιολογική" διάθεση από μια "παθολογική"?

Οπωσδήποτε δεν είναι ούτε τόσο εύκολο, ούτε και τόσο απόλυτο. Παρ'όλα αυτά μπορούμε να πούμε ότι όσο πιο έντονη και παρατεταμένη η συναισθηματική διάθεση της κατάθλιψης ή της έξαρσης, όσο πιο πολλά και έντονα τα φυσικά συμπτώματα (αϋπνία, ανορεξία, απώλεια της ενεργητικότητας, ελάττωση της σεξουαλικής διάθεσης (libido), ψυχοκινητική επιβράδυνση κλπ, όσο μεγαλύτερη η έκπτωση της επαγγελματικής ή κοινωνικής λειτουργικότητας ή εφόσον υπάρχουν διαταραχή της προσωπικότητας ή αυτοκτονικές ή ανθρωποκτονικές τάσεις, τόσο η κατάσταση που πάμε να διαγνώσουμε τείνει προς την παθολογική πλευρά. Όπως συμβαίνει με όλες τις ψυχικές διαταραχές, έτσι και για τις διαταραχές της διάθεσης δεν έχει απομονωθεί ένας και μοναδικός ή συγκεκριμένος αιτιολογικός παράγοντας. Έρευνες που έγιναν και συνεχίζουν να γίνονται προτείνουν ένα μεγάλο αριθμό παραγόντων που φαίνεται να συμβάλλουν στην ανάπτυξη των διαταραχών της διάθεσης.

Οι παράγοντες αυτοί μπορεί να ομαδοποιηθούν σε γενετικούς, σε ψυχοκοινωνικούς και σε νευρολογικούς. Καθώς επίσης και το οικογενειακό ιστορικό ασθενών μας δείχνει ότι οι συγγενείς τους έχουν αυξημένη συχνότητα της αντίστοιχης διαταραχής.

Π4-4 Σχολική άρνηση σε παιδιά και εφήβους: γνωσιακές συμπεριφοριστικές παρεμβάσεις (βιβλιογραφική ανασκόπηση)

Χριστίνα Θεοδώρα, ΙΕΘΣ, Τμήμα θεραπείας παιδιών και εφήβων
Αναστασία Καλαντζή-Αζίζι, ΕΚΠΑ

Η σχολική άρνηση αποτελεί ένα πολυπαραγοντικό φαινόμενο που εμφανίζεται στα παιδιά σχολικής ηλικίας και αφορά στην επαναλαμβανόμενη απουσία από το σχολείο ενώ κατά την προσπάθεια τακτικής φοίτησης το παιδί/ο έφηβος βιώνει έντονη δυσφορία και έχει αντιδραστική συμπεριφορά. Οι παρεμβάσεις που σχεδιάζονται για την αντιμετώπιση της σχολικής άρνησης διαφοροποιούνται ανάλογα με τον ορισμό που δίνεται και τα αντίστοιχα κριτήρια που υιοθετούνται από κάθε προσέγγιση. Ωστόσο, η ύπαρξη μεθοδολογικής ποικιλίας δυσχεραίνει την αξιολόγηση των παρεμβάσεων. Οι Kearny και Silverman (1996) δημιούργησαν ένα μοντέλο ταξινόμησης με βάση την κλίμακα School Refusal Assessment Scale-Revision (SRAS-S) που κατηγοριοποιεί υποομάδες παιδιών με βάση τη λειτουργία της συμπεριφοράς της σχολικής άρνησης και όχι με βάση τα συμπεριφορικά συμπτώματα. Η παρουσίαση εστιάζει στις τέσσερις λειτουργίες κινητοποίησης της συμπεριφοράς της σχολικής άρνησης, οι οποίες διατηρούνται μέσω θετικής ή αρνητικής ενίσχυσης. Παράλληλα γίνεται αναλυτική περιγραφή της γνωσιακής-συμπεριφοριστικής παρέμβασης που σχεδιάζεται για κάθε τύπο. Η αναγκαιότητα σύνδεσης της θεραπευτικής παρέμβασης με τη λειτουργία της συμπεριφοράς σχολικής άρνησης θα συζητηθεί.

Π4-5 Σχέση επιθετικότητας και ψυχοπάθειας στους εφήβους *Μαρία Πολυδώρου, Πανεπιστήμιο Κύπρου*

Background: Η σχολική επιθετικότητα ή σχολικός εκφοβισμός είναι κοινό τόπος ότι αποτελεί ένα καίριο οικουμενικό πρόβλημα και είναι προϊόν σκόπιμης ενέργειας και προκαλεί σωματική ή ψυχική βλάβη. Ενδέχεται να εμφανίζεται μεμονωμένα σε ένα άτομο ή εντός μιας ομάδας. Τέτοιες ενέργειες είναι ως επί το πλείστον επίμονες και επανειλημμένες προς το άτομο ή την ομάδα που τις δέχονται (Stavrinides, Paradeisiotou, Tziogouros, Lazarou, 2010). Τα άτομα που εμπλέκονται σε τέτοιου είδους περιστατικά ενδέχεται να είναι είτε θύτες -bullies(διαπράττουν βία οποιασδήποτε μορφής), είτε θύματα-passive victim(δέχεται τη βία), είτε θύτες-θύματα-bully-victims(θυματοποιούνται από άλλους, αλλά με τη σειρά

τους ασκούν βία σε άλλα άτομα) (Wolke et al., 2000; Austin and Joseph, 1996; Bowers et al., 1994). Η ψυχοπάθεια περιλαμβάνει τρεις παράγοντες αξιολόγησης. Ο πρώτος παράγοντας είναι ο συναισθηματικός παράγοντας και χαρακτηρίζεται από έλλειψη εμπάθειας και ενοχής, καθώς και από ρηχές συναισθηματικές αντιδράσεις, ενίοτε αναισθησία και σκληρότητα. Ο δεύτερος παράγοντας είναι ο διαπροσωπικός, ο οποίος περιλαμβάνει την αξιολόγηση ναρκισσιστικών και εγωκεντρικών συμπεριφορών του ατόμου, όπως έντονη προσπάθεια για χειραγώγηση του άλλου, έντονη αυτοπροβολή και επίδειξη μεγαλείου και γοητείας. Ο τρίτος παράγοντας αξιολόγησης είναι ο συμπεριφοριστικός, που περιλαμβάνει την ψυχοπαθητική παρορμητικότητα (psychopaths impulsivity), την ανευθυνότητα και την έλλειψη μακροπρόθεσμου σχεδιασμού (Cooke and Michie, 2001). Methods: Η έρευνα αυτή έθεσε ως υπόθεση ότι τα παιδιά θύτες και ειδικά τα παιδιά θύτες-θύματα που εμπλέκονται σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού, γνωστού και ως bullying, έχουν υψηλότερα επίπεδα ψυχοπάθειας. Για το σκοπό αυτό έλαβαν μέρος 1160 παιδιά ελληνοκύπριοι, από όλες τις τάξεις του Γυμνασίου και Λυκείου (Α Γυμνασίου μέχρι Γ' Λυκείου) με μέσο όρο ηλικίας 14,3 (553 άντρες και 607 γυναίκες) και κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς (BVQ, YPI), τα οποία μελετούν κατά πόσο ο συμμετέχοντας προβαίνει σε επιθετικές ενέργειες ή θυματοποιείται, καθώς και αν έχει αυξημένες επιδόσεις ψυχοπάθειας. Results: Η παρούσα μελέτη τελικά κατέδειξε ότι η επιθετικότητα σχετίζεται σημαντικά και με τους τρεις παράγοντες ψυχοπάθειας και ειδικότερα με τον παράγοντα της αίσθησης μεγαλείου. Από την άλλη η θυματοποίηση συσχετίζεται επίσης με τους τρεις παράγοντες ψυχοπάθειας, όμως πολύ λιγότερο σε σχέση με το δείκτη της επιθετικότητας. Επιπροσθέτως, κατεδείχθη ότι τόσο οι αμιγώς θύτες όσο και οι θύτες-θύματα είχαν σημειώσει τα υψηλότερα σκορ και στα τρία χαρακτηριστικά της ψυχοπάθειας, σε σχέση με τα θύματα και τους μη εμπλεκόμενους. Η πρόβλεψη ότι οι θύτες-θύματα τυχόν να παρουσιάσουν πιο αυξημένα ποσοστά ψυχοπάθειας από τους αμιγώς θύτες δεν επιβεβαιώθηκε, αφού και οι δύο ομάδες είχαν σημειώσει τα ίδια ποσοστά ψυχοπάθειας. Αναφορικά με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, μόνο η ηλικία και το φύλο ήταν σημαντικά. Γενικά το πρόβλημα φαίνεται να παρουσιάζεται πιο έντονο στα αγόρια. Keywords: θύτης, θύμα, θύτης-θύμα, επιθετικότητα, ψυχοπάθεια.

Προφορικές Ανακοινώσεις 5 – Αίθουσα 1

Κλινικές εφαρμογές ΓΣΘ – Μελέτες περιπτώσεων II

Πρόεδρος: Σοφία Γεωργουτσάκου

Π5-1 Η αρνητική ενίσχυση ως παράμετρος τροποποίηση της επίδοσης ατόμων με νοητική υστέρηση σε εκπαιδευτικό έργο οπτικής διάκρισης

Σπύρος Σούλης, Ανθή Ασλάνογλου

ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Είναι γνωστό ότι κάποια άτομα με νοητική υστέρηση δεν ανταποκρίνονται σε θετική ενίσχυση, όπως π.χ. όταν τους παρέχονται υλικοί ενισχυτές (τροφή) είτε λεκτικοί ενισχυτές (έπαινος), με αποτέλεσμα η επίδοσή τους κατά τη διάρκεια των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων να είναι χαμηλή. Αυτά τα άτομα θεωρείται ότι διαθέτουν μικρό βαθμό μαθησιακής κινητοποίησης (motivation) και η συμπεριφορά τους διαταράσσει το κλίμα της εκπαιδευτικής ομάδας. Στη βιβλιογραφία καταγράφονται μελέτες όπου αναδεικνύεται η συμβολή της αρνητικής ενίσχυσης στην αύξηση της μαθησιακής επίδοσης. Στο πλαίσιο των προαναφερομένων, επιχειρήθηκε πιλοτική έρευνα με στόχο την αύξηση της επίδοσης τεσσάρων ατόμων με νοητική υστέρηση με χρήση αρνητικής ενίσχυσης σε συνδυασμό με υλικούς και λεκτικούς ενισχυτές. Το πείραμα περιελάμβανε δύο φάσεις. Κατά την πρώτη πειραματική φάση, όταν το άτομο ανταποκρινόταν θετικά στο εκπαιδευτικό έργο, του χορηγούνταν υλικός και λεκτικός ενισχυτής. Εάν το άτομο δεν ανταποκρινόταν ορθά, δεν του χορηγούνταν κανενός είδους ενισχυτής. Κατά τη δεύτερη πειραματική φάση, χορηγούνταν στο άτομο που δεν είχε ανταποκριθεί ορθά ένα ερέθισμα αποστροφής (aversive stimulus). Συγκεκριμένα, το ερέθισμα αποστροφής περιελάμβανε σωματική καθοδήγηση. Η παροχή αρνητικής ενίσχυσης, σε συνδυασμό με τους υλικούς και τους λεκτικούς ενισχυτές, οδήγησε σε ποσοστό 90% επίτευξης του εκπαιδευτικού έργου. Τα αποτελέσματα της πειραματικής αυτής προσπάθειας είναι αξιοποιήσιμα κατά το σχεδιασμό της εκπαιδευτικής διαδικασίας αυτών των ατόμων.

Π5-2 Η εφαρμογή συστήματος ανταλλαξίμων αμοιβών μέσα από την παρουσίαση περίπτωσης παιδιού με πρωτοπαθή νυχτερινή ενούρηση και φόβο για το σκοτάδι
Αθανασία Μακρή, ΙΕΘΣ

Η παρουσίαση αφορά την περίπτωση οκτάχρονου παιδιού με πρωτοπαθή νυχτερινή ενούρηση και φόβο για το σκοτάδι, με σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στην εικόνα του εαυτού (χαμηλή αυτό-εκτίμηση), στο συναισθηματικό τομέα (θλίψη, άγχος, ντροπή) και στη σχέση του με τους γονείς (εντάσεις, επικριτική στάση). Ακολουθήθηκε θεραπευτικό πρόγραμμα συνολικής διάρκειας 5 μηνών το οποίο περιελάμβανε ατομικές συνεδρίες με το παιδί και συμβουλευτική γονέων. Έμφαση δόθηκε στην ψυχοεκπαίδευση και στην εφαρμογή ενός συστήματος ανταλλάξιμων αμοιβών, με στόχο την ενίσχυση των επιθυμητών συμπεριφορών. Θα συζητηθούν οι παράγοντες που συμβάλλουν στην επιτυχή κατάρτιση ενός τέτοιου προγράμματος καθώς και οι δυσκολίες που προκύπτουν κατά την τήρηση του και σχετίζονται με τις ιδιαιτερότητες του παιδιού και της οικογένειας. Τέλος θα αναδειχθεί η σημασία του κινήτρου των γονιών και του παιδιού για αλλαγή στην αποτελεσματικότητα της θεραπείας.

Π5-3 Ιδεοψυχαναγκαστική διαταραχή σε παιδιά: Παρουσίαση της Γνωσιακής Συμπεριφοριστικής Θεραπείας μέσα από μία ατομική κλινική περίπτωση

Έλλη Κουβαράκη, ΕΚΠΑ

Σοφία Γεωργουτσάκου, Ειρήνη Μπαρδάνη, Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο Παλλήνης

Η ιδεοψυχαναγκαστική διαταραχή χαρακτηρίζεται από ιδεοληψίες ή/και καταναγκασμούς, τα οποία παρεμβαίνουν στην καθημερινή λειτουργία του παιδιού, προκαλούν έντονη δυσφορία ή καταλαμβάνουν σημαντικό χρόνο στην καθημερινότητά του. Οι καταναγκασμοί χωρίς την ύπαρξη ιδεοληψιών είναι πιο συχνό φαινόμενο κατά την παιδική ηλικία, γεγονός που πιθανώς να οφείλεται στην ελλιπή γνωστική ικανότητα των παιδιών με αποτέλεσμα να δυσκολεύονται να βάλουν σε λόγια τις εσωτερικές γνωστικές διεργασίες. Η περίπτωση που παρουσιάζεται, αναφέρεται σε κορίτσι 7,5 ετών, μαθήτρια Β' Δημοτικού, η οποία προσήλθε με τους γονείς της σε δημόσιο φορέα με αίτημα την αντιμετώπιση των δυσκολιών της που αφορούσαν επαναλαμβανόμενες κινήσεις στα χέρια ή στο βηματισμό, και «κόλλημα» της σκέψης της σε συγκεκριμένα πράγματα. Γίνεται εκτενής αναφορά στα βασικά γνωσιακά-συμπεριφοριστικά εργαλεία και τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν στη θεραπεία, όπως η ψυχοεκπαίδευση, η καθοδηγούμενη ανακάλυψη, νοερή απεικόνιση ο εμποδισμός αντίδρασης και το σύστημα ανταλλάξιμων αμοιβών. Οι συνεδρίες ήταν εβδομαδιαίες και η θεραπεία ολοκληρώθηκε σε 17 συνεδρίες.

Π5-4 Παρουσίαση παιδιού με σχολική φοβία σχετιζόμενη με άγχος ενούρησης

Ευδοξία Αδαμίδου, Κέντρο Συμβουλευτικής και Θεραπείας

Η Χ. ,10 ετών, άρχισε να κάνει συχνές απουσίες από το σχολείο κι έφτασε στο σημείο να μην φοιτά καθόλου, καθώς φοβόταν να επισκεφθεί τις σχολικές τουαλέτες. Η θεραπευόμενη γενίκευσε το φόβο κι ένιωθε ανικανότητα να επιτύχει ενούρηση οπουδήποτε εκτός σπιτιού, γι' αυτό διέκοψε και τις υπόλοιπες δραστηριότητές της, με αρνητικά αποτελέσματα στη συμπεριφορά, στην αυτοεκτίμηση και στην διάθεσή της.

Στην γνωσιακή – συμπεριφορική ψυχοθεραπεία που συμμετείχε, πραγματοποιήθηκε αναγνώριση των δυσλειτουργικών γνωσιών με το κάθετο τόξο, ανάλυση της συμπεριφοράς της, ασκήσεις χαλάρωσης στην φαντασία, έκθεση από το μικρότερο στο μεγαλύτερο φόβο, γνωσιακή αναδόμηση, καταγραφή των ασκήσεων, θετική ενίσχυση των επιτευξών της και τεχνικές βελτίωσης της αυτοεκτίμησης. Επίσης, έγινε συμβουλευτική στη μητέρα για τον τρόπο αντιμετώπισης της κόρης της και συνεργασία με τον δάσκαλο για την επιστροφή της στο σχολείο.

Πράγματι, κατά τις πρώτες συνεδρίες, η θεραπευόμενη ξανάρχισε τις υπόλοιπες δραστηριότητές της, ενώ την τελευταία σχολική εβδομάδα επέστρεψε στο σχολείο έχοντας ελαχιστοποιήσει το άγχος της. Έγινε εξάμηνο, ετήσιο και 18μηνο follow-up που έδειξαν διατήρηση του θεραπευτικού αποτελέσματος.

Μίνι Εργαστήριο 1 – Αίθουσα 3

Παρουσίαση της Ελληνικής Κλίμακας Αξιολόγησης της ΔΕΠ/Υ – IV

Γεώργιος Ευσταθίου, ΙΕΘΣ

Κατερίνα Αγγελή, ΕΚΠΑ

Αναστασία Καλαντζή-Αζίζι, Φιλοσοφική Σχολή ΕΚΠΑ

Οι εκπαιδευτικοί και οι ειδικοί του χώρου της ψυχικής υγείας παιδιών και εφήβων αντιμετωπίζουν σε ολοένα και μεγαλύτερο βαθμό την πρόκληση της αξιολόγησης παιδιών και εφήβων που παρουσιάζουν τη Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής/Υπερκινητικότητας (ΔΕΠ/Υ)(1). Η ΔΕΠ/Υ αποτελεί μία από τις πιο σοβαρές και διαδεδομένες διαταραχές της συμπεριφοράς που εμφανίζονται κατά τη διάρκεια της παιδικής και της εφηβικής ηλικίας. Ο έγκαιρος και έγκυρος εντοπισμός της διαταραχής, καθώς επίσης και η διαφοροποίησή της από άλλες διαγνωστικές κατηγορίες με παρόμοια συμπτωματολογία, αποτελεί τον κύριο στόχο της Ελληνικής Κλίμακας Αξιολόγησης της ΔΕΠ/Υ – IV. Συμπληρώνεται σύντομα και εύκολα από άτομα του κοντινού περιβάλλοντος του παιδιού (γονείς και εκπαιδευτικούς) και αποτελεί πολύτιμη πηγή πληροφοριών για την τελική διάγνωση (ή αποκλεισμό) από την ειδική διαγνωστική ομάδα.

Η αναγκαιότητα ύπαρξης ενός ανάλογου εργαλείου στη χώρα μας οδήγησε στην απόφαση για τη στάθμισή της, κατά την οποία τηρήθηκαν όλοι οι ψυχομετρικοί κανόνες για τη στάθμιση ενός ψυχομετρικού εργαλείου.

Θα γίνει αναφορά στη ΔΕΠ/Υ, την πορεία της συμπτωματολογίας της σε διάφορες ηλικιακές φάσεις και τους κινδύνους που ελοχεύουν σε περίπτωση που δε διαγνωσθεί και αντιμετωπισθεί εγκαίρως. Επίσης θα γίνει αναφορά στο ρόλο και τη χρήση των κλιμάκων προκριματικής αξιολόγησης (screening tests). Θα ακολουθήσει η παρουσίαση της στάθμισης της Ελληνικής Κλίμακας Αξιολόγησης της ΔΕΠ/Υ – IV (2), η οποία βασίζεται στην ADHD Rating Scale - IV των G.J. DuPaul, T.J. Power, A.D. Anastopoulos και R. Reid (1998), η οποία δημιουργήθηκε στις Η.Π.Α. Θα παρουσιαστούν οι δύο μορφές της Κλίμακας Αξιολόγησης της ΔΕΠ/Υ – IV, οι οποίες είναι βασισμένες στα διαγνωστικά κριτήρια της διαταραχής, όπως αυτά ορίζονται στην τέταρτη έκδοση του Διαγνωστικού και Στατιστικού Εγχειριδίου Ψυχικών Διαταραχών (DSM – IV). Θα περιγραφεί η διαδικασία προσαρμογής και στάθμισης των κλιμάκων σε ελληνικό πληθυσμό, τα κανονιστικά δεδομένα, η παραγοντική δομή, οι ψυχομετρικές ιδιότητες (εγκυρότητα και αξιοπιστία), καθώς επίσης και ο τρόπος με τον οποίο η κλίμακες μπορεί να αξιοποιηθούν στην κλινική πράξη. Θα γίνει επίσης αναφορά στον τρόπο βαθμολόγησης και αξιολόγησης των κλιμάκων. Τέλος, θα γίνει αναφορά στην κλινική χρησιμότητα και τους τρόπους κλινικής αξιοποίησης της κλίμακας μέσω της ανάλυσης ατομικών περιπτώσεων.

Προφορικές Ανακοινώσεις 6 – Αίθουσα Εκδηλώσεων

Κλινικές εφαρμογές ΓΣΘ – Μελέτες περιπτώσεων III

Πρόεδρος: *Ιωάννα Γιαννοπούλου*

Π6-1 Ο ρόλος των πεποιθήσεων και των συναισθημάτων των γονιών στην ΓΣΘ της εγκόπρισης: Μελέτη περίπτωσης παιδιού με εγκόπριση & αρνητική στάση προς τη μελέτη

Ιωάννα Λάτση, ΙΕΘΣ, Τμήμα Θεραπειών Παιδιών και Εφήβων

Η παρουσίαση αναφέρεται σε παιδί 8 ετών, με αίτημα την απώλεια κοπράνων κατά τη διάρκεια της ημέρας, καθώς και την άρνηση του να κάνει τα μαθήματά του, γεγονός που προκαλούσε ένταση στη σχέση του με τους γονείς. Ειδικότερα, το παιδί προέβαλε ως αιτία της καθυστερημένης προσέλευσης στην τουαλέτα τη δυσκολία του να χάσει χρόνο από το παιχνίδι, ενώ οι γονείς απέδιδαν την στάση του παιδιού σε μια ηθελημένη προσπάθειά του να τους προκαλέσει θυμό. Ακολούθησε γνωσιακού-συμπεριφοριστικού τύπου θεραπεία 12 συνεδριών διάρκειας 3 μηνών. Αρχικά, έγινε ψυχοεκπαίδευση του παιδιού και των γονέων στην λειτουργία του εντέρου και στον τρόπο που εξηγούνται τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν βάσει ενός επεξηγηματικού μοντέλου, ενώ στη συνέχεια τέθηκαν ως στόχοι: α) η αντιμετώπιση της δυσκοιλιότητας μέσω της τήρησης ενός συγκεκριμένου προγράμματος διατροφής, β) η επανεκπαίδευση του εντέρου για τον έλεγχο των σφιγκτήρων, γ) η αυτόνομη χρήση της τουαλέτας καθώς και δ) η οργάνωση της μελέτης για το σπίτι. Εφαρμόστηκαν γνωσιακές και συμπεριφοριστικές τεχνικές, όπως σταδιακή

διαμόρφωση της συμπεριφοράς, σύστημα ανταλλάξιμων αμοιβών, θετική ενίσχυση, γνωσιακή αναδόμηση στη μητέρα και σχεδιάγραμμα κόστους- οφέλους. Με τη λήξη της θεραπείας το παιδί κατάφερε να έχει κενώσεις 2-3 φορές την εβδομάδα, ενώ αυξήθηκε και η υπακοή κατά την ώρα της μελέτης, με αποτέλεσμα να έχει περισσότερο ελεύθερο χρόνο για παιχνίδι καθώς και καλύτερη σχέση με τους γονείς του. Θα συζητηθεί η σημασία της διαχείρισης των αρνητικών συναισθημάτων των γονέων και της τροποποίησης των πεποιθήσεων της μητέρας σχετικά με την αυτοαποτελεσματικότητά της ως προς τον γονεϊκό της ρόλο και τον αιτιο-προσδιορισμό της κατάστασης στην επιτυχή έκβαση της θεραπείας.

Π6-2 Τροποποίηση πυρηνικών πεποιθήσεων: ένδειξη θεραπευτικής προόδου ή «η άλλη όψη του ίδιου νομίσματος»;
Ελένη Παππά, ΙΕΘΣ

Η παρουσίαση αφορά έφηβο 14 ετών, μαθητή της Γ' Γυμνασίου, ο οποίος υφίστατο εκφοβισμό στο περιβάλλον του σχολείου του και παρουσίαζε έντονο και επίμονο άγχος σε κοινωνικές καταστάσεις. Κατά την αξιολόγηση αναδείχθηκαν πεποιθήσεις αυτουποτίμησης, κατωτερότητας και αναξιότητας. Στα πλαίσια της θεραπευτικής παρέμβασης έγινε ψυχοεκπαίδευση και παρουσίαση του λειτουργικού μοντέλου συσχετίσεων, βάσει του οποίου αναλύεται με γνωσιακό – συμπεριφοριστικό τρόπο το άγχος. Επιπλέον, αναλύθηκε η γνωσιακή διατύπωση περίπτωσης και εφαρμόστηκαν γνωσιακές και συμπεριφοριστικές τεχνικές, όπως η προοδευτική συστηματική απευαισθητοποίηση στη φαντασία και η βαθμιαία in vivo έκθεση στις αγχογόνες καταστάσεις, σε συνδυασμό με την αποκαταστροφοποίηση, την τροποποίηση των δυσλειτουργικών σκέψεων και την χρήση εναλλακτικών. Μέσω των τεχνικών αυτών ο έφηβος κατάφερε, σε πρώτη φάση, να αναγνωρίζει και να κατανοεί τη σύνδεση μεταξύ των γεγονότων ζωής, των πυρηνικών πεποιθήσεων, των αυτόματων σκέψεων και της συναισθηματικής του κατάστασης, και σε δεύτερη φάση να παράγει εναλλακτικές σκέψεις και να εκτίθεται σε κοινωνικές καταστάσεις, διατηρώντας το άγχος του σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Ωστόσο, αξιοσημείωτη εξέλιξη της θεραπείας αποτελεί η πλήρης μεταστροφή των αρχικών πεποιθήσεων για τον εαυτό και η αντικατάστασή τους με πεποιθήσεις ανωτερότητας και μοναδικότητας. Θα συζητηθεί κατά πόσο η αλλαγή στις πεποιθήσεις του εφήβου συνιστά ένδειξη πραγματικής θεραπευτικής προόδου ή πρόκειται για την άλλη όψη του ίδιου «νομίσματος», δηλαδή την έκφραση των ίδιων δυσκολιών με διαφορετική μορφή. Τέλος, θα αναδειχθεί η σύνδεση μεταξύ της στάσης και των πεποιθήσεων της μητέρας με την πορεία της θεραπείας.

Π6-3 Η σημασία και τα εμπόδια στη συνεργασία με το σχολείο και τους γονείς στη Γνωσιακή Συμπεριφοριστική Θεραπεία μέσα από μελέτη περίπτωσης
Κωνσταντίνα Κοκκότη, ΙΕΘΣ, Τμήμα θεραπειών Παιδιών και Εφήβων

Η περίπτωση αναφέρεται σε αγόρι, 8 ετών, μαθητή της Β' Δημοτικού με εκλεκτική αλαλία. Ακολουθήθηκε θεραπευτική παρέμβαση γνωσιακού-συμπεριφοριστικού τύπου, διάρκειας 32 συνεδριών, με στόχο την αντιμετώπιση της άρνησής του να μιλήσει σε διάφορες κοινωνικές καταστάσεις ή άλλα άτομα πέραν του στενού οικογενειακού περιβάλλοντός, καθώς και τη διαχείριση του άγχους και ενίσχυση των κοινωνικών δεξιοτήτων του παιδιού. Η αρχική φάση της παρέμβασης αφορούσε στην ψυχοεκπαίδευση της μητέρας και του παιδιού στο γνωσιακό-συμπεριφοριστικό μοντέλο του άγχους. Στη συνέχεια εφαρμόστηκαν τεχνικές, όπως η μίμηση προτύπου, το σύστημα ανταλλάξιμων αμοιβών και η έκθεση. Έμφαση δόθηκε στην ενεργή εμπλοκή των γονέων μέσω συμβουλευτικών συνεδριών με τη μητέρα, ενώ παράλληλα επιχειρήθηκε και η συνεργασία με το σχολείο, χωρίς θετικά αποτελέσματα. Η παρουσίαση αυτή θα εστιαστεί στις δυσκολίες που προέκυψαν στη συνεργασία με το σχολείο και τους γονείς όσον αφορά στο συντονισμό και στην κατάρτιση κοινών θεραπευτικών στόχων. Τέλος, θα συζητηθούν οι συνέπειες των ανωτέρω δυσκολιών στην συνέχιση και στην επιτυχή ολοκλήρωση της θεραπείας.

Π6-4 Η διαχείριση του αυτοκτονικού ιδεασμού στη διάρκεια της θεραπείας
Μαρία-Ιωάννα Αργυροπούλου, ΙΕΘΣ

Η διαχείριση του αυτοκτονικού ιδεασμού αποτελεί μια από τις πιο στρεσογόνες εμπειρίες κατά την διάρκεια της θεραπευτικής εργασίας με παιδιά και εφήβους. Η διαχείριση του αυτοκτονικού ιδεασμού μπορεί να γίνει ακόμη πιο περίπλοκη όταν εμφανίζεται στα πλαίσια της θεραπείας εφήβων που λαμβάνει χώρα σε κάποια ιδιωτική δομή, η οποία δεν διαθέτει την κατάλληλη υποδομή για την αντιμετώπιση αντίστοιχων καταστάσεων. Η παρουσίαση αυτή αποσκοπεί στην ανάδειξη των δυσκολιών καθώς και των δεοντολογικών ζητημάτων που προκύπτουν στη διαχείριση του αυτοκτονικού ιδεασμού κατά τη διάρκεια της θεραπείας παιδιών και εφήβων μέσα από την παρουσίαση κλινικού περιστατικού έφηβης με κατάθλιψη και προβλήματα συμπεριφοράς. Ειδικότερα, θα αναδειχθούν ζητήματα όπως το σπάσιμο του απορρήτου και η διαχείριση των δυσκολιών που αυτό μπορεί να επιφέρει στη θεραπευτική σχέση, η στάση της οικογένειας απέναντι σε μια τέτοια αποκάλυψη, η συνεργασία δημοσίων και ιδιωτικών φορέων καθώς και οι δυσκολίες στη συνεργασία μεταξύ διαφορετικών ειδικοτήτων και θεραπευτικών προσεγγίσεων.

10.30-11.30

Προσκεκλημένη Ομιλία - Αίθουσα Εκδηλώσεων

Increasing positive emotion among children in therapy (στην αγγλική γλώσσα)

Tammie-Rosenbaum Ronnen, Καθηγήτρια, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας Bob Shapell, Κοσμήτορας της Σχολής Κοινωνικών Επιστημών Gershon H. Gordon, Πανεπιστήμιο Tel Aviv

Πρόεδρος: *Αναστασία Καλαντζή-Αζίζι*

The last decade has seen an increased interest in the role of emotions in general, and the ability to express positive emotion, in particular.

With children, these aims are even more important due to the developmental characteristics of emotion.

The lecture combines three parts:

First, there will be a short presentation of the basic components of positive psychology: subjective well being, positive affect, happiness and satisfaction of life and its importance in helping children flourishing.

Second, there will be presentation of the developmental nature of emotion, which necessitate going through the 5 basic steps : expressing emotion, identifying emotion, accepting emotion in the self and others, understanding emotion and controlling emotion, in order of helping children enhance positive emotion.

Third, the lecture will focus on creative innovative ways to increase positive emotion among children in therapy using verbal group therapy, as well as non verbal modes such as sport and music.

11.30-12.00 ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ –ΚΑΦΕ

12.00-13.30

Προφορικές Ανακοινώσεις 7 – Αίθουσα 1

Εφαρμογή δομημένων προγραμμάτων ΓΣ παρέμβασης

Πρόεδρος: *Αναστασία Σοφianoπούλου*

Π7-1 «Το Κυνήγι του Θησαυρού»: ευρήματα από την πιλοτική εφαρμογή του ηλεκτρονικού παιχνιδιού σε θεραπευτικά πλαίσια

Αναστασία Καλαντζή-Αζίζι, Αναστασία Σοφianoπούλου, Αικατερίνη-Αλεξάνδρα Σοφianoπούλου

ΙΕΘΣ

«Το Κυνήγι του Θησαυρού» (“Treasure Hunt”), αποτελεί το πρώτο ηλεκτρονικό παιχνίδι που έχει στόχο την εξοικείωση των παιδιών με τις βασικές αρχές της Γνωσιακής/ Συμπεριφοριστικής Θεραπείας.

Δημιουργήθηκε στο Πανεπιστήμιο της Ζυρίχης (“Department of Child and Adolescent Psychiatry”) και έχει ήδη προσαρμοστεί και χρησιμοποιείται, εκτός από τη Γερμανική πρωτότυπη έκδοση, στα Αγγλικά και τα Ολλανδικά. Απευθύνεται σε έμπειρους γνωσιακούς ψυχοθεραπευτές που δουλεύουν με παιδιά και

εφήβους, ενώ η χορήγησή του γίνεται μόνο από ψυχοθεραπευτές και μόνο σε θεραπευτικά πλαίσια (<http://www.treasurehunt.uzh.ch/index.html>).

Στα Ελληνικά το παιχνίδι μεταφράστηκε και προσαρμόστηκε από το Ινστιτούτο Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς, στο πλαίσιο εκπόνησης διπλωματικής εργασίας των Γ. Βασιλού και Ε. Τακοπούλου, κατόπιν έναρξης επίσημης συνεργασίας με το Πανεπιστήμιο της Ζυρίχης και τη δημιουργό του παιχνιδιού, Dr. V. Brezinka. Το πρώτο στάδιο προέβλεπε τη μετάφραση και προσαρμογή του παιχνιδιού. Η ελληνική έκδοση είναι διαθέσιμη ήδη από τον Ιανουάριο 2012, ενώ την περίοδο αυτή ολοκληρώνεται και η δεύτερη φάση της προσαρμογής του παιχνιδιού. Σε αυτό το στάδιο προβλέπεται η πιλοτική χορήγηση του παιχνιδιού από ψυχοθεραπευτές γνωσιακής/ συμπεριφοριστικής κατεύθυνσης σε παιδιά τα οποία βρίσκονται σε ψυχοθεραπεία, και η συμπλήρωση σχετικών ερωτηματολογίων για τη χρησιμότητα και τη λειτουργικότητα του παιχνιδιού τόσο από τα παιδιά όσο και από τους θεραπευτές.

Πρόκειται να παρουσιαστούν τα βασικά ευρήματα από την πιλοτική εφαρμογή του παιχνιδιού, τα οποία θα συγκριθούν με τα αντίστοιχα ευρήματα ερευνών προσαρμογής που έχουν γίνει στα γερμανόφωνα δείγματα. Θα τονιστούν τα σημεία σύγκλισης των δύο ερευνών, τα δυνατά σημεία και τα σημεία που το παιχνίδι επιδέχεται βελτίωσης.

Π7-2 Σχεδιασμός, εφαρμογή και αξιολόγηση ενός προγράμματος για τη συναισθηματική ανθεκτικότητα των παιδιών του Δημοτικού σχολείου
Αγορίτσα Ψύλλου, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Εισαγωγή: Ο όρος συναισθηματική ανθεκτικότητα αναφέρεται στην ικανότητα του ανθρώπου να παραμένει λειτουργικός όταν βρίσκεται σε μεταβατικές περιόδους ή να υπερνικά τις καταστροφικές συνέπειες μιας αντίξοης κατάστασης. Τα ανθεκτικά άτομα διακρίνονται από υψηλό επίπεδο αυτο-εκτίμησης, κατανόησης του εαυτού τους και γνώσης των δυνατοτήτων τους. Έτσι, η γνώση των δυνατοτήτων βοηθά τους ανθρώπους να αντιμετωπίσουν δραστικά αγχώδεις καταστάσεις, οι οποίες κινητοποιούν το συναίσθημα της αδυναμίας και της ανημπόριας.

Σκοπός: Η παρούσα ερευνητική εργασία αποσκοπεί στη δημιουργία, την εφαρμογή και την αξιολόγηση ενός ψυχο-παιδαγωγικού, προγράμματος προαγωγής της συναισθηματικής ανθεκτικότητας των παιδιών σχολικής ηλικίας (9-10 ετών). Το πρόγραμμα αυτό πρωτογενούς πρόληψης βασίζεται στη θεωρία της Γνωσιακής-Συμπεριφοριστικής Θεραπείας (ΓΣΘ) και χρησιμοποιεί μεθόδους και τεχνικές της προκειμένου να εγκαταστήσει στα παιδιά δεξιότητες οι οποίες προάγουν τη συναισθηματική των ανθεκτικότητα.. Αυτό επιτυγχάνεται με την μείωση του άγχους και την ενίσχυση της αυτο-εκτίμησης των παιδιών, που είναι και ο στόχος του προγράμματος.

Μεθοδολογία: Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε πιλοτικά σε δείγμα 67 μαθητών (Ομάδες: 32 πειραματική και 35 ελέγχου) ηλικίας 9 ετών (Γ' Δημοτικού) και ακολούθησε κύρια έρευνα σε δείγμα 259 μαθητών (Ομάδες: 137 πειραματική και 122 ελέγχου) ηλικίας 10 ετών. Η αξιολόγησή του έγινε με τα: α) Spence Children's Anxiety Scale (SCAS) -ερωτηματολόγιο μέτρησης των επιπέδων άγχους και β) Self Image Profile for children (SIP-C) του R.J. Butler – ερωτηματολόγιο αξιολόγησης της αυτο-εκτίμησης, τα οποία συμπληρώθηκαν από τα παιδιά. Τα ίδια ερωτηματολόγια δόθηκαν πριν και μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων έγινε με την MANOVA - επαναλαμβανόμενες μετρήσεις. **Αποτελέσματα:** Βρέθηκε στατιστικώς σημαντική διαφορά στα επίπεδα της αυτο-εκτίμησης των παιδιών της πειραματικής σε σχέση με την ελέγχου, ενώ στο επίπεδο της μείωσης του άγχους παρατηρήθηκε διαφορά μεταξύ των ομάδων, χωρίς όμως να σημειωθεί στατιστική σημαντικότητα. Πραγματοποιήθηκε επαναξιολόγηση του αρχικού δείγματος (follow-up) 3 μήνες μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων του follow-up συμφωνούν με τα αποτελέσματα της πιλοτικής έρευνας. Τα αποτελέσματα της κύριας έρευνας επιβεβαίωσαν τους αρχικούς στόχους του προγράμματος.

Συμπεράσματα: Τα δεδομένα της έρευνας έδειξαν πως τα παιδιά κατάφεραν, μειώνοντας το άγχος τους και ενδυναμώνοντας την αυτο-εκτίμησή τους, να αφομοιώσουν τις δεξιότητες προαγωγής της συναισθηματικής ανθεκτικότητας στις οποίες ασκήθηκαν μέσω των κατάλληλων γνωσιακών-συμπεριφοριστικών τεχνικών.

Π7-3 Η Πιλοτική Εφαρμογή του Προγράμματος «Φιλαράκια» σε παιδιά του Δημοτικού με συναισθηματικές διαταραχές
Μαρίνα Ψωμά, ΙΕΘΣ - Αναστασία Καλαντζή-Αζίζι, ΕΚΠΑ - Μαρία Ζαφειροπούλου, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας - Γιώργος Ευσταθίου, ΙΕΘΣ

Το πρόγραμμα «Φιλαράκια» αποτελεί ένα πρόγραμμα ομαδικής παρέμβασης γνωσιακής – συμπεριφοριστικής κατεύθυνσης και έχει ως στόχο την προαγωγή της συναισθηματικής ανθεκτικότητας των παιδιών. Με την παρούσα έρευνα διερευνήθηκαν οι αγχώδεις διαταραχές και διαταραχές συναισθήματος σε μαθητές τετάρτης τάξης του 1ου Δημοτικού Σχολείου Σαλαμίνας και πώς αυτές μπορούν να μειωθούν μετά την εφαρμογή του προγράμματος «Φιλαράκια». Επίσης, εξετάστηκε πώς οι συναισθηματικές διαταραχές διαφοροποιούνται ανάλογα με το φύλο, πώς συσχετίζονται με τη σχολική επίδοση, τη σχολική προσαρμογή και την κοινωνικότητα. Χρησιμοποιήθηκαν το Ερωτηματολόγιο Δυνατοτήτων και Δυσκολιών (SDQ-HEL), το Ερωτηματολόγιο Παιδικής Συμπεριφοράς για εκπαιδευτικούς (TRF), το ερωτηματολόγιο για τη Σχολική Επάρκεια των μαθητών, το Spence Children’s Anxiety Scale (SCAS-GR) και κοινωνιόγραμμα.

Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι τα κορίτσια δήλωσαν μεγαλύτερα επίπεδα άγχους και διαταραχών συναισθήματος. Επίσης, φαίνεται ότι η εφαρμογή του προγράμματος είναι αποτελεσματική στη μείωση του άγχους και των διαταραχών συναισθήματος. Επιπλέον, φαίνεται να υπάρχει υψηλή συνάφεια ανάμεσα στις Διαταραχές Συναισθήματος και τα Προβλήματα Άγχους. Οι Διαταραχές Συναισθήματος και το γενικό επίπεδο δυσκολιών συσχετίζονται με τη σχολική επίδοση, τη σχολική προσαρμογή και την κοινωνικότητα. Τέλος, φαίνεται να υπάρχει συνάφεια ανάμεσα στο άγχος και τις σχέσεις με συνομηλίκους. Συμπερασματικά, η ύπαρξη άγχους και κατάθλιψης στα παιδιά επηρεάζει την ψυχοκοινωνική τους ανάπτυξη. Η μείωσή τους σχετίζεται με θετική στάση προς τον εαυτό τους, τους συνομηλίκους και το σχολείο. Το σημερινό σχολείο είναι αναγκαίο να δώσει έμφαση στην ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών που περιλαμβάνει την ανάπτυξη τόσο των γνωστικών ικανοτήτων, όσο των συναισθηματικών. Συνεπώς, η εφαρμογή του προγράμματος «Φιλαράκια» κρίνεται απαραίτητη για την προαγωγή της ψυχικής υγείας των παιδιών.

Π7-4 Εθισμός στο Διαδίκτυο και Έλληνες Φοιτητές. Μια Προσέγγιση με Βάση τη Θεωρία της Προσκόλλησης

Πηνελόπη-Αλεξία Αβαγιανού, Στυλιανή Γίδαρη, Νεκταρία Μαρινάκου, Βασιλική Λαμπροπούλου, Μαρία Ζαφειροπούλου - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Στην παρούσα έρευνα εξετάστηκε ο βαθμός σχέσης ανάμεσα στην προσκόλληση προς τους γονείς, όπως καταγράφηκε από το Όργανο Μέτρησης Γονεϊκού Δεσμού (PBI) και την εμφάνιση εθισμού στο Διαδίκτυο, όπως καταγράφηκε από το Internet Addiction Test (IAT). Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 102 φοιτητές και φοιτήτριες του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής και Προσχολικής Εκπαίδευσης και του τμήματος αρχαιολογίας, Ιστορίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας ηλικίας (μέσος όρος ηλικίας: 20 έτη). Τα αποτελέσματα της έρευνας δεν καταγράφουν καμία περίπτωση εθισμού στο Διαδίκτυο ενώ το ποσοστό κανονικής χρήσης είναι 72,7% και προβληματικής χρήσης 27,3%. Τα ευρήματά μας δείχνουν ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων κινείται στα πλαίσια της φυσιολογικής χρήσης του Διαδικτύου και παρουσιάζει υψηλά ποσοστά ιδανικού τύπου προσκόλλησης τόσο προς τη μητέρα όσο και προς τον πατέρα. Ο τύπος προσκόλλησης προς τον πατέρα δε φαίνεται να σχετίζεται με τη χρήση του διαδικτύου. Οι φοιτητές με ιδανικό τύπο προσκόλλησης προς τη μητέρα εμφανίζουν χαμηλότερα επίπεδα προβληματικής χρήσης του διαδικτύου σε σχέση με αυτούς με στοργική σχέση και σχέση χωρίς στοργή. Αντίθετα δε διαφοροποιείται η χρήση του διαδικτύου μεταξύ των φοιτητών με ιδανική σχέση και ανύπαρκτη σχέση προς τη μητέρα. Αυτό μας κάνει να συνηγορούμε υπέρ της άποψης ότι ο ιδανικός τύπος προσκόλλησης αποτελεί προστατευτικό παράγοντα απέναντι στον εθισμό στο Διαδίκτυο ενώ τα άτομα με ανασφαλείς τύπους προσκόλλησης βρίσκονται σε επικινδυνότητα για την ανάπτυξη προβληματικής χρήσης ή και εθισμού στο Διαδίκτυο.

Π7-5 Κοινωνικές δεξιότητες και αυτοαποτελεσματικότητα στις αλληλεπιδράσεις των εφήβων μαθητών: η εφαρμογή ενός προγράμματος προαγωγής ψυχικής υγείας και πρόληψης ψυχιατρικών διαταραχών
Ειρήνη Ράλλη, Άνεργος-MSc "Προαγωγή ψυχικής υγείας και πρόληψη ψυχιατρικών διαταραχών"
Μαρία Κοκκώση, Αιγινήτειο Νοσοκομείο

Η ένταξη του εφήβου στην ομάδα των συνομηλίκων θεωρείται σημαντικός προστατευτικός παράγοντας για την αποτροπή ανάπτυξης ψυχοπαθολογίας, ενώ ταυτόχρονα έχει προγνωστική αξία για την μελλοντική κοινωνική και συναισθηματική προσαρμογή του. Ένας καθοριστικός παράγοντας που επηρεάζει την κοινωνική αυτοαποτελεσματικότητα είναι οι κοινωνικές δεξιότητες, οι οποίες επιτρέπουν στο άτομο να αναπτύξει και να διατηρήσει διαπροσωπικές σχέσεις, καθώς και να γίνεται αποδεκτό από τους συνομηλίκους του. Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να διερευνήσει εάν ένα σύντομο πρόγραμμα εκπαίδευσης κοινωνικών δεξιοτήτων που βασίζεται στις αρχές της προαγωγής ψυχικής υγείας και της πρόληψης ψυχιατρικών διαταραχών που εφαρμόζεται μέσα στη σχολικό περιβάλλον, βελτιώνει την κοινωνική αυτοαποτελεσματικότητα των εφήβων μαθητών. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για την αξιολόγηση ήταν η «Κλίμακα αυτοαποτελεσματικότητας του παιδιού στις αλληλεπιδράσεις του με τους συνομηλίκους» (Wheeler & Ladd, 1982- Μετάφραση – Προσαρμογή: Ευαγγελία Γαλανάκη, 1999). Η παρέμβαση περιελάμβανε τη χορήγηση ενός ενημερωτικού φυλλαδίου που σχεδιάστηκε με βάση τα τρία βασικά είδη κοινωνικών δεξιοτήτων: δεξιότητες παρατήρησης, δεξιότητες έκφρασης και γνωστικές δεξιότητες.

Η έρευνα υλοποιήθηκε σε μαθητές που φοιτούσαν στη Α' τάξη Γυμνασίου ενός δημόσιου σχολείου, οι οποίοι χωρίστηκαν σε δύο ομάδες (ομάδα παρέμβασης, ομάδα ελέγχου). Τα αποτελέσματα έδειξαν στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο χρονικών στιγμών (πριν τη παρέμβαση δηλαδή και μετά) αλλά και μεταξύ των δύο ομάδων.

Η εργασία αυτή αποτελεί σημαντική συμβολή στη δημιουργία τεκμηριωμένων προγραμμάτων που βασίζονται στις κοινωνικές δεξιότητες.

Συμπόσιο 2 – Αίθουσα Εκδηλώσεων

Η θεραπεία συμπεριφοράς σε παιδιά και εφήβους με ιδεοψυχαναγκαστική διαταραχή

Πρόεδρος: *Λία Κουμαντάνου*, Μονάδα Θεραπείας Συμπεριφοράς, ΕΚΕΨΥΕ

Συζητητής: *Γιάννης Κασβίκης*, Μονάδα Θεραπείας Συμπεριφοράς, ΕΚΕΨΥΕ

Η θεραπεία εκλογής για παιδιά και εφήβους με Ιδεοψυχαναγκαστική Διαταραχή είναι η Θεραπεία Συμπεριφοράς και Γνωσιών, με κυρίως ενεργό θεραπευτικό συστατικό την έκθεση στο αγχογόνο ερέθισμα με παρεμπόδιση της απάντησης. Συχνά σε αυτές τις ηλικίες, η ΙΨΔ συνυπάρχει με αναπτυξιακά προβλήματα που χρειάζονται, εξίσου σπάνια στη χώρα μας, ιδιαίτερα διδακτικά πρωτόκολλα.

Τόσο η έλλειψη ευαισθητοποίησης στη θεραπεία και θεραπευτών συμπεριφοράς, όσο και οι συνθήκες λειτουργίας πολλών θεραπευτικών δομών, κάνουν προσφορότερη την αμιγώς ψυχοφαρμακολογική θεραπευτική προσπάθεια, παρά τις κατευθυντήριες οδηγίες των Ευρωπαϊκών και Αμερικανικών Επιστημονικών Εταιριών για υποχρεωτικό συνδυασμό με ψυχοθεραπεία για την ομαλή ψυχοσυναισθηματική εξέλιξη.

Σκοπός του συμποσίου είναι η παρουσίαση τεκμηριωμένων κλινικών παραδειγμάτων εφαρμογής της ΓΘΣ σε παιδιά κι εφήβους με ΙΨΔ και ερευνητικών ευρημάτων για την φαινομενολογία της ΙΨΔ σε ευρύ δείγμα Ελληνικού πληθυσμού.

Η 1η ομιλία του συμποσίου αναφέρεται στα σύγχρονα βιβλιογραφικά δεδομένα σχετικά με την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της Θεραπείας Συμπεριφοράς σε παιδιά κι εφήβους.

Η 2η ομιλία παρουσιάζει επιδημιολογικά και φαινομενολογικά ευρήματα από Ελληνικό πληθυσμό με ΙΨΔ, εξετάζει την συσχέτισή τους και την προγνωστική τους αξία.

Η 3η ομιλία παρουσιάζει την εφαρμογή της Θεραπείας Συμπεριφοράς σε παιδιά με ΙΨΔ μέσω κλινικών περιστατικών και παρουσίαση βίντεο.

Σ2-1 Σύντομη βιβλιογραφική ανασκόπηση της αποτελεσματικότητας της θεραπείας συμπεριφοράς και γνωσιών σε παιδιά με ΙΨΔ

Φωτεινή Σταματοπούλου, Γιάννης Κασβίκης, Λία Κουμαντάνου, Γιάννης Σύρος
Μονάδα Θεραπείας Συμπεριφοράς, ΕΚΕΨΥΕ

Η ΙΨΔ στα παιδιά και στους εφήβους είναι μια πιο συχνή διαταραχή από ότι είχε θεωρηθεί στο παρελθόν. Η κατανόηση της διαταραχής έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια κυρίως λόγω της κλινικής και ερευνητικής σημασία που δόθηκε.

Τα μέχρι τώρα ερευνητικά δεδομένα δείχνουν ότι η ατομική Θεραπεία Συμπεριφοράς και Γνωσιών (ΓΣΘ) βασισμένη στην Έκθεση και την Παρεμπόδιση Απάντησης (ΕΠΑ) με ή χωρίς τη χρήση φαρμακευτικής αγωγής, είναι η θεραπεία εκλογής, καθώς επιφέρει σταθερή ύφεση της διαταραχής. Η ατομική ή ομαδική οικογενειακή ΓΣΘ θεωρούνται ως ενδεχομένως αποτελεσματικές θεραπείες, ενώ υπό διερεύνηση βρίσκεται η ομαδική ΓΘΣ. Ο συνδυασμός ατομικών και οικογενειακών συνεδριών φαίνεται να έχει καλύτερα αποτελέσματα για τους περισσότερους ασθενείς. Σε κάθε περίπτωση, καθοριστικό ρόλο στην επιτυχή εφαρμογή της ΓΘΣ παίζει η προσαρμογή του θεραπευτικού πακέτου στο αναπτυξιακό επίπεδο του παιδιού. Σκοπός της παρουσίασης είναι η ανασκόπηση των ελεγχόμενων τυχαιοποιημένων κατανομής ερευνών που εξετάζουν την αποτελεσματικότητα διαφόρων μορφών της Θεραπείας Συμπεριφοράς και Γνωσιών στην Ιδεοψυχαναγκαστική Διαταραχή παιδιών και εφήβων.

Σ2-2 Φαινομενολογικά και επιδημιολογικά ευρήματα σε Ελληνικό Πληθυσμό με ΙΨΔ

Φωτεινή Σταματοπούλου, Γιάννης Κασβίκης, Λία Κουμαντάνου, Γιάννης Σύρος
Μονάδα Θεραπείας Συμπεριφοράς, ΕΚΕΨΥΕ

Η Ιδεοψυχαναγκαστική Διαταραχή (ΙΨΔ) είναι συχνή και χρόνια, με τεράστιο κοινωνικο-οικονομικό κόστος. Η Θεραπεία Συμπεριφοράς και Γνωσιών με ή χωρίς τη χρήση SSRI's αποτελεί τη θεραπεία εκλογής για την ΙΨΔ σε κάθε ηλικία. Η ομαδοποίηση χαρακτηριστικών της ΙΨΔ στοχεύει στον έλεγχο της προγνωστικής τους αξίας και τη βελτίωση της θεραπευτικής αποτελεσματικότητας. Το φύλο έχει βρεθεί να συσχετίζεται με συγκεκριμένα είδη καταναγκασμών και ιδεοληψιών αλλά και την ηλικία έναρξης της νόσου. Πολύ περισσότερα αγόρια παρά κορίτσια παρουσιάζουν τη διαταραχή στην παιδική κι εφηβική ηλικία και ενδεχομένως να εμφανίζουν διαφορετική φαινομενολογική εικόνα, όπως παρατηρείται και στους ενήλικες. Σε 98 ενήλικες ασθενείς με ΙΨΔ που προσήλθαν για θεραπεία στη Μονάδα Θεραπείας Συμπεριφοράς του ΕΚΕΨΥΕ, διαπιστώθηκαν από την πολυπαραγοντική ανάλυση αντιστοιχιών διακριτές ομάδες με ιδιαίτερα δημογραφικά και φαινομενολογικά χαρακτηριστικά. Βρέθηκε ότι οι άνδρες εμφάνιζαν πρώιμα τη διαταραχή κατά την εφηβεία, ενώ 25% είχαν έναρξη νόσου στην παιδική ηλικία μεταξύ 4 – 14 ετών, σε αντίθεση με τις γυναίκες που πρωτοεμφάνισαν ΙΨΔ πολύ αργότερα (μετά τα 26 έτη). Επίσης οι άνδρες παρουσίαζαν κυρίως καταναγκασμούς ελέγχου κι επανάληψης συνδυαστικά με ιδεοληψίες παθολογικής αμφιβολίας, ενώ οι γυναίκες ιδεοληπτικό φόβο σχετικά με τη μόλυνση ή την ακαθαρσία και καταναγκασμούς καθαρισμού κι αποφυγής.

Τα παραπάνω ευρήματα όπως και αποτελέσματα της κλινικής αξιολόγησης των ομάδων κατόπιν Θεραπείας Συμπεριφοράς θα συζητηθούν σε σχέση με τα πρόσφατα διεθνή δεδομένα.

Σ2-3 Η Θεραπεία συμπεριφοράς και γνωσιών σε παιδιά με ΙΨΔ. Περιγραφή κλινικών περιστατικών και βίντεο

Φωτεινή Σταματοπούλου, Γιάννης Κασβίκης, Λία Κουμαντάνου, Γιάννης Σύρος
Μονάδα Θεραπείας Συμπεριφοράς, ΕΚΕΨΥΕ

Παρουσιάζονται τα αποτελέσματα και η πορεία της θεραπείας ενός παιδιού 9,5 ετών κι ενός εφήβου 15 ετών με κύρια διάγνωση την ΙΨΔ, που έλαβαν Θεραπεία Συμπεριφοράς.

Το θεραπευτικό πρόγραμμα προσαρμόστηκε στις ατομικές ανάγκες και στη βαρύτητα του κάθε παιδιού και εστίαζε στην Έκθεση και Παρεμπόδιση Απάντησης (ΕΠΑ) με και χωρίς την βοήθεια και παρουσία του θεραπευτή. Επίσης περιλάμβανε συστηματική ψυχοεκπαίδευση για την φύση της διαταραχής και τη λογική της θεραπείας των παιδιών και των οικογενειών τους, ενεργό συμμετοχή των γονιών και αξιοποίησή τους

ως συν-θεραπευτές, εκπαίδευση στην ανάπτυξη λειτουργικών τρόπων διαχείρισης του άγχους και ειδικών δυσκολιών (π.χ. εκπαίδευση κοινωνικών δεξιοτήτων).

Παρουσιάζονται μετρήσεις πριν και μετά την θεραπεία και βιντεοσκοπημένο υλικό και διατυπώνονται προτάσεις για την ανάπτυξη και χρήση εξατομικευμένου θεραπευτικού πρωτοκόλλου.

12.00-15.00

Προσκεκλημένο Εργαστήριο 2 – Αίθουσα 2

Applied Positive Psychology Therapy: Can therapy work without labeling the client as "mentally sick"? (στην αγγλική γλώσσα, χωρίς ταυτόχρονη μετάφραση)

Tammie-Rosenbaum Ronnen, Καθηγήτρια, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας Bob Shapell, Κοσμήτορας της Σχολής Κοινωνικών Επιστημών Gershon H. Gordon, Πανεπιστήμιο Tel Aviv

The founders of Positive Psychology promoted the study of the "positive end" of human functioning such as happiness, strengths, virtues etc'. One of the major findings of a decade of research on the positive side of human behavior, cognitions and emotions is that the positive aspects are qualitatively different from the negative aspects on a number of dimensions (e.g., negative emotions occur automatically whereas one has to be active in order to produce positive emotions). Hence, we propose a new approach to CBT psychotherapy with children. It is a meta theory for a therapeutic approach based on positive psychology principles, while applying CBT techniques.

The workshop will combine of several parts:

1. Positive psychology: We will present our basic positive psychology theory, defines what is meant by psychological well being and how it can be achieved and maintained by self-directed skills.
2. Designing the proper intervention for children: This part will focus on the major components needs to be considered while treating children, considering their unique nature, developmental characteristics and needs
3. Applying skills: The "skill model of subjective well being" developed by the speaker will be presented. The model assumes that psychological syndromes such as anxiety, depression, and aggression as well as subjective well being are a joint function of social circumstances and human propensities. Yet people are not passive victims of harsh life circumstances or of their personality weakness. People acquire through their life time various psychological skills that enable them to function adequately and feel well even under unfavorable conditions.

Our research has identified a number of core skills that are needed for maintaining personal well being. These include self-control skills such as the use of cognitive re-framing methods (thoughts and narratives), problem solving and mindfulness and acceptance skills. These basic self-control skills are needed for the development of other important skills such as social, marital and academic skills.

The basic theory, research outcomes and techniques for helping clients change will be presented

4. Example for application: few examples of project designing for children and addressing positive psychology will be demonstrated

Εργαστήριο 2 –Αίθουσα 3

Πρόληψη και διαχείριση των εσωτερικευμένων διαταραχών σε παιδιά σχολικής ηλικίας: Παρουσίαση του ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος «Ο Αγχόσαυρος»

Αργυρούλα Αγγελοσοπούλου, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η πρόληψη αποτελεί προέχοντα στόχο των ψυχοθεραπευτικών προσεγγίσεων για την αντιμετώπιση των συναισθηματικών προβλημάτων στην παιδική ηλικία, για μια σειρά αυτονόητους λόγους. Καταρχήν επειδή η πρόληψη του άγχους θα πρέπει να προηγηθεί της εμφάνισής του, η παιδική ηλικία συνιστά την προσφορότερη περίοδο πρόληψης θεμάτων που σχετίζονται με την απόκτηση δεξιοτήτων, τη διαχείριση αγχογόνων καταστάσεων και την ενίσχυση της συναισθηματικής ανθεκτικότητας. Κατά δεύτερον τα παιδιά αποτελούν ιδεώδη πληθυσμό εφαρμογής προγραμμάτων πρόληψης αφενός γιατί διέρχονται από εξελικτικά μονοπάτια επαρκώς προσδιοριζόμενα, αφετέρου γιατί είναι δεκτικά στις παρεμβάσεις πρόληψης. Διερευνώντας τις ανάγκες των παιδιών στον ελληνικό χώρο διαπιστώνουμε ότι το μέλημα να υπάρξουν ψυχοεκπαιδευτικά προγράμματα ικανά να παράσχουν γνώση για την πρόληψη του άγχους στην παιδική

ηλικία είναι επιστημονικά επιτακτικό και προκύπτει ως αντανάκλαση των εξελίξεων που έχουν σημειωθεί τα τελευταία χρόνια στον τομέα της πρόληψης. Ο Αγχόσαυρος αποτελεί ένα ολοκληρωμένο Ψυχοεκπαιδευτικό πρόγραμμα εκμάθησης δεξιοτήτων στην επίλυση προβλημάτων των παιδιών και διαχείρισης στρεσογόνων καταστάσεων. Στοχεύει στην ομαλή προσαρμογή του παιδιού στη σχολική ζωή, στην εκπαίδευση και απόκτηση κοινωνικών δεξιοτήτων, στην ανάπτυξη των σχέσεων των ομηλικών, ώστε να ενισχύουν σωστά τη προσπάθειά τους, στην εκμάθηση και εδραίωση δεξιοτήτων που βοηθούν τα παιδιά να επιλύουν μόνα τους τα προβλήματα τους, ώστε να ανταπεξέρχονται σε νέες προκλήσεις της καθημερινής ζωής.

Στο πρόγραμμα το άγχος παρουσιάζεται στα παιδιά ως ένα τέρας, τον Αγχόσαυρο (αφορά παιδιά 6-12 ετών). Ο Αγχόσαυρος ζει μέσα από τις ανησυχίες και τις αρνητικές σκέψεις του παιδιού. Το παιδί αναπτύσσοντας γνωστικές στρατηγικές-καταφέρνει να νικήσει τον Αγχόσαυρό του, να τον κρατά μικρό και ήσυχο. Βαρύτητα δίνεται στη ψυχοεκπαιδευτική προοπτική του προγράμματος, ώστε να μπορεί να εφαρμοσθεί τόσο από ψυχολόγους και παιδοψυχιάτρους, όσο και από εκπαιδευτικούς. Είναι ένα ευέλικτο εργαλείο που επιτρέπει τόσο στο ψυχολόγο, όσο και στο δάσκαλο να το τροποποιεί και να το προσαρμόζει στις ανάγκες της τάξης, αλλά και στο προσωπικό του στυλ.

Στο παρόν εργαστήριο δίνεται η ευκαιρία να παρουσιαστούν οι τεχνικές και οι δυνατότητες του προγράμματος μέσα από βιωματική αναπαράσταση της εφαρμογής του. Οι συμμετέχοντες θα εκπαιδευτούν στο πρόγραμμα με βιωματικό τρόπο μέσω διαδραστικών ασκήσεων. Σκοπός του εργαστηρίου είναι η εξοικείωση και η ενεργή εκπαίδευση των ενδιαφερομένων γύρω από ένα θέμα που συγκεντρώνει όλο και περισσότερο το ενδιαφέρον τόσο των ειδικών ψυχικής υγείας, όσο και των εκπαιδευτικών, αλλά και των γονέων.

13.30-15.00

Μίνι Εργαστήριο 2 – Αίθουσα 1

Εισαγωγή στο γνωσιακό-συμπεριφορικό δράμα

Χάρις Καρνέζη, Κέντρο Γνωσιακού-Συμπεριφορικού Δράματος

Kevin Tierney, Trinity College Dublin

Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν η δημιουργία, η εφαρμογή και η αξιολόγηση ενός νέου ψυχοπαιδαγωγικού μοντέλου που συνδυάζει την τέχνη του θεάτρου με θεραπευτικές μεθόδους της ψυχολογίας, όπως η γνωσιακή και η συμπεριφορική. Το νέο αυτό μοντέλο ονομάζεται Γνωσιακό Συμπεριφορικό Δράμα (ΓΣΔ) και είναι ειδικά σχεδιασμένο για να ανταποκρίνεται στις ανάγκες παιδιών και εφήβων με υψηλής λειτουργικότητας αυτισμό (ΥΛΑ) και σύνδρομο Asperger.

Στόχος του ΓΣΔ είναι να βοηθήσει παιδιά με ΥΛΑ και σύνδρομο Asperger να αναπτύξουν κοινωνικές και επικοινωνιακές δεξιότητες αλλά και να ξεπεράσουν προσωπικές δυσκολίες όπως φοβίες, άγχη, στερεοτυπίες, αντίσταση στην αλλαγή και έλλειψη αυτοπεποίθησης. Κατά τη διάρκεια ενός αυτοσχέδιου θεατρικού δρώμενου τίθενται μια σειρά προβλημάτων που στοχεύουν να παροτρύνουν τα παιδιά να αντιληφθούν τη σχέση δράσης αντίδρασης και το πώς μια διαφορετική συμπεριφορά μπορεί να έχει ένα διαφορετικό αποτέλεσμα. Τα παιδιά δεν καλούνται να μάθουν μηχανικά κάποιες δεξιότητες αλλά οδηγούνται, μέσα από τη μαγεία του δράματος, να ανακαλύψουν σε τι θα μπορούσαν να τους εξυπηρετήσουν αυτές οι δεξιότητες, ώστε να φτάσουν στο στόχο τους. Αναγνωρίζοντας ότι κάθε παιδί στο φάσμα του αυτισμού είναι ξεχωριστό, τα προγράμματα ΓΣΔ είναι εξατομικευμένα και σχεδιάζονται κατόπιν λεπτομερούς αξιολόγησης του επιπέδου λειτουργικότητας του κάθε παιδιού. Η θεματολογία και οι επιμέρους στόχοι της κάθε ομάδας ορίζονται με βάση τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των μελών της.

Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης του ΓΣΔ είναι ενθαρρυντικά ως προς την αποτελεσματικότητα του στην γενικότερη βελτίωση της κοινωνικής συμπεριφοράς των συμμετεχόντων, την ανάπτυξη της αυτοπεποίθησης και αυτοεκτίμησής τους, στην μείωση στερεοτυπικών συμπεριφορών, καθώς επίσης και στην επίτευξη ειδικών στόχων για το κάθε μέλος, όπως η αντιμετώπιση φοβιών και άλλων δυσλειτουργικών συμπεριφορών.

Συμπόσιο 3 – Αίθουσα Εκδηλώσεων

Διερευνώντας τα Πρώιμα Δυσλειτουργικά Σχήματα

Πρόεδρος: *Μαρία Ζαφειροπούλου*, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Συζητητής: *Ιωάννης Μαλογιάννης*, *ΙΕΘΣ*

Σύμφωνα με το γνωσιακό-συμπεριφοριστικό μοντέλο η διατήρηση ή βελτίωση της συμπεριφοράς μπορεί να ερμηνευτεί στη βάση των γνωστικών δομών, των περιεχομένων και των διαδικασιών.

Η έννοια των σχημάτων αποτελεί μια θεωρητική δομή. Στην Αναπτυξιακή Ψυχολογία, σύμφωνα με τον Piaget, ορίζονται ως νοητικές δομές που παρέχουν στο παιδί ένα μοντέλο για το τι συμβαίνει όταν αυτό προβαίνει σε κάποια ενέργεια.

Από την άλλη, στην Κλινική Ψυχολογία εισάγονται από τον Beck για την εξήγηση της ψυχοπαθολογίας στην ενήλικη ζωή, ενώ ο Young θα αναπτύξει το θεραπευτικό του μοντέλο σε ενήλικες αποκλειστικά στη βάση των σχημάτων.

Άρα στο επίπεδο αυτό έχουμε τον 1ο συνδυασμό Αναπτυξιακής και Κλινικής Ψυχολογίας στο επίπεδο των σχημάτων.

Ο 2ος συνδυασμός αφορά στην έννοια του «πρώιμου».

Η εξέλιξη της προσωπικότητας του ατόμου θεωρείται ότι εξαρτάται ιδιαίτερα από τις σχέσεις που αναπτύσσει ανάμεσα στο ίδιο και στην οικογένειά του. Η έννοια της προσκόλλησης χρησιμοποιείται συχνά στις έρευνες για να εξηγηθούν οι ατομικές διαφορές στη ψυχοσυναισθηματική προσαρμογή του ατόμου σε όλη τη διάρκεια της ζωής του.

Τόσο ο Beck όσο και ο Young κάνουν εκτενείς αναφορές στο ρόλο των πρώιμων εμπειριών για την ανάπτυξη της ψυχοπαθολογίας κατά την ενήλικη ζωή. Μάλιστα ο τελευταίος μελέτησε εκτεταμένα τα πρώιμα δυσλειτουργικά σχήματα και στη βάση τους θεμελίωσε ολόκληρο το θεωρητικό του μοντέλο. Πιο πρόσφατα, ξεκίνησε η διερεύνηση των πρώιμων δυσλειτουργικών σχημάτων στην παιδική και εφηβική ηλικία, μια περιοχή καινούρια καθώς ο όρος του «δυσλειτουργικού σχήματος» δεν είναι εύκολο να αποσαφηνιστεί στην ηλικία αυτή.

Οι εισηγήσεις του Συμποσίου κινούνται σε δύο άξονες: Έχουμε 2 εμπειρικές έρευνες σύνδεσης των γνωστικών σχημάτων με την προσκόλληση και μια συνθετική, στην οποία συμπεριλαμβάνονται τόσο τα διαθέσιμα εμπειρικά όσο και τα θεωρητικά δεδομένα σχετικά με τη μελέτη των πρώιμων γνωστικών σχημάτων σε φυσιολογικούς πληθυσμούς.

Σ3-1 Η μελέτη των Πρώιμων Δυσλειτουργικών Σχημάτων σε Παιδιά και Εφήβους: Η «κανονικότητα» των δυσλειτουργικών Σχημάτων

Χριστίνα Ρούση-Βέργου, Μαρία Ζαφειροπούλου, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ο σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι μια συνθετική παρουσίαση των ερευνητικών δεδομένων αναφορικά με την έννοια των Γνωστικών Σχημάτων και ειδικότερα των Πρώιμων Δυσλειτουργικών Σχημάτων σε Παιδιά και Εφήβους. Θα δοθεί έμφαση στις διαφορές των σχημάτων ως προς το ηλικιακό στάδιο και θα συζητηθούν αποτελέσματα εμπειρικών ερευνών που συνδέουν τα σχήματα με διάφορες συμπεριφορές των παιδιών. Η μελέτη των πρώιμων δυσλειτουργικών σχημάτων στην παιδική ηλικία αποκτά ολοένα και αυξανόμενο ενδιαφέρον, καθώς τόσο σύμφωνα με τον Beck (1987) αλλά και με τον Young (1990) οι εμπειρίες της πρώιμης παιδικής ηλικίας φαίνεται να συνδέονται με την στην ανάπτυξη ψυχοπαθολογίας κατά την ενήλικη ζωή. Μια εξήγηση της διαδρομής αυτής της σύνδεσης μπορούν να προσφέρουν τα σχήματα.

Στην παρούσα εισήγηση θα παρουσιαστούν ερευνητικά δεδομένα από τη μελέτη των Πρώιμων Δυσλειτουργικών Γνωστικών Σχημάτων σε μεγάλο δείγμα (>1500 παιδιά) «φυσιολογικού πληθυσμού» και θα συζητηθούν οι παράμετροι της «κανονικότητας» των σχημάτων αυτών στην παιδική και εφηβική ηλικία, καθώς αναδεικνύεται ότι κάποια πρώιμα θεωρητικά «δυσλειτουργικά» σχήματα στην παιδική ηλικία ενδεχομένως να είναι τελείως φυσιολογικά. Η προσέγγισή μας θα στηριχτεί τόσο στη βιβλιογραφία όσο και στις διαθέσιμες εμπειρικές έρευνες.

Σ3-2 Γνωστικά Σχήματα και Προσκόλληση στην Ύστερη Παιδική Ηλικία

Στυλιανή Γιδάρη, Χριστίνα Ρούση-Βέργου, Πηνελόπη-Αλεξία Αβαγιανού, Μαρία Ζαφειροπούλου
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σκοπός της παρούσα εργασίας είναι η διερεύνηση της σύνδεσης των αντιλήψεων των παιδιών ύστερης παιδικής και προεφηβικής ηλικίας για την ασφάλεια στις σχέσεις προσκόλλησης προς τους γονείς, με τα γνωστικά σχήματα.

Στην έρευνα συμμετείχαν 279 μαθητές της Ε΄ και ΣΤ΄ τάξης Δημοτικού σχολείου (11-12 ετών), 155 μαθητές της Ε΄ Δημοτικού (84 αγόρια και 71 κορίτσια) και 124 μαθητές της Στ΄ Δημοτικού (67 αγόρια και 57 κορίτσια). Χορηγήθηκαν τα εξής εργαλεία: (α) το ερωτηματολόγιο Καταγραφής της Προσκόλλησης προς τους Γονείς και τους Συνομηλικούς [Inventory of Parent and Peer Attachment-Revised for Children (IPPA-R), Gullone & Robinson, 2005], που εξετάζει τις αντιλήψεις των παιδιών για την ασφάλεια στη σχέση προσκόλλησης, (β) το Ερωτηματολόγιο Γνωστικών Σχημάτων (SQC) των Stallard & Rayner (2005). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το πρώιμο δυσλειτουργικό σχήμα που συνδέεται κυρίως με τη συνολική προσκόλληση, είναι το σχήμα του ανεκπλήρωτου εαυτού.

Η συζήτηση θα εστιαστεί στα ευρήματα που αφορούν στα σχήματα των παιδιών με ασφαλή και ανασφαλή προσκόλληση προς τους γονείς και θα γίνει αναφορά στις διαφορές φύλου.

Σ3-3 Η σύνδεση του Γονεϊκού Δεσμού με τα Γνωστικά Σχήματα

Ισιδώρα-Σοφία Βασιλειάδου, Πηνελόπη-Αλεξία Αβαγιανού, Χριστίνα Ρούση-Βέργου, Μαρία Ζαφειροπούλου
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Οι δεσμοί προσκόλλησης ενυπάρχουν σε όλη τη διάρκεια της ζωής και επηρεάζουν τις διαπροσωπικές σχέσεις. Συγκεκριμένα, η σχέση γονέα-παιδιού αποτελεί καθοριστικό παράγοντα στην εξέλιξη της προσωπικότητας.

Ομοίως, οι εμπειρίες της παιδικής ηλικίας μπορούν να οδηγήσουν στην διαμόρφωση και παγίωση γνωστικών σχημάτων, τα οποία παίζουν εξίσου σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη και οργάνωση της προσωπικότητας.

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να εξετάσει ποιες διαστάσεις του γονεϊκού δεσμού (τύποι προσκόλλησης) συνδέονται άμεσα με τα πρώιμα δυσλειτουργικά σχήματα, όπως αυτά αναφέρονται στη θεωρία των σχημάτων (Young, 1990).

Στην έρευνα συμμετείχαν 636 παιδιά, ηλικίας 11 έως 16 ετών, μαθητές που φοιτούσαν στις τελευταίες τάξεις του Δημοτικού (5η και 6η τάξη) και στις τρεις τάξεις του Γυμνασίου. Στους συμμετέχοντες χορηγήθηκαν τρία ερωτηματολόγια, για τα δημογραφικά στοιχεία, τα γνωσιακά σχήματα (Ερωτηματολόγιο Γνωσιακών Σχημάτων για παιδιά / SQC) και τον τύπο προσκόλλησης (Parental Bonding Instrument / PBI). Τα αποτελέσματα κατέδειξαν πως, αναφορικά με το μητρικό δεσμό, δυο τύποι προσκόλλησης επιδρούν σημαντικά στα πρώιμα γνωστικά σχήματα. Συγκεκριμένα, στην ιδανική σχέση η εμφάνιση δυσλειτουργικών σχημάτων είναι ελάχιστη, ενώ αντίθετα στη σχέση χωρίς στοργή τα δυσλειτουργικά σχήματα αυξάνονται. Όσον αφορά τον δεσμό με τον πατέρα, διαπιστώθηκε πως και οι τέσσερις τύποι προσκόλλησης ασκούν επίδραση στα πρώιμα δυσλειτουργικά σχήματα με αρκετές ομοιότητες με τον μητρικό δεσμό.

15.00-16.00

ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ ΔΙΑΚΟΠΗ

Συμπόσιο 4 – Αίθουσα 1

Η Διαχείριση της αντίστασης των γονέων στη θεραπεία παιδιών και εφήβων
Πρόεδρος & Συζητητής: *Έλενα Χάιντς*, ΕΕΕΣ Παράρτημα Μακεδονίας

Η αντίσταση ως φαινόμενο στη ψυχοθεραπεία αποτελεί από μόνη της μια ιδιαίτερη πρόκληση για τον θεραπευτή. Όταν όμως η αντίσταση εκδηλώνεται από την πλευρά όχι του άμεσα θεραπευόμενου, αλλά από την πλευρά της οικογένειας, η οποία εμπλέκεται με ποικίλους τρόπους τόσο στη διαμόρφωση, στη διατήρηση αλλά και στη καταπολέμηση του προβλήματος, τότε το φαινόμενο της αντίστασης αποτελεί μια τροχοπέδη που ο θεραπευτής οπωσδήποτε πρέπει να αντιμετωπίσει προκειμένου το οικογενειακό σύστημα να βοηθήσει στην επίλυση του θέματος αντί να το συντηρεί. Προτείνονται τρόποι διαχείρισης αφού πρώτα σχολιασθούν, μέσα από κλινικά παραδείγματα, διάφορες μορφές αντίστασης που προβάλλουν οι γονείς και που συναντώνται στη θεραπεία παιδιών και εφήβων.

Σ4-1 Η έννοια της αντίστασης στη θεραπεία παιδιών και εφήβων
Όλγα Ζηκοπούλου, Φανή Σιαμούλη, ΕΕΕΣ Παράρτημα Μακεδονίας

Αρκετά συχνά τα παιδιά και οι έφηβοι είναι απρόθυμα να εμπλακούν σε μία θεραπευτική διαδικασία και κατά συνέπεια να συνάψουν μία καλή θεραπευτική σχέση. Το δεδομένο από δεν είναι καινούριο για τους κλινικούς που δουλεύουν με παιδιά και εφήβους και ανέκαθεν αποτελούσε μία σημαντική πρόκληση. Πολλοί, ωστόσο, είναι αυτοί που υποστηρίζουν ότι η αντίσταση είναι φυσιολογικό και αναμενόμενο κομμάτι της θεραπευτικής διαδικασίας. Στην παρουσίαση θα γίνει μία προσπάθεια να αναλυθούν οι παράγοντες που μπορεί να συνδέονται με μια μεγαλύτερη αντίσταση στη θεραπεία και θα παρουσιαστούν σύντομα μερικές στρατηγικές και θεραπευτικοί χειρισμοί.

Σ4-2 Η επίδραση της αντίστασης των γονέων στη θεραπεία έφηβης με διαταραχή πρόσληψης τροφής (ανορεξία)
Μαργαρίτα Τσίτση, ΕΕΕΣ Παράρτημα Μακεδονίας

Κατά τη θεραπευτική παρέμβαση σε έφηβη με διαταραχή πρόσληψης τροφής(ανορεξία), παρατηρήθηκε έντονη δυσκολία των γονέων να εμπλακούν στη θεραπεία, να κατανοήσουν το ρόλο τους τόσο στην έναρξη όσο και στη διατήρηση του προβλήματος και να διαχειριστούν το έντονο στρες που βιώνουν και οι ίδιοι λόγω της διαταραχής της έφηβης κόρης τους. Οι παρεμβάσεις που εφαρμόστηκαν ήταν γνωστική-συμπεριφορική θεραπεία στην έφηβη και συμβουλευτική στους γονείς. Η άκαμπτη θέση των γονέων και η έλλειψη δεξιοτήτων επικοινωνίας προκάλεσαν έντονες αντιπαραθέσεις μεταξύ της έφηβης και των γονέων της και έντονα συναισθήματα θυμού, μοναξιάς και ματαίωσης, τα οποία αποτέλεσαν αιτίες παλινδρόμησης και απόκλισης από τους θεραπευτικούς στόχους. Τονίζεται η αναγκαιότητα συνεργατικών μοντέλων παρέμβασης στις διαταραχές πρόσληψης τροφής και ο ρόλος του ειδικού στην ενσωμάτωση της οικογένειας στο θεραπευτικό πρόγραμμα των ανορεκτικών εφήβων.

Σ4-3 Η θεραπευτική αντιμετώπιση της αντίστασης της μητέρας ενός θεραπευόμενου παραβατικού εφήβου
Βαγγέλης Κανταρτζής, ΕΕΕΣ Παράρτημα Μακεδονίας

Αρκετά συχνά κατά την ψυχοθεραπεία εφήβων, παρόλο που έχει επιτευχθεί η συνεργασία με τον έφηβο, συναντάται αντίσταση στη θεραπεία από τους γονείς μέσω διαφόρων μορφών.

Θα παρουσιαστεί η περίπτωση ενός 14χρονου αγοριού, ο οποίος προσήλθε σε θεραπεία μετά από αίτημα της μητέρας του.

Ο Α. παρουσίαζε επίσης, έλλειψη σχολικού κινήτρου, εναντιωματική και προκλητική συμπεριφορά, χρήση κάνναβης, ανυπακοή σε οικογενειακούς κανόνες και επιθετικότητα. Από το ιστορικό του υπήρχε έντονο το στοιχείο της θυματοποίησής του, ενώ κυριαρχούσε το πένθος από τον πρόσφατο θάνατο του πατέρα του. Ο Α. ωστόσο παρουσίαζε υψηλό κίνητρο για θεραπευτική αλλαγή, δημιουργήθηκε γρήγορα σχέση εμπιστοσύνης, όρισε θεραπευτικούς στόχους και ανταποκρίθηκε στην ψυχοθεραπεία.

Η μητέρα του αναγνώριζε μεν τις αλλαγές του, αλλά μείωνε τη σημαντικότητά τους, αγνοούσε τη συμβουλευτική και επέμενε να χαρακτηρίζει αρνητικά το γιό της.

Αποτέλεσμα της αντίστασης ήταν η παλινδρόμηση του Α. η οποία αντιμετωπίστηκε μέσω εντατικοποίησης της συμβουλευτικής προς τη μητέρα.

Τόσο η εξατομικευμένη θεραπευτική παρέμβαση του Α. όσο και η συμβουλευτική προς τη μητέρα πραγματοποιήθηκαν μέσω της εφαρμογής τεχνικών της γνωστικής-συμπεριφορικής προσέγγισης.

Συμπόσιο 5 – Αίθουσα Εκδηλώσεων

Δυνατότητες πρόληψης της Διαταραχής Ελλειμματικής Προσοχής – Υπερκινητικότητας (ΔΕΠ-Υ)

Πρόεδρος & Συζητητής: *Ευθύμιος Κάκουρος*, Τμήμα Προσχολικής Αγωγής, ΤΕΙ Αθήνας

Η κατανόηση της αιτιοπαθογένεσης των αναπτυξιακών διαταραχών μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά τόσο στο σχεδιασμό της θεραπευτικής παρέμβασης όσο και στην εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης. Μέχρι πρόσφατα, ορισμένες αναπτυξιακές διαταραχές όπως η Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής – Υπερκινητικότητα (ΔΕΠ-Υ) αποδίδονταν αποκλειστικά σε οργανικά αίτια (Barkley 1998) και η σημασία των περιβαλλοντικών παραγόντων περιοριζόταν στην επίδρασή τους στην έκβαση της διαταραχής. Τα πιο σύγχρονα όμως ερευνητικά δεδομένα στρέφονται στο ρόλο που διαδραματίζουν ορισμένοι περιβαλλοντικοί παράγοντες στην παθογένεση της διαταραχής, στη βάση ενός ανάλογου οργανικού υποστρώματος (Sonuga-Barke & Halperin, 2009).

Στα πλαίσια αυτού του συμποσίου, θα επιχειρήσουμε μια σύνθεση σύγχρονων θεωρητικών προσεγγίσεων και ερευνητικών δεδομένων για το ρόλο που διαδραματίζουν οι πρώιμες εμπειρίες ενός παιδιού στην εκδήλωση της ΔΕΠ-Υ. Οι εμπειρίες αυτές, καθώς και ορισμένες πρώιμες ενδείξεις συγκεκριμένης οργανικής δυσλειτουργίας, μπορούν να αποτελέσουν βασικούς τομείς εφαρμογής προγραμμάτων πρόληψης με αποτέλεσμα την ελαχιστοποίηση των πιθανοτήτων εκδήλωσης της διαταραχής.

Αρχικά, θα παρουσιάσουμε το θεωρητικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η προβληματική του συμποσίου και τα ερευνητικά δεδομένα που την τεκμηριώνουν. Στη συνέχεια, θα επιχειρήσουμε τη σύνθεση της επιστημονικής γνώσης σχετικά με τη δυνατότητα έγκαιρης ανίχνευσης της ΔΕΠ-Υ, νωρίς κατά την προσχολική ηλικία. Η τρίτη εισήγηση θα επικεντρωθεί στην παρουσίαση των ιδιαιτεροτήτων της γλωσσικής ανάπτυξης των παιδιών με ΔΕΠ-Υ με στόχο να καταδειχθεί η δυνατότητα χρήσης τους για τον πρώιμο εντοπισμό της διαταραχής. Τέλος, θα τοποθετηθούμε σχετικά με την σημασία του κριτηρίου της λειτουργικότητας στη διαγνωστική διαδικασία και κατά τη στοχοθεσία ενός προγράμματος πρόληψης σε παιδιά που εντοπίζονται κατά την προσχολική ηλικία με προδιάθεση για την εκδήλωση ΔΕΠ-Υ.

Σ6-1 Θεωρητικές προσεγγίσεις ως προς την ετερογένεια της ΔΕΠ-Υ και τις δυνατότητες πρόληψής της
Κατερίνα Μανιαδάκη, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, ΤΕΙ Αθήνας

Η ΔΕΠ-Υ αποτελεί μια ετερογενή διαταραχή, τόσο ως προς την παθογένεση όσο και ως προς την εκδήλωσή της (Nigg et al., 2005). Η κατανόηση της ετερογένειάς της είναι ιδιαίτερα σημαντική για την έγκαιρη διάγνωση και για το σχεδιασμό εξατομικευμένων προγραμμάτων πρόληψης και θεραπευτικής αντιμετώπισης.

Η ΔΕΠ-Υ είναι μια αναπτυξιακή διαταραχή πολυπαραγοντικής οργανικής αιτιολογίας και οι προσπάθειες πρόληψης εστιάζουν συνήθως στον περιορισμό της επίδρασης της διαταραχής στη λειτουργικότητα του ατόμου και της εμφάνισης δευτερογενών προβλημάτων. Ωστόσο, νεώτερα ερευνητικά δεδομένα καταδεικνύουν τη σημασία των περιβαλλοντικών παραγόντων στον τρόπο εκδήλωσης και τη βαρύτητα της διαταραχής. Η εκδήλωση της ΔΕΠ-Υ θεωρείται ως αποτέλεσμα δυναμικής αλληλεπίδρασης ενός ορισμένου οργανικού υπόβαθρου και αντίξοων βιωμάτων του παιδιού κατά τη διάρκεια της προσχολικής ηλικίας (Sonuga-Barke & Halperin, 2009). Οι αρνητικές πρώιμες αλληλεπιδράσεις μεταξύ γονέων και παιδιού, το χαοτικό γονεϊκό περιβάλλον, το χαμηλό κοινωνικο-μορφωτικο-οικονομικό επίπεδο της οικογένειας, κ.ά., αλληλεπιδρούν αρνητικά με την περιορισμένη δυνατότητα αυτοελέγχου και αυτορρύθμισης της συμπεριφοράς των παιδιών με γενετικό υπόβαθρο ΔΕΠ-Υ και συντελούν στην εκδήλωση των συμπτωμάτων της διαταραχής, φέρνοντας στην επιφάνεια την υπάρχουσα προδιάθεση.

Στην παρούσα εισήγηση, αναλύεται η διαδικασία μέσω της οποίας ο έγκαιρος εντοπισμός των δυσμενών περιβαλλοντικών παραγόντων και η πρώιμη παρέμβαση στις περιπτώσεις των παιδιών με αυξημένες

πιθανότητες να εκδηλώσουν ΔΕΠ-Υ είναι δυνατόν να συμβάλλουν στη δευτερογενή πρόληψη της διαταραχής, δηλαδή στην ανακοπή της πορείας εξέλιξής της με τις πρώτες ενδείξεις της. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στα σύγχρονα νευρολογικά δεδομένα για την πλαστικότητα του αναπτυσσόμενου εγκεφάλου και στην εμπειρική τεκμηρίωση της δυνατότητας δευτερογενούς πρόληψης της ΔΕΠ-Υ στα πλαίσια ενός προγράμματος πρώιμης παρέμβασης.

Σ6-2 Οι δυνατότητες έγκαιρης αναγνώρισης της συμπτωματολογίας της ΔΕΠ-Υ και η συμβολή της στον περιορισμό της επιγένεσης των προβλημάτων

Ευγενία Δουβάρα, Ψυχολογικό Κέντρο «Άρση»

Η διάγνωση της ΔΕΠ-Υ δίνεται κυρίως κατά τη διάρκεια της σχολικής ηλικίας ενώ είναι σπάνια η αναγνώριση του προβλήματος πριν από τη φοίτηση του παιδιού στο δημοτικό σχολείο (Κάκουρος & Μανιαδάκη, 2012). Επιπλέον, η αξιολόγηση ενός παιδιού προκειμένου να διερευνηθεί η πιθανότητα ύπαρξης ΔΕΠ-Υ πυροδοτείται συνήθως είτε από την ύπαρξη μαθησιακών δυσκολιών κατά τη σχολική ηλικία είτε από την ύπαρξη προβλημάτων συμπεριφοράς κατά την εφηβεία.

Οι διαπιστώσεις αυτές ενδεχομένως προκαλούν εντύπωση, επειδή υπάρχει πληθώρα ερευνητικών δεδομένων τα οποία τεκμηριώνουν την άποψη ότι τα συμπτώματα της ΔΕΠ-Υ είναι παρόντα και αναγνωρίσιμα πριν την είσοδο του παιδιού στο Δημοτικό σχολείο (Dopfner, Rothenberger & Sonuga-Barke, 2004). Επιπλέον, υπάρχει μεγάλος αριθμός ανιχνευτικών κλιμάκων και άλλων ψυχομετρικών εργαλείων, τα οποία εξασφαλίζουν τη δυνατότητα έγκαιρου εντοπισμού των παιδιών με υψηλή πιθανότητα εκδήλωσης ΔΕΠ-Υ ήδη από την ηλικία των τριών ετών. Τέλος, είναι ευρέως αποδεκτό στην επιστημονική κοινότητα ότι η έγκαιρη παρέμβαση στην περίπτωση κάθε αναπτυξιακής διαταραχής συμβάλλει τόσο στην αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της διαταραχής όσο και στην πρόληψη δευτερογενών συμπτωμάτων. Αποτελεί λοιπόν αντιφατική κατάσταση από τη μια η έμφαση στην πρόληψη και από την άλλη η αναμονή εμφάνισης των δευτερογενών συμπτωμάτων της προκειμένου να υπάρξει αναγνώριση του προβλήματος και θεραπευτική κινητοποίηση.

Η παρούσα εισήγηση επιχειρεί τη σύνθεση των ερευνητικών δεδομένων που διαθέτουμε για την εγκυρότητα της αναγνώρισης της ΔΕΠ-Υ κατά την προσχολική ηλικία και παρουσιάζει τις κυριότερες ενδείξεις της κατά τη διάρκεια αυτής της αναπτυξιακής περιόδου. Παράλληλα συζητούνται οι δυνατότητες περιορισμού της επιγένεσης των προβλημάτων στην περίπτωση της πρώιμης διάγνωσης και έγκαιρης θεραπευτικής αντιμετώπισης της ΔΕΠ-Υ.

Σ6-3 Προβλήματα γλωσσικής ανάπτυξης στα παιδιά με ΔΕΠ-Υ

Χριστίνα Παπαηλιού, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Η γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών με ΔΕΠ-Υ συχνά αποκλίνει από αυτή των τυπικά αναπτυσσόμενων παιδιών τόσο από πλευράς ρυθμού όσο και από πλευράς ποιότητας. Μάλιστα οι δυσκολίες αυτές φαίνεται να εκτείνονται –με διαφορετικού βαθμού βαρύτητα- και στους τέσσερις τομείς της γλώσσας (φωνολογία, σύνταξη, λεξιλόγιο-γραμματική και πραγματολογία) (Παπαηλιού, 2012).

Από την άλλη πλευρά, κλινικές παρατηρήσεις καταδεικνύουν ότι, παρόλο που πολλά παιδιά τα οποία παρουσιάζουν αποκλίσεις στη γλωσσική τους ανάπτυξη κατά την προσχολική ηλικία παραπέμπονται στους ειδικούς και παρακολουθούν πρόγραμμα λογοθεραπείας, σπάνια γίνονται αντιληπτά ως παιδιά με οργανικό υπόβαθρο για την εκδήλωση ΔΕΠ-Υ, η οποία πολύ συχνά αποτελεί το ευρύτερο πλαίσιο εκδήλωσης αυτών των αποκλίσεων στην ομιλία. Ως αποτέλεσμα, συνήθως δεν αναγνωρίζεται το κυρίαρχο πρόβλημα του παιδιού ώστε να αντιμετωπιστεί σφαιρικά και πολυεπίπεδα και η θεραπευτική αντιμετώπιση είναι μονοδιάστατη και περιορίζεται σε ένα εμφανές σύμπτωμα. Επιπλέον, δεν γίνεται καμία προσπάθεια πρόληψης της εκδήλωσης των συμπτωμάτων της ΔΕΠ-Υ παρόλο που το παιδί παρακολουθείται από ειδικό. Η παρούσα εισήγηση στοχεύει στην περιγραφή των ιδιομορφιών στη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών με ΔΕΠ-Υ κατά την προσχολική ηλικία και στη διάκρισή τους από τις ιδιομορφίες στη γλωσσική ανάπτυξη που παρουσιάζουν παιδιά με άλλες αναπτυξιακές διαταραχές. Η περιγραφή αυτή καταλήγει στην εκτίμηση ότι στοιχεία της γλωσσικής ανάπτυξης αποτελούν σημαντικές ενδείξεις για την ύπαρξη οργανικού υποστρώματος για την εκδήλωση ΔΕΠ-Υ. Τα στοιχεία αυτά μπορεί να εντοπιστούν πολύ νωρίς στη ζωή του

παιδιού και μπορούν να αξιοποιηθούν στα πλαίσια των προσπαθειών για την εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης της εκδήλωσης της διαταραχής.

Σ6-4 Η επίδραση της συμπτωματολογίας της ΔΕΠ-Υ στον περιορισμό της λειτουργικότητας
Ευθύμιος Κάκουρος, Τμήμα Προσχολικής Αγωγής, ΤΕΙ Αθήνας

Σύμφωνα με τα διαγνωστικά κριτήρια του DSM-IV-TR, η διάγνωση της ΔΕΠ-Υ δεν βασίζεται μόνο στην παρουσία ικανού αριθμού συμπτωμάτων αλλά και στην ύπαρξη κλινικά σημαντικής έκπτωσης στην κοινωνική, ακαδημαϊκή ή επαγγελματική λειτουργικότητα του ατόμου. Ωστόσο, παρόλο που στο DSM το κριτήριο της λειτουργικότητας αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για τη διάγνωση ήδη από το 1980, αρκετοί ερευνητές και επαγγελματίες ψυχικής υγείας εξακολουθούν να στηρίζουν τη διαγνωστική τους προσπάθεια κυρίως στον αριθμό και τη βαρύτητα των συμπτωμάτων και όχι στον βαθμό που τα συμπτώματα αυτά περιορίζουν τη λειτουργικότητα του ατόμου. Προφανώς, ορισμένοι εκτιμούν πως το εύρος και η βαρύτητα των συμπτωμάτων καθορίζουν και την έκπτωση της λειτουργικότητας (Gathje, Lewandowski & Gordon, 2008), άλλοι ωστόσο έχουν αποδείξει ότι η σχέση αυτή είναι από μικρή έως και μέτρια (Gordon και συν., 2006). Επιπλέον, από το σύνολο των συμπτωμάτων που παρατίθενται στο DSM-IV-TR για τη διάγνωση της ΔΕΠ-Υ, δεν συντελούν όλα στον ίδιο βαθμό στον περιορισμό της λειτουργικότητας των παιδιών, καθώς ορισμένα μπορεί να την περιορίζουν σημαντικά και άλλα καθόλου. Ωστόσο, είναι αυτονόητο ότι ένα πρόγραμμα πρώιμης παρέμβασης θα είναι πιο αποτελεσματικό αν εστιάζει σε εκείνα τα συμπτώματα τα οποία είναι πιθανότερο, εφόσον εκδηλωθούν, να περιορίσουν σημαντικά τη λειτουργικότητα του παιδιού και όχι στο σύνολο των συμπεριφορών που σχετίζονται με τη ΔΕΠ-Υ.

Στα πλαίσια της παρούσας εισήγησης συζητείται η επίδραση των επιμέρους συμπτωμάτων της ΔΕΠ-Υ στον περιορισμό της λειτουργικότητας των παιδιών και καταδεικνύεται η σημασία της κλινικής χρήσης αυτού του κριτηρίου τόσο για την έγκαιρη αναγνώριση της ΔΕΠ-Υ όσο και για την αποτελεσματική εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης.

16.00-19.00

Προσκεκλημένο Εργαστήριο 3 – Αίθουσα 2

Cognitive-behavioural therapies for self-injury and aggression in children with learning and development disabilities (στην αγγλική γλώσσα, χωρίς ταυτόχρονη μετάφραση)

Maria Callias, Σύμβουλος Κλινική Ψυχολόγος, Υποδιευθύντρια Ψυχολογίας και Ψυχοθεραπείας, Kingston, Ηνωμένο Βασίλειο

This workshop is on CBT assessment and intervention for serious emotional and behavioural problems, particularly selfinjurious and/or aggressive behaviour, shown by some children who have learning and developmental disabilities. Mental health difficulties are more common in these children than in normally developing children and CBT approaches have a central role in treatment and in advice to parents. This workshop will be interactive and those attending will be expected to participate actively in role play scenarios of case vignettes designed to address the issues relevant to assessing and implementing interventions. In addition to a focus on developments in CBT principles, formulation and techniques, attention will be given to how the interventions need to take account of other factors such as child characteristics (for example, aetiology of disabilities and communication skills), family concerns and circumstances, and other situational factors. There will be a practical focus on how to implement appropriate interventions to reduce problems and also on how to facilitate the maintenance and generalisation of positive changes. We shall address issues of how to collaborate with parents and teachers to implement treatment in the child's home and school settings.

The discussions will draw on relevant research and clinical experience on these topics. Handouts and references will be provided.

Εργαστήριο 3 – Αίθουσα 3

«Το κυνήγι του θησαυρού»: το πρώτο ηλεκτρονικό παιχνίδι για χρήση στη ΓΣΘ παιδιών

Αναστασία Καλαντζή-Αζίζι, ΕΚΠΑ & ΙΕΘΣ

Αναστασία Σοφianoπούλου, Γ. Βασιλού, Π. Τακοπούλου, Κ. Σοφianoπούλου, ΙΕΘΣ

Στόχος του Εργαστηρίου είναι η παρουσίαση και η εξοικείωση των συμμετεχόντων με το πρωτότυπο για τα ελληνικά δεδομένα ηλεκτρονικό θεραπευτικό παιχνίδι γνωσιακής-συμπεριφοριστικής κατεύθυνσης, «Το κυνήγι του θησαυρού» (“Treasure Hunt”). Το ηλεκτρονικό παιχνίδι δημιουργήθηκε στο Πανεπιστήμιο της Ζυρίχης (“Department of Child and Adolescent Psychiatry”) και μεταφράστηκε και προσαρμόστηκε στα ελληνικά από το Ινστιτούτο Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς. Έχει ήδη προσαρμοστεί και χρησιμοποιείται, εκτός από τη Γερμανική πρωτότυπη έκδοση, στα Αγγλικά και τα Ολλανδικά. Απευθύνεται σε έμπειρους γνωσιακούς ψυχοθεραπευτές που δουλεύουν με παιδιά και εφήβους. Στη χώρα μας έχει ολοκληρωθεί τόσο η προσαρμογή όσο και η πιλοτική εφαρμογή του παιχνιδιού, με ενδιαφέροντα ερευνητικά δεδομένα.

Στο Εργαστήριο θα παρουσιαστεί η δομή του παιχνιδιού, ο τρόπος ένταξής του στη θεραπεία με τα παιδιά, αλλά και οι τρόποι αποτελεσματικότερης χρήσης του. Οι συμμετέχοντες θα έχουν τη δυνατότητα μέσω βιωματικών ασκήσεων να εξοικειωθούν με τις επιμέρους ενότητες. Τέλος, θα υπάρξει χρόνος για συζήτηση των προβληματισμών σχετικά με την εφαρμογή του παιχνιδιού στη θεραπεία των παιδιών.

17.30-19.00

Συμπόσιο 6 – Αίθουσα 1

Διαταραχές Πρόσληψης Τροφής και Εικόνα Σώματος στην Εφηβεία

Πρόεδρος & Συζητητής: *Μίκα Χαρίτου-Φατούρου*, ΕΕΕΣ

Ο πιο σημαντικός αναπτυξιακός στόχος της εφηβείας είναι η ανάγκη του νέου ανθρώπου να διαμορφώσει την ταυτότητά του, έτσι ώστε να γίνει ένα μοναδικό και ώριμο άτομο. Για να επιτευχθεί αυτό, ο έφηβος ασχολείται αρκετά με τον εαυτό του, το σώμα του, τις σχέσεις του με τους συνομιλήκους και σταδιακά αποκτά επίγνωση του εαυτού του. Στην περίοδο της εφηβείας συντελούνται δραματικές αλλαγές στο σώμα. Οι έφηβοι μέσα από την κοινωνικοποίηση και την παρέα διαμορφώνουν αντιλήψεις για τον εαυτό τους, μαθαίνουν να σχετίζονται με συνομιλήκους.

Ιδιαίτερα η εικόνα του σωματικού εαυτού παίζει καθοριστικό ρόλο στην φάση αυτή.

Όταν υπάρχει απόκλιση ανάμεσα στην ρεαλιστική εικόνα σώματος («πώς θεωρώ ότι είμαι») την ιδανική εικόνα σώματος («πώς θα ήθελα να ήμουν»), και την αντίληψη των άλλων για τον έφηβο τότε μπορεί να του δημιουργηθούν άγχος και υπερευαισθησία. και να αναπτυχθούν διαταραχές όπως κατάθλιψη και διαταραχές πρόσληψης τροφής.

Το παρόν συμπόσιο έχει στόχο να καταδείξει τον ρόλο που διαδραματίζει η εικόνα σώματος στην εφηβεία στην εμφάνιση διαταραγμένων διατροφικών συμπεριφορών. Στο παρόν συμπόσιο παρουσιάζονται πέντε εισηγήσεις. Η πρώτη εισήγηση αναφέρεται στην επίδραση της εικόνας σώματος στην εμφάνιση των διαταραχών πρόσληψης τροφής. Η δεύτερη εισήγηση αναλύει τον ρόλο των ΜΜΕ στην διαμόρφωση της εικόνας σώματος. Στην τρίτη εισήγηση παρουσιάζονται ασκήσεις βελτίωσης της εικόνας του σώματος εφήβων με διατροφικές διαταραχές. Στην τέταρτη ομιλία παρουσιάζεται ένα ομαδικό πρόγραμμα για τη μείωση του σωματικού βάρους και τη βελτίωση της εικόνας σώματος, ενώ η πέμπτη ομιλία παρουσιάζει τον ρόλο της εικόνας σώματος σε μια περίπτωση εφήβου με δυσμορφοβική διαταραχή, διατροφική διαταραχή και ψυχαναγκαστικά στοιχεία

Σ5-1 Ο ρόλος των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας στη διαμόρφωση της εικόνας του σώματος στην εφηβεία ως ενισχυτικός παράγοντας για την εκδήλωση Διαταραχής Πρόσληψης Τροφής

Φραγκίσκος Γονιδάκης, 1η Ψυχιατρική Κλινική ΕΚΠΑ, Αιγινήτειο Νοσοκομείο

Από τα μέσα του 20ου αιώνα παρατηρείται μια αλλαγή στο γυναικείο και ανδρικό σωματότυπο που προβάλλεται από τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας (ΜΜΕ) ως μοντέλο της ομορφιάς. Το καλλίγραμμα

γυναικείο σώμα ως όχημα κομψότητας ή αισθησιασμού γίνεται προοδευτικά λεπτότερο και περισσότερο μυώδες, με λιγότερες καμπύλες κυρίως στην περιοχή της κοιλιάς, της πυέλου και των μηρών. Ταυτόχρονα απομακρύνεται προοδευτικά από το μέσο σωματότυπο των γυναικών, δηλαδή γίνεται όλο και περισσότερο εξωπραγματικό.

Το ιδανικό της “ισχνης ομορφιάς” όπως διαμορφώθηκε τις τελευταίες δεκαετίες επηρεάζει σημαντικά τους νέους ανθρώπους και ιδιαίτερα τους εφήβους. Το αποτέλεσμα είναι ένα σημαντικό ποσοστό των εφήβων να νιώθει έντονη δυσαρέσκεια από το σώμα του και να διαμορφώνει στερητικές διατροφικές συνήθειες που πολλές φορές είναι ο προπομπός των Διαταραχών Πρόσληψης Τροφής (ΔΠΤ).

Η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας δείχνει ότι η επίδραση των ΜΜΕ στην εκδήλωση και διαίωση των ΔΠΤ είναι σημαντική. Τα ΜΜΕ συμβάλλουν στην προβολή του ιδανικού της ισχνότητας ως μέσου για την απόκτηση κοινωνικής καταξίωσης και επιτυχίας. Επίσης προβάλλουν τη δίαιτα και τη στέρηση της τροφής ως τρόπο ζωής και αποδεκτά κοινωνικά πρακτικά. Επίσης έχει βρεθεί ότι η κύρια πηγή ενημέρωσης του κοινού για τις ΔΠΤ είναι τα ΜΜΕ.

Σ5-2 Ασκήσεις παρέμβασης στην εικόνα του σώματος εφήβων με διατροφικές διαταραχές

Ελενα Χαϊντζ, ΕΕΕΣ Παράρτημα Μακεδονίας

Η εικόνα του σώματος αποτελεί έναν από τους πολλούς αιτιατούς παράγοντες της εμφάνισης μιας διατροφικής διαταραχής. Για το λόγο αυτό μια σφαιρική γνωστική-συμπεριφορική θεραπευτική παρέμβαση οφείλει να απευθύνεται και να διαχειρίζεται την εικόνα του σώματος ως κεντρικό σημείο της ψυχοπαθολογίας της διατροφικής διαταραχής. Ιδιαίτερα στους εφήβους, όπου λόγω εξελικτικού σταδίου η σχέση με το σώμα διαταράσσεται ούτως ή άλλως, είναι σημαντικό ο θεραπευτής να διαχειριστεί τις όποιες γνωστικές και απεικονιστικές διαστρεβλώσεις εντοπίσει στην ερμηνευτική ανάλυση μιας διατροφικής διαταραχής. Στην παρουσίαση αυτή θα περιγραφούν συνοπτικά, και σε συνδυασμό με κλινικά παραδείγματα, ασκήσεις βελτίωσης της εικόνας του σώματος εφήβων με διατροφικές διαταραχές ακολουθώντας τρεις άξονες: 1] ασκήσεις αντιληπτικής βελτίωσης της εικόνας του σώματος, 2] ασκήσεις γνωστικής αντίληψης του σώματος και 3] ασκήσεις βίωσης και επικοινωνίας με το σώμα στηριζόμενες στη βιβλιογραφία και στην κλινική εμπειρία.

Σ5-3 Η επίδραση της εικόνας σώματος στην εμφάνιση των διαταραχών πρόσληψης τροφής στην εφηβεία

Ντιάνα Χαρίλα, ΕΕΕΣ

Διάφοροι παράγοντες βιολογικοί, προσωπικοί, οικογενειακοί και κοινωνικοί φαίνεται να αλληλεπιδρούν στην εμφάνιση των διαταραχών πρόσληψης τροφής. Ωστόσο, φαίνεται σχεδόν σε κάθε περίπτωση να υπάρχει χαμηλή αυτοεκτίμηση και υπερεπένδυση στην σωματική εικόνα –κυρίως στην λεπτή φιγούρα. Ιδιαίτερα η εικόνα του σωματικού εαυτού παίζει καθοριστικό ρόλο στην εφηβεία.

Ελάχιστες είναι οι έρευνες στην Ελλάδα σχετικά με την εμφάνιση των διαταραχών διατροφής και τους παράγοντες που σχετίζονται με αυτές στο νεανικό πληθυσμό.

Η αρνητική εικόνα σώματος δεν αφορά μόνο στην μη ικανοποίηση από το σώμα αλλά και στην γνωστική και συναισθηματική επένδυση στην εμφάνιση, έτσι ώστε η αίσθηση του εαυτού να καθορίζεται από την εικόνα σώματος.

Οι κοινωνικοπολιτιστικοί παράγοντες που συντελούν στη διαμόρφωση προτύπων σώματος είναι κυρίως η οικογένεια, το κοινωνικό περιβάλλον – και κυρίως οι φίλοι- και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Τα ΜΜΕ είναι ο κυρίως φορέας διαμόρφωσης των κοινωνικών προτύπων σώματος και βέβαια της κοινωνικής σωματικής εικόνας. Τόσο η οικογένεια όσο και το φιλικό και κοινωνικό περιβάλλον είναι δέκτες αλλά και πομποί των κοινωνικών προτύπων, αφού και εκείνοι άμεσα επηρεάζονται από τα ΜΜΕ.

Στα άτομα που έχουν μάθει να υπερεπενδύουν στην σωματική τους εικόνα, η απόκλιση από την ιδανική εικόνα σώματος μπορεί να δημιουργήσει χαμηλή αυτοεκτίμηση, αλλά και διαταραγμένες συμπεριφορές διατροφής. Έρευνες έχουν δείξει πως η αρνητική εικόνα σώματος αποτελεί από μόνη της έναν από τους προβλεπτικούς παράγοντες για την ανάπτυξη διαταραχών πρόσληψης τροφής.

Σ5-4 Ομαδικό πρόγραμμα για τη μείωση του σωματικού βάρους και τη βελτίωση της εικόνας σώματος *Φωτεινή Λέκκα, ΙΕΘΣ*

Τα ερευνητικά δεδομένα δείχνουν ότι το αποτέλεσμα στην προσπάθεια απώλειας σωματικού βάρους εξαρτάται από αλλαγές στον τρόπο σκέψης του ατόμου για τον εαυτό του, το σώμα του και τη διατροφή. Στο Ινστιτούτο Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς πραγματοποιείται ομαδικό πρόγραμμα 12 δίωρων συνεδρίων που απευθύνεται σε υπέρβαρους και παχύσαρκους ανθρώπους, το οποίο στοχεύει στην αλλαγή του δυσλειτουργικού τρόπου σκέψης για το σώμα τους και την προσπάθεια απώλειας βάρους. Παρουσιάζονται οι κύριες γνωσιακές – συμπεριφοριστικές τεχνικές που εφαρμόζονται προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι λόγοι που οδηγούν στην αύξηση του σωματικού βάρους, οι φαύλοι κύκλοι διαιώνισης του προβλήματος και η αρνητική σχέση με το σώμα

Σ5-5 Η εικόνα σώματος σε μια σύνθετη κλινική περίπτωση εφήβου με δυσμορφοβική διαταραχή, διατροφική διαταραχή και ψυχαναγκαστικά στοιχεία *Φανή Σιαμούλη, ΕΕΕΣ Παράρτημα Μακεδονίας*

Τα άτομα με δυσμορφοφοβία πιστεύουν ότι παρουσιάζουν κάποιο σοβαρό μειονέκτημα στην εμφάνιση, ότι είναι άσχημα ή δύσμορφα. Αυτό τους προκαλεί σοβαρή δυσφορία και διαταράσσει τη λειτουργικότητά τους. Η έναρξη της διαταραχής τοποθετείται χρονικά στην εφηβεία αλλά, η διάγνωση αρκετές φορές μπορεί να καθυστερήσει ή και να παραλειφθεί. Η πεποίθηση μπορεί να σχετίζεται με ψυχαναγκαστικά-καταναγκαστικά χαρακτηριστικά, ή, σε κάποιες περιπτώσεις, να βρίσκεται στα όρια της παραληρητικής ιδέας. Στην εισήγηση γίνεται σύντομη περιγραφή της θεραπευτικής αντιμετώπισης μίας περίπτωσης εφήβου, όπου συνυπήρχαν δυσμορφοβικά συμπτώματα, διατροφική διαταραχή και ψυχαναγκασμοί, και παρατίθενται βιβλιογραφικά δεδομένα για τη διαταραγμένη εικόνα σώματος στη δυσμορφοφοβία, που, σε πρόσφατες μελέτες, φαίνεται ότι μπορεί να έχει και βιολογική αιτιολόγηση

Συμπόσιο 7 – Αίθουσα Εκδηλώσεων

Γνωστικά σχήματα σε παιδιά και εφήβους

Πρόεδρος: *Ιωάννα Γιαννοπούλου, ΚΨΥ Περιστερίου & Β' Ψυχιατρική Κλινική ΕΚΠΑ Νοσοκομείο Συζητητής: Μαρία Ζαφειροπούλου, ΠΤΠΕ Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας & Ιωάννης Μαλογιάννης, ΙΕΘΣ*

Στις εισηγήσεις που θα ακολουθήσουν θα αναδειχθεί η χρησιμότητα της διερεύνησης των γνωστικών σχημάτων μέσω χορήγησης του ερωτηματολογίου Γνωστικών Σχημάτων για Παιδιά για τον εντοπισμό πρώιμων δυσπροσαρμοστικών ή μη πεποιθήσεων και τη σύνδεσή τους με την κοινωνικο-συναισθηματική προσαρμογή του παιδιού ή εφήβου, για την κλινική διατύπωση περιστατικών που εμφανίζουν ψυχοπαθολογία και παραπέμπονται για θεραπεία, και για την παρακολούθηση αλλαγής κατά τη διάρκεια και μετά τη λήξη της ΓΣ θεραπευτικής παρέμβασης. Η τελευταία εισήγηση θα αναδείξει τη σημασία της διατύπωσης της περίπτωσης, με βάση τα πρότυπα λειτουργίας που υιοθετεί η θεραπεία σχημάτων, στη θεραπεία εφήβων.

Σ7 -1 Γνωστικά σχήματα και κοινωνικο-συναισθηματική προσαρμογή στην ύστερη παιδική ηλικία *Μαρία Ζαφειροπούλου, Χριστίνα Ρούση-Βέργου, Στυλιανή Γιδάρη* ΠΤΠΕ Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σύμφωνα με το Γνωσιακό-Συμπεριφοριστικό Μοντέλο οι μηχανισμοί που μπορούν να επιφέρουν τη θεραπευτική αλλαγή, αφορούν σε γνωστικές δομές, περιεχόμενα και διαδικασίες που διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στη διατήρηση ή στη βελτίωση της. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη Γνωσιακή Θεωρία τα γνωστικά σχήματα: (α) Αποτελούν δομές για τον εντοπισμό, την κωδικοποίηση και την αξιολόγηση των εισερχόμενων ερεθισμάτων, (β) Αναπτύσσονται νωρίς στη ζωή του ανθρώπου, (γ) Ενεργοποιούνται κάτω από την επίδραση του στρες (πραγματικού ή εκλαμβανόμενου), (δ) Ενεργοποιημένα, έχουν το ρόλο φίλτρου στα περιβαλλοντικά ερεθίσματα, (ε) Συμβάλλουν στην οργάνωση της εμπειρίας του ατόμου, (στ) Διαμορφώνουν τις προσδοκίες του. Τόσο ο Beck (1987) όσο και ο Young (1990) τονίζουν το ρόλο των

γνωστικών σχημάτων στην ανάπτυξη και στην οργάνωση της ανθρώπινης προσωπικότητας και στην εμφάνιση ψυχοπαθολογίας στην ενήλικη ζωή. Σύμφωνα με τον Beck (1987) οι εμπειρίες τις πρώιμης παιδικής ηλικίας οδηγούν στη διαμόρφωση βασικών σχημάτων γύρω από την έννοια του εαυτού, το μέλλον και τον εξωτερικό κόσμο.

Με την παρούσα εισήγηση παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας που πραγματοποιήθηκε σε 297 μαθητές Ε' και Στ' τάξης του Δημοτικού, για τη διερεύνηση της πιθανής σύνδεσης των Γνωστικών Σχημάτων με την Κοινωνικοσυναισθηματική προσαρμογή των παιδιών. Στους μαθητές χορηγήθηκε, εκτός από το ερωτηματολόγιο των Γνωστικών Σχημάτων (SQC, Schema Questionnaire for Children), το Ερωτηματολόγιο Δυνατοτήτων και Δυσκολιών (SDQ-Hel) του Goodman στην ελληνική του έκδοση και ένα κοινωνιομετρικό τεστ.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι με τα συνολικά προβλήματα, αλλά και με τα επιμέρους προβλήματα διαγωγής, τα συναισθηματικά προβλήματα, τις σχέσεις με του συνομηλίκους και την υπερκινητικότητα συνδέθηκε κυρίως το σχήμα της Ευαλωτότητας σε Βλάβη / Ασθένεια. Με τις κοινωνικές δεξιότητες (προκοινωνικές) συνδέθηκε κυρίως το σχήμα του Ανεκπλήρωτου Εαυτού, ενώ με την κοινωνική προτίμηση (κοινωνιομετρική τεχνική) συνδέθηκαν κυρίως τα σχήματα της Συναισθηματικής Στέρξης και της Ελαττωματικότητας / Ντροπής (με αρνητική φόρτιση).

Τα αποτελέσματα της έρευνας θα συζητηθούν υπό το πρίσμα της αναγκαιότητας της χρήσης του ερωτηματολογίου των Γνωστικών Σχημάτων σε παιδιά προεφηβικής ηλικίας για την πρόγνωση ενδεχόμενης ψυχοπαθολογίας στην ενήλικη ζωή που προκύπτει κατά τον Young (1990) από τη διαμόρφωση και παγίωση δυσλειτουργικών σχημάτων που αναπτύσσονται κατά την παιδική ηλικία.

Σ7-2 Διερεύνηση των πρώιμων δυσλειτουργικών σχημάτων σε κλινικό δείγμα παιδιών

Μαρία-Ιωάννα Αργυροπούλου, Ιωάννα Γιαννοπούλου

ΙΕΘΣ

Παρά την διαρκώς αυξανόμενη βιβλιογραφία σχετικά με τα πρώιμα δυσλειτουργικά σχήματα, οι έρευνες σε παιδιά και εφήβους διεθνώς είναι λιγιστές, ενώ στην Ελλάδα περιορίζονται αποκλειστικά σε κοινοτικά δείγματα. Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση των πρώιμων δυσπροσαρμοστικών σχημάτων σε κλινικό δείγμα παιδιών 70 παιδιών, ηλικίας 9- 17 ετών τα οποία είχαν προσέλθει για αξιολόγηση σε υπηρεσία ψυχικής υγείας παιδιών και εφήβων. Ειδικότερα, μελετήθηκαν α) πιθανές διαφυλικές και ηλικιακές διαφορές ως προς την υιοθέτηση των σχημάτων και β) η σχέση μεταξύ των πρώιμων δυσπροσαρμοστικών σχημάτων και της ψυχοπαθολογίας. Χρησιμοποιήθηκε το Ερωτηματολόγιο Σχημάτων (Schema Questionnaire for Children-SQC) των Stallard & Rayner (2005) και οι δύο μορφές (για παιδιά και γονείς) του Ερωτηματολογίου Δυνατοτήτων και Δυσκολιών (Strengths and Difficulties Questionnaire-SDQ). Η διερευνητική παραγοντική ανάλυση ανέδειξε τέσσερις παράγοντες («αρνητικές διαπροσωπικές σχέσεις», «αρνητική εικόνα εαυτού», «προσανατολισμός προς την επίτευξη & την κυριαρχία» και «υποτακτικότητα»), οι οποίοι επιβεβαίωσαν μερικώς την παραγοντική δομή του πρωτότυπου ερωτηματολογίου. Δεν βρέθηκαν σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο φύλων και μεταξύ παιδιών διαφορετικών ηλικιών. Τα περισσότερα πρώιμα δυσλειτουργικά σχήματα εμφάνισαν υψηλή συσχέτιση τόσο με τη συνολική βαθμολογία και την επιβάρυνση στο SDQ όσο και με τις επιμέρους ψυχολογικές δυσκολίες. Η παρούσα έρευνα παρέχει ενδείξεις για την προσαρμοστικότητα κάποιων σχημάτων στα παιδιά, όπως εκείνων που ανήκουν στους παράγοντες της «υποτακτικότητας» και του «προσανατολισμού προς την επίτευξη και την κυριαρχία». Τέλος, βρέθηκε ότι οι αυτοαναφορές των παιδιών στο SDQ συσχετίζονταν σε σημαντικά υψηλότερο βαθμό με συγκεκριμένα σχήματα, συγκριτικά με τις αντίστοιχες αναφορές των γονέων.

Σ7-3 Η τροποποίηση των γνωστικών σχημάτων μέσα από γνωσιακού-συμπεριφοριστικού τύπου θεραπεία σε έφηβο με συναισθηματική διαταραχή

Μυρτώ Λεμονούδη, ΙΕΘΣ

Η παρουσίαση αναφέρεται σε έφηβο, μαθήτρια της Β' λυκείου, με συναισθηματικού τύπου δυσκολίες. Σύμφωνα με την αρχική αξιολόγηση, η έφηβος είχε υψηλή βαθμολογία στους τομείς της Αποσύνδεσης/Απόρριψης, της Ελλιπούς Αυτονομίας και Επιδόσεων, του Ετεροκαθορισμού, και της

Υπερεπαγρύπνησης/Συστολής. Ακολουθήθηκε Γνωσιακού-Συμπεριφοριστικού τύπου Θεραπεία, με έμφαση στη γνωσιακή αναδόμηση των πρώιμων δυσλειτουργικών σχημάτων. Για τον σκοπό αυτό, χρησιμοποιήθηκαν συγκεκριμένες γνωσιακές και συμπεριφοριστικές τεχνικές μέσω των οποίων η έφηβη κατάφερε, σε πρώτη φάση, να αναγνωρίζει και να κατανοεί τη σύνδεση μεταξύ των δυσλειτουργικών της σχημάτων, και της αρνητικής συναισθηματικής της διάθεσης, και σε δεύτερη φάση να παράγει εναλλακτικές σκέψεις που οδήγησαν στη βελτίωση της κλινικής της εικόνας. Παράλληλα με την ατομική θεραπεία έγινε προσπάθεια για ενεργό εμπλοκή της οικογένειας μέσα από κοινές συνεδρίες με τους γονείς, καθώς στην πορεία της θεραπείας ανέκυπταν δυσκολίες και εμπόδια που σχετιζόνταν με δυσλειτουργίες στο οικογενειακό σύστημα. Κατά την κλινική αξιολόγηση μετά τη λήξη της θεραπείας υπήρξε σημαντική μείωση τόσο του άγχους όσο και της καταθλιπτικής συμπτωματολογίας, η οποία συσχετιζόταν με την αλλαγή στο βαθμό που η έφηβος υιοθετούσε τα σχήματα των προαναφερθέντων τομέων, έτσι όπως αποτυπώθηκε μέσα από σύγκριση της αρχικής βαθμολογίας (πριν την έναρξη της θεραπείας) έναντι της τελικής βαθμολογίας (μετά τη λήξη της θεραπείας και στο follow-up) στο Ερωτηματολόγιο Σχημάτων (Stallard & Rayner, 2005).

Σ7-4 Έννοιες και τεχνικές από τη θεραπεία σχημάτων: η χρησιμότητα της διατύπωσης περίπτωσης με βάση τα πρότυπα λειτουργίας στους εφήβους
Μαρία-Ιωάννα Αργυροπούλου, ΙΕΘΣ

Η θεραπευτική εργασία με τα πρότυπα λειτουργίας είναι καταλληλότερη για πιο «δύσκολους» θεραπευόμενους, με τους οποίους η δουλειά με τα σχήματα είναι δύσκολη έως ανέφικτη, όπως για παράδειγμα όταν φαίνεται να υπάρχει κάποιο «κώλυμα» στη θεραπεία, όταν ο θεραπευόμενος φαίνεται να είναι ιδιαίτερα αυτο-κριτικός και αυτό-τιμωρητικός, καθώς και όταν ο θεραπευόμενος εμφανίζει έντονες συναισθηματικές διακυμάνσεις. Σκοπός αυτής της παρουσίασης είναι η ανάδειξη της χρησιμότητας της διατύπωσης περίπτωσης σύμφωνα με τα πρότυπα λειτουργίας (modes) στους εφήβους μέσα από την παρουσίαση κλινικής περίπτωσης έφηβης με αρνητική στάση προς τη θεραπεία καθώς και έντονες συναισθηματικές διακυμάνσεις και εσωτερικές συγκρούσεις. Θα αναδειχθούν τρόποι δημιουργικής προσαρμογής της έννοιας των προτύπων στη θεραπεία εφήβων μέσω της απόδοσης χιουμοριστικών ονομάτων ή ονομάτων ηρώων από κινούμενα σχέδια σε αυτά, καθώς και μέσω της χρήσης εικόνων, παιχνιδιών ρόλων και ζωγραφικής. Έμφαση θα δοθεί στην αξιοποίηση των προτύπων με σκοπό να μάθει ο/η έφηβος α) την έννοια του προτύπου και της εμπλοκής του στην λειτουργία του, και β) να αναγνωρίζει τα πρότυπα και να ενδυναμώνει το «υγιές» πρότυπο μέσω της τεχνικής των διαλόγων μεταξύ της πλευράς του σχήματος και της «υγιούς» πλευράς. Τέλος, θα συζητηθεί η χρησιμότητα καθώς και οι ιδιαίτερες προσαρμογές που απαιτεί η εφαρμογή των τεχνικών της περιορισμένης επανα-διαπαιδαγώγησης και της εναισθητικής αντιπαράθεσης στη θεραπεία των εφήβων.

10.00-11.00

Προσκεκλημένη Ομιλία – Αίθουσα Εκδηλώσεων

Overview dialectic behavior therapy (DBT) in adolescents (στην αγγλική γλώσσα)

Katrina Hunt, Κλινική Ψυχολόγος, Διδάκτωρ Κλινικής Ψυχολογίας, South London and Maudsley NHS Foundation Trust, Υπηρεσίες Υγείας Παιδιού και Εφήβου

Lucy Taylor, South London and Maudsley NHS Foundation Trust, Υπηρεσίες Υγείας Παιδιού και Εφήβου
Πρόεδρος: *Ιωάννα Γιαννοπούλου*

Dialectical Behavioural Therapy (DBT) was developed by Marsha Linehan (Linehan, 1993), specifically for the outpatient treatment of chronically suicidal patients, diagnosed with Borderline Personality Disorder (BPD). Several rigorous trials have shown DBT to be particularly effective in reducing self-injurious behaviour and suicide attempts (e.g. Linehan, Heard, and Armstrong, 1993.) DBT has also been found to be effective in improving treatment compliance and treatment drop-out rate (Linehan et al 1991.) Rathus and Miller (2007) have adapted Linehan's programme for the treatment of adolescents. In an era when self-injurious behaviours among adolescents are eliciting increased attention and concern around the world and the existing data suggest that a significant portion of adolescents are likely to engage in self-injury during their lifetime (Muelenham et al, 2011,) there is an increasing need for an effective adolescent outpatient treatment. Young people with a diagnosis of (emerging) BPD have traditionally been admitted to psychiatric inpatient hospitals, with little evidence of improvement. DBT aims to reduce these inpatient stays, a key issue in our current political and financial environment.

This lecture will cover the key criteria for a diagnosis of emerging BPD, including considerations for adolescents and a brief overview of the evidence base for DBT with adolescents. The fundamental assumptions of DBT and the underlying theoretical model will be explained. Key differences between DBT and other established therapies will be highlighted. Finally, we will describe the 12 month programme offered by the National Specialist CAMHS DBT Service for young people aged 12-18 years, diagnosed with an emerging BPD. Young people are offered pre-treatment, DBT skills training and individual sessions. A fundamental aspect of the adaptation of DBT for adolescents is the involvement of carers, who are additionally invited to join a carers group to help young people generalise coping skills from therapy. Clinical outcome data gathered for the first two years of the service will be presented.

11.00-11.30 ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ – ΚΑΦΕ

11.30-13.00

Προφορικές Ανακοινώσεις 8 – Αίθουσα Εκδηλώσεων

ΓΣ και εκπαίδευση

Πρόεδρος: *Έλλη Κουβαράκη*

Π8-1 Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στο Κέντρο Διάγνωσης, Διαφοροδιάγνωσης και Υποστήριξης ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών (ΚΕΔΔΥ)

Ερμόλαος Ψαριανός, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Η εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, η ειδική αγωγή όπως αποκαλείται επίσημα, αποτελεί έναν εξειδικευμένο τομέα του σύγχρονου εκπαιδευτικού συστήματος, που στοχεύει στην εφαρμογή συγκεκριμένων πρακτικών, δράσεων και παρεμβάσεων με σκοπό την επίλυση των εκπαιδευτικών προβλημάτων των ατόμων με αποκλίσεις στην ανάπτυξη. Σκοπός της ειδικής αγωγής είναι να αναπτύξει την προσωπικότητα των μαθητών με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και να τα καταστήσει ικανά για μια όσο γίνεται πιο αυτόνομη συμμετοχή στην προσωπική, οικογενειακή, επαγγελματική, πολιτισμική και κοινωνική ζωή. Η ειδική αγωγή προέκυψε μέσα από την ανάγκη παροχής βοήθειας προς τα άτομα αυτά και τη δημιουργία των σχολικών εκείνων δομών που παρέχουν ίσες δυνατότητες και ευκαιρίες

στον καθένα να αναλάβει κάποιον κοινωνικό ρόλο. Η ανάδειξη αυτή διαμορφώθηκε προοδευτικά από την ανάληψη ατομικών και ιδιωτικών πρωτοβουλιών στη δημιουργία θεσμών αναγνωρισμένων και κατοχυρωμένων από την επίσημη πολιτεία. Εστιάζεται στην ιδιαίτερη σημασία της ψυχοκοινωνικής μέριμνας εκ μέρους των ειδικών επιστημόνων σε παιδιά με δυσκολίες στην ανάπτυξη. Ακολουθώντας τα βήματα των υπόλοιπων προηγμένων κοινωνιών, η χώρα μας έχει διαμορφώσει μια εκπαιδευτική πολιτική με σκοπό τα άτομα με διαφορετικότητα να εκπαιδευτούν όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά. Τα ιατροπαιδαγωγικά διαγνωστικά κέντρα λειτουργούν με σκοπό να βοηθήσουν στην κατεύθυνση αυτή. Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι η ανάδειξη του ρόλου του Κοινωνικού Λειτουργού στο Κέντρο Διάγνωσης, Διαφοροδιάγνωσης και Υποστήριξης ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών. Η παρούσα ανακοίνωση φιλοδοξεί να προβάλλει τις προκλήσεις και τις προοπτικές στο έργο του Κοινωνικού Λειτουργού στο ΚΕΔΔΥ, προτείνοντας τρόπους για βελτίωση του υπάρχοντος εκπαιδευτικού συστήματος ειδικής αγωγής.

Π8-2 Η συμβολή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και των ερευνητικών εργασιών στην βελτίωση της συμπεριφοράς των εφήβων μαθητών

Ελένη Κουκουμπίκη, 3^ο Λύκειο Καλλιθέας

Το σχολείο αποτελεί μια αυτόνομη και σύνθετη κοινωνία, στην οποία οι έφηβοι μαθητές συμμετέχουν καθημερινά με κύριο σκοπό την κατάκτηση της γνώσης και την διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους. Τά εκπαιδευτικά προγράμματα είναι θεσμός της Εκπαίδευσης και το κάθε σχολείο μπορεί να συμμετάσχει με τους μαθητές σε δραστηριότητες που στοχεύουν στην πνευματική ανάπτυξη, την αισθητική καλλιέργεια και την ευαισθητοποίηση σε θέματα που αφορούν τον πολιτισμό, την περιβαλλοντική εκπαίδευση και την αγωγή υγείας.

Η συμμετοχή των παιδιών είναι προαιρετική και δεν εντάσσεται στο ωρολόγιο πρόγραμμα των Γυμνασίων και των Λυκείων.

Η ενασχόληση των εφήβων μαθητών με αυτά τους δίνει την ευκαιρία να συνεργαστούν, να αναπτύξουν τον διάλογο, να οδηγηθούν ακόμα και μέσα από συγκρούσεις σε αλληλοαποδοχή, αλληλοκατανόηση, αλληλοσεβασμό, να μετασηματίσουν τις αγωνίες και τα όνειρά τους σε δημιουργικές δράσεις και να διευρύνουν τις γνώσεις τους με βιωματικές διαδικασίες ενεργοποίησης του σώματος, της σκέψης και των συναισθημάτων.

Επιπλέον οι ερευνητικές εργασίες είναι υποχρεωτικό μάθημα στην Α΄ και Β΄ Λυκείου και αντιλαμβάνονται τους εφήβους- μαθητές ως διανοούμενους, επιστήμονες και ερευνητές που προσεγγίζουν την σχολική γνώση βιωματικά από διαπιστημονικής φύσης ερωτήματα, πειραματισμούς και διερευνήσεις.

Η ενεργή δράση και εμπλοκή των εφήβων μαθητών σε αυτά ενεργοποιεί επιπλέον την κριτική σκέψη, το στοχασμό, και το αίσθημα της προσωπικής ευθύνης γύρω από τις επιλογές και πράξεις, τα πρότυπα, τις αξίες και τα διλήμματα στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές κοινωνίες.

Για τους παραπάνω λόγους προτείνεται στους ψυχολόγους να ενθάρρυνουν τους εφήβους μαθητές τόσο στη συμμετοχή τους στα εκπαιδευτικά προγράμματα των Γυμνασίων και Λυκείων, όσο και στην δραστηριοποίησή τους στο μάθημα των ερευνητικών εργασιών ως ευκαιρίες που προσφέρει η εκπαίδευση για τη γενική βελτίωση της συμπεριφοράς τους.

Π8-3 Ο ρόλος της γνωστικής άσκησης σε περιβάλλον Η/Υ στην αποκατάσταση νευροψυχολογικών ελλειμμάτων σε παιδιά με Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής-Υπερκινητικότητας (ΔΕΠ-Υ)

Αμαρυλλίς-Χρυσή Μαλεγιαννάκη, ΑΠΘ

Μάριος Κωνσταντίνου, University of Nicosia

Παράλληλα με τις παραδοσιακές γνωστικοσυμπεριφορικές παρεμβάσεις που εφαρμόζονται σε παιδιά με ΔΕΠ-Υ την τελευταία δεκαετία άρχισε να διερευνάται η επίδραση της γνωστικής εξάσκησης στην αποκατάσταση των νευροψυχολογικών ελλειμμάτων που συναντώνται στη ΔΕΠ-Υ, όπως είναι για παράδειγμα, η δυσκολία στην αναστολή της αντίδρασης, η τάση για απόσπαση της εκούσιας προσοχής, καθώς οι περιορισμοί στην επεξεργασία των πληροφοριών που λαμβάνουν χώρα στην εργαζόμενη μνήμη (Holmes, Gathercole, & Dunning, 2009). Η γνωστική εξάσκηση (cognitive training) συνήθως πραγματοποιείται σε περιβάλλον ηλεκτρονικού υπολογιστή (Η/Υ) με έργα διατήρησης και νοητικού

χειρισμού λεκτικών και οπτικο-χωρικών πληροφοριών (π.χ. Cogmed, 2006). Εφαρμόζεται σε συνδυασμό ή χωρίς παράλληλη λήψη φαρμακευτικής αγωγής ή ψυχοκοινωνικής παρέμβασης.

Στόχος της παρουσίασης είναι η περιγραφή της δομής προγραμμάτων γνωστικής εξάσκησης σε Η/Υ, καθώς και η αναφορά ερευνητικών δεδομένων για την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων αυτών, όπως αυτή διαπιστώνεται από τις αντικειμενικές επιδόσεις σε νευροψυχολογικές δοκιμασίες, αλλά και από τις αναφορές των γονέων για τα συμπτώματα απροσεξίας των παιδιών τους. Μέχρι στιγμής τα αποτελέσματα τέτοιων ερευνών φαίνονται ενθαρρυντικά ως προς τη βελτίωση γνωστικών λειτουργιών, όπως είναι η εργαζόμενη μνήμη, ο ανασταλτικός έλεγχος, καθώς και πιο σύνθετων και απαιτητικών λειτουργιών της προσοχής (O'Connell et al., 2006). Επιπρόσθετη στήριξη για την αποτελεσματικότητα της γνωστικής εξάσκησης προέρχεται από νευροαπεικονιστικές μελέτες, οι οποίες δείχνουν αύξηση της νευρωνικής δραστηριότητας και τροποποίηση της λειτουργικής οργάνωσης των νευρωνικών δικτύων που συνδέονται με την προσοχή και τις εκτελεστικές λειτουργίες (Hoekzema et al., 2010).

Στο τέλος, θα επισημανθούν οι περιορισμοί των προσεγγίσεων γνωστικής εξάσκησης, θα συζητηθεί η οικολογική εγκυρότητα, καθώς και η κλινική τους χρησιμότητα.

Π8-4 Η επίδραση της Γνωστικής-Συμπεριφοριστικής Θεραπείας (ΓΣΘ) στη νευροψυχολογική λειτουργία παιδιών με διαγνωσμένη ΔΕΠ-Υ

Μάριος Κωνσταντίνου, University of Nicosia

Αμαρυλλίς-Χρυσή Μαλεγιαννάκη, ΑΠΘ

Πρόσφατα ευρήματα έδειξαν ότι η ΓΣΘ μπορεί να μειώσει σημαντικά τις επιληπτικές κρίσεις σε παιδιά αλλά και να επιφέρει καλύτερη νοητική και γνωστική/νευροψυχολογική λειτουργία (Κωνσταντίνου, 2011). Σε ενήλικες με ήπια γνωστική έκπτωση η ΓΣΘ βρέθηκε επίσης να είναι ευεργετική και να συνδέεται με βελτίωση της γενικής γνωστικής ικανότητας (Κωνσταντίνου, 2012). Στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν 15 παιδιά ηλικίας από 10 έως 12 ετών με διάγνωση ΔΕΠ-Υ σε 8 συνολικά θεραπευτικές συνεδρίες ΓΣΘ εστιάζοντας στην καλύτερη συγκέντρωση στο μάθημα, στην ελάττωση της υπερκινητικής συμπτωματολογίας και στην αντιμετώπιση των καθημερινών προβλημάτων συμπεριφοράς. Οι γονείς των παιδιών συμμετείχαν επίσης σε 2 συμβουλευτικές συνεδρίες κατά τις οποίες έλαβαν ψυχοεκπαιδευτική υποστήριξη σχετικά με τη διαχείριση της συμπεριφοράς και αναγκών των παιδιών τους. Ως ομάδα ελέγχου χρησιμοποιήθηκαν 15 παιδιά εξισωμένα ως προς τα δημογραφικά χαρακτηριστικά και τις διαγνώσεις, τα οποία δεν συμμετείχαν στις συνεδρίες ΓΣΘ αλλά βρίσκονταν σε λίστα αναμονής (συμμετείχαν, ωστόσο, σε 8 απλές συμβουλευτικές συνεδρίες και οι γονείς τους σε 2 συνεδρίες). Και οι δυο ομάδες αξιολογήθηκαν με νευροψυχολογικές συστοιχίες σε τρεις χρονικές στιγμές: (α) πριν την έναρξη της ΓΣΘ στην πειραματική ομάδα, (β) την τέταρτη εβδομάδα και (γ) μία εβδομάδα μετά το τέλος τη ΓΣΘ. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι πριν την έναρξη της ΓΣΘ οι δύο ομάδες (ελέγχου και πειραματική) δεν παρουσίασαν σημαντικές διαφορές στις νευροψυχολογικές συστοιχίες. Ωστόσο, από την 4η κιόλας εβδομάδα στην πειραματική ομάδα μειώθηκαν σε σημαντικό βαθμό το επίπεδο υπερκινητικότητας, τα προβλήματα προσοχής και συμπεριφοράς, ενώ δεν παρατηρήθηκαν αλλαγές στην ομάδα ελέγχου. Επιπλέον, η πειραματική ομάδα έδειξε σημαντικά καλύτερη γνωστική/νευροψυχολογική λειτουργία μετά το πέρας των 8 εβδομάδων, κάτι που επίσης δεν παρατηρήθηκε στην ομάδα ελέγχου. Στο τέλος της παρουσίασης θα συζητηθούν η κλινική αξία των αποτελεσμάτων που προέκυψαν από τη μελέτη, καθώς επίσης και οι μελλοντικές προεκτάσεις.

11.30-14.30

Προσκεκλημένο Εργαστήριο 4 – Αίθουσα 1

DBT Skills (στην αγγλική γλώσσα, χωρίς ταυτόχρονη μετάφραση)

Katrina Hunt, Κλινική Ψυχολόγος, Διδάκτωρ Κλινικής Ψυχολογίας, South London and Maudsley NHS Foundation Trust, Υπηρεσίες Υγείας Παιδιού και Εφήβου

Lucy Taylor, South London and Maudsley NHS Foundation Trust, Υπηρεσίες Υγείας Παιδιού και Εφήβου

Dialectical Behaviour Therapy (DBT); (Linehan, 1993) is an evidence based treatment directed towards creating a 'life worth living', primarily through stopping self-harm. Self-harm is seen as a maladaptive attempt to problem solve. DBT has its basis within cognitive behavioural therapy. From a DBT

perspective, difficulties in regulating painful emotions are central to the behavioural difficulties of a client with BPD and suicidal behaviours, self-harm, substance misuse etc are often behavioural solutions to intolerable painful emotions. Clients with Borderline Personality Disorder experience intense and labile emotions and struggle to regulate them. They often attempt to instruct themselves not to feel the way they feel and continue the process of invalidation.

The original Linehan DBT programme has been adapted by Miller (2007) for adolescents and their families and includes both weekly individual therapy, DBT skills training offered in a group format, as well as telephone coaching to generalise those skills. Using an interactive teaching style, this workshop will outline the key group and individual skills, thought to be fundamental to the difficulties experienced by those with a diagnosis of Emerging Borderline Personality Disorder. These are: distress tolerance, managing emotions, managing relationships and mindfulness. This workshop will cover the key goals and content of each of these modules, and give a taste of the process of delivery for adolescents.

Εργαστήριο 4 – Αίθουσα 3

Στηρίζοντας το παιδί που βιώνει απώλεια

Όλγα Μεταλληνού, Μέριμνα

Η εμπειρία του θανάτου ενός αγαπημένου προσώπου κατά την παιδική ηλικία, μπορεί να έχει μακροχρόνιες επιπτώσεις στη σωματική και ψυχική υγεία του ατόμου. Η διεργασία του πένθους, παρότι υγιής και αναμενόμενη αντίδραση στην απώλεια, μπορεί να χρήζει ιδιαίτερης υποστήριξης από το περιβάλλον, ειδικά όταν αφορά αναπτυσσόμενα άτομα, όπως τα παιδιά. Συχνά οι ανάγκες των παιδιών παραγνωρίζονται καθώς οι ενήλικοι που τα στηρίζουν είναι απορροφημένοι στο δικό τους θρήνο ή υποτιμούν την ικανότητα των παιδιών να θρηνήσουν. Στόχος του εργαστηρίου αυτού είναι να αναδείξει τις ανάγκες καθώς και τις βασικές αρχές στήριξης των παιδιών που θρηνούν. Επίσης εκτός από την θεωρητική γνώση μέσα από την ανάλυση περιπτώσεων οι συμμετέχοντες θα έχουν την εμπειρία της συμβουλευτικής σε παιδιά και εφήβους.

Εργαστήριο 5 – Αίθουσα 2

Σχολεία Συνεργατικής Μάθησης και Πρόληψης

Μ. Χαρίτου – Φατούρου, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ευαγγελία Καπετάνου, Χριστίνα Νικολάου, Στέλλα Σταθοπούλου

Το σχολείο στις σύγχρονες κοινωνίες παρουσιάζει ένα ολοένα αυξανόμενο αριθμό ψυχοκοινωνικών προβλημάτων, όπως η θυματοποίηση και ο σχολικός εκφοβισμός με έντονο το στοιχείο της λεκτικής και σωματικής κακοποίησης.

Έχει παιδιά και εφήβους κακοποιημένους στο ρόλο θύτη ή θύματος. Η κοινωνία, η οικογένεια, το σχολείο, το φύλο είναι κομβικοί παράγοντες στην εκδήλωση των ψυχοκοινωνικών προβλημάτων. Τα προβλήματα αυτά ενισχύονται με τη σιωπηρή συμμετοχή του κοινωνικού περίγυρου (εκπαιδευτικούς, γονείς).

Παρουσιάζεται η εφαρμογή του Πιλοτικού Προγράμματος, «Σχολεία Συνεργατικής Μάθησης και Πρόληψης» στην Πρωτοβάθμια και τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Το πρόγραμμα αυτό προτείνει αλλαγή στον χώρο του σχολείου, στις δραστηριότητες των μαθητών, στον τρόπο διδασκαλίας και όχι στο τι διδάσκονται τα παιδιά καθώς και στη συνεργασία μαθητών, γονέων και εκπαιδευτικών. Η μεθοδολογία του βασίζεται στις εξής αρχές: Την ισότητα, την συλλογικότητα, την συντροφικότητα, την αλληλεγγύη και τις ανθρωπιστικές αξίες της κοινότητας στην οποία παίρνουν μέρος τρεις πληθυσμοί: τα παιδιά, οι γονείς και οι δάσκαλοι (βλ. Celestin Freinet, Μίλτο Κουντουρά). Παράλληλα παρουσιάζονται τα πρώτα αποτελέσματα από την εφαρμογή του τα οποία επαληθεύουν τις υποθέσεις και τις προβλέψεις του Προγράμματος.

13.00-14.30

Μίνι Εργαστήριο 4 – Αίθουσα Εκδηλώσεων

Ιδεοψυχαναγκαστική διαταραχή σε παιδιά και εφήβους: Τρόποι αντιμετώπισης σύμφωνα με την Λογικοθυμική και Γνωστική-Συμπεριφορική Ψυχοθεραπεία (Rational-Emotive and Cognitive-Behavioral Therapy)

Τζένη Σπηλιωτοπούλου, Ιδιώτης

Δημήτρης Κατσίκης, Ιδιώτης

Επιδημιολογικές έρευνες που έχουν διεξαχθεί μέχρι σήμερα (κυρίως σε εφηβικούς πληθυσμούς) εκτιμούν ότι παιδιά και έφηβοι 5 έως 15 ετών έχουν ιδεοψυχαναγκαστική διαταραχή σε ποσοστά από 0,1% έως 4%. Τα ποσοστά αυτά πιστεύεται ότι αυξάνονται με το πέρασμα της ηλικίας και επηρεάζονται από το αναπτυξιακό στάδιο των παιδιών-εφήβων, την έλλειψη επίγνωσης για τα συμπτώματα, τα διαφορετικά διαγνωστικά κριτήρια, τις διαφορετικές μεθόδους αξιολόγησης, τα κίνητρα των συμμετεχόντων στις έρευνες και την έλλειψη αναζήτησης βοήθειας σε αρμόδιες υπηρεσίες. Παιδιά και έφηβοι που διαγιγνώσκονται με ιδεοψυχαναγκαστική διαταραχή έχουν φτωχή πρόγνωση ενώ το 75% όσων διαγιγνώσκονται παρουσιάζει συννοσηρότητα με άλλες αγχώδεις διαταραχές ή/και με κατάθλιψη. Σκοπός του συγκεκριμένου εργαστηρίου είναι η παροχή εμπειρικά τεκμηριωμένης γνώσης όσον αφορά την αντιμετώπιση της ιδεοψυχαναγκαστικής διαταραχής σε άτομα σχολικού πληθυσμού. Παρουσιάζονται τεχνικές αντιμετώπισης της ιδεοψυχαναγκαστικής διαταραχής όπως εκείνες χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο της ατομικής Λογικοθυμικής και Γνωστικής-Συμπεριφορικής Ψυχοθεραπείας (Rational Emotive and Cognitive-Behavior Therapy). Αναφέρονται παραδείγματα που αφορούν μερικούς από τους καταναγκασμούς παιδιών και εφήβων και συγκεκριμένα το πλύσιμο, τον έλεγχο, την επανάληψη, την τάξη/τακτοποίηση και το μέτρημα. Επίσης, παρέχονται εμπειρικά τεκμηριωμένες πρακτικές συνεργασίας με γονείς και εκπαιδευτικούς για την διευκόλυνση της πορείας της διαταραχής.

14.30-15.30 ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ ΔΙΑΚΟΠΗ

Συμπόσιο 9 – Αίθουσα Εκδηλώσεων

Βιολογικές παρεμβάσεις και παρεμβάσεις στα πλαίσια της γνωσιακής συμπεριφοριστικής ψυχοθεραπείας στις τραυματικές εμπειρίες παιδιών και εφήβων. Ο ρόλος της διεπιστημονικής συνεργασίας.

Πρόεδρος: *Πολυξένη Γεωργιά*, Ψυχιατρικό Τμήμα Ενηλίκων «Γ. Γεννηματά»

Συζητητής: *Σταυρούλα Ρακιτζή*, Ιδιώτης

Οι τραυματικές εμπειρίες παιδιών και εφήβων συσχετίζονται με μεγάλη επιβάρυνση της ψυχικής τους υγείας και επιβάρυνση των οικογενειών τους. Οι εξειδικευμένες και εμπειρικά τεκμηριωμένες παρεμβάσεις στα πλαίσια μιας διεπιστημονικής συνεργασίας (ψυχίατροι, ψυχολόγοι, νομικοί) οδηγούν σε μακροχρόνια επίλυση των προβλημάτων των παιδιών και εφήβων και των οικογενειών τους. Η κακοποίηση ενηλίκων σε ανήλικα άτομα αποτελεί ένα φαινόμενο, το οποίο έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις τα τελευταία χρόνια. Θα παρουσιαστεί ο συνδυασμός βιολογικών παρεμβάσεων και παρεμβάσεων στα πλαίσια της γνωσιακής συμπεριφοριστικής κατεύθυνσης για το θύμα και το θύτη.

Σ9-1 Η κακοποίηση στην οξεία φάση. Η κακοποίηση στην εφηβική ηλικία ως εκλυτικό γεγονός για την αρχή μιας σοβαρής ψυχικής διαταραχής. Η εμπειρία από το γενικό νοσοκομείο.

Πολυξένη Γεωργιά, Ψυχιατρικό Τμήμα Ενηλίκων «Γ. Γεννηματά»

Η κακοποίηση παιδιών και εφήβων στην οξεία φάση οδηγεί πολλές φορές τα θύματα και τις οικογένειές τους για νοσηλεία. Θα παρουσιαστεί η σημασία της έγκαιρης παρέμβασης και η εμπειρία του Ψυχιατρικού Τμήματος Ενηλίκων του «Γ. Γεννηματάς».

Σ9-2 Η γνωσιακή συμπεριφοριστική ψυχοθεραπεία στις τραυματικές εμπειρίες παιδιών και εφήβων

Σταυρούλα Ρακιτζή, Ιδιώτης

Θα παρουσιαστούν οι διάφορες μορφές κακοποίησης παιδιών και εφήβων και οι παρεμβάσεις για αυτές στα πλαίσια της γνωσιακής συμπεριφοριστικής ψυχοθεραπείας.

Σ9-3 Ο συνδυασμός βιολογικών και γνωσιακών συμπεριφοριστικών προσεγγίσεων για τον Θύτη ενήλικα, ο οποίος κακοποιεί παιδιά και εφήβους

Πολυξένη Γεωργιά, Ψυχιατρικό Τμήμα Ενηλίκων «Γ. Γεννηματά»

Σταυρούλα Ρακιτζή, Ιδιώτης

Ο θύτης ενήλικας, ο οποίος κακοποιεί παιδιά και εφήβους, θα αποτελέσει το αντικείμενο της παρουσίασης. Θα παρουσιαστούν αναλυτικά η ψυχοπαθολογία του καθώς και ο συνδυασμός βιολογικών παρεμβάσεων και παρεμβάσεων στα πλαίσια της γνωσιακής συμπεριφοριστικής ψυχοθεραπείας, οι οποίες προτείνονται για το θύτη ενήλικα.

Σ9-4 Η κακοποίηση ενηλίκων γυναικών σε ανήλικα κορίτσια. Παρουσίαση περιστατικού.

Πολυξένη Γεωργιά, Ψυχιατρικό Τμήμα Ενηλίκων «Γ. Γεννηματά»

Σταυρούλα Ρακιτζή, Ιδιώτης

Η κακοποίηση ενηλίκων γυναικών σε ανήλικα κορίτσια έχει κεντρίσει το ενδιαφέρον των ειδικών ψυχικής υγείας τα τελευταία χρόνια. Θα παρουσιαστεί ένα περιστατικό μέσα από το οποίο θα φωτιστούν οι δυσκολίες, τις οποίες αντιμετωπίζουν οι ειδικοί ψυχικής υγείας.

Σ9-5 Ο ρόλος της δικαιοσύνης στην παραμέληση και κακοποίηση παιδιών και εφήβων *Αιμιλία Σπυροπούλου, Ιδιώτης*

Θα παρουσιαστούν νομικά θέματα, τα οποία σχετίζονται με την παραμέληση και κακοποίηση παιδιών και εφήβων. Η διεπιστημονική συνεργασία αποτελεί το βασικό εργαλείο για την καλύτερη αντιμετώπιση των προβλημάτων, τα οποία συσχετίζονται με την παραμέληση και κακοποίηση παιδιών και εφήβων.

Μίνι Εργαστήριο 3 – Αίθουσα 2

Περιγραφή και αξιοποίηση της Κλίμακας Αξιολόγησης Δεξιοτήτων παιδιών προσχολικής ηλικίας
Ασημίνα Ράλλη, ΕΚΠΑ
Αικατερίνη Μαριδάκη-Κασσωτάκη, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Στα πλαίσια του εργαστηρίου θα παρουσιαστεί η Κλίμακα Αξιολόγησης Δεξιοτήτων Παιδιών Προσχολικής ηλικίας ενός εύχρηστου εργαλείου τόσο για τους Παιδαγωγούς όσο και τους Ψυχολόγους. Η συγκεκριμένη κλίμακα αποτελεί μια σταθμισμένη διαδικασία ανιχνευτικού ελέγχου η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί (α) με σκοπό να εντοπιστούν τα παιδιά που ανήκουν σε ομάδες υψηλού κινδύνου για εμφάνιση ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών και (β) σαν μια αριθμητική «βάση» η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για όλα τα παιδιά με σκοπό να εκτιμάται η μαθησιακή τους πρόοδος. Επίσης, αποτελεί ένα χρήσιμο οδηγό για την ομαδοποίηση παιδιών αν κρίνεται απαραίτητη από τον εκπαιδευτικό. Η κλίμακα παρέχει μια εστιασμένη βάση για εκτίμηση των παιδιών μέσω της παρατήρησης. Από αυτή την εκτίμηση, προκύπτουν ατομικά προφίλ επιδόσεων στις γλωσσικές, μαθηματικές, κοινωνικές, κινητικές δεξιότητες καθώς και στις δεξιότητες αυτονομίας στη μάθηση. Η εκτίμηση των γλωσσικών και μαθηματικών δεξιοτήτων βασίζεται στους στόχους του ΔΕΠΠΣ; οι κοινωνικές δεξιότητες αξιολογούνται σε σχέση με την ακρόαση, τη συζήτηση, τις σχέσεις με τους συνομηλίκους, τη συμμόρφωση και τη συνεργασία; οι κινητικές δεξιότητες αξιολογούνται σε σχέση με τη σωματογνωσία, την αμφιπλευρικότητα και την αντίληψη ρυθμού, ενώ οι δεξιότητες αυτονομίας στη μάθηση σε σχέση με τη συγκέντρωση προσοχής, την αυτοεξυπηρέτηση και την ανάληψη πρωτοβουλιών. Το ατομικό προφίλ που προκύπτει, περιγράφει τις δυνατότητες και τις δυσκολίες του κάθε παιδιού, το οποίο μπορεί να συσχετιστεί επίσης με την επίδοσή του στην τάξη ή στο σχολείο και να συμβάλλει στον εντοπισμό εκείνων των περιοχών όπου ειδική εξατομικευμένη ή ομαδική παρέμβαση μπορεί να είναι απαραίτητη.

15.30-18.30

Προσκεκλημένο Εργαστήριο 5 – Αίθουσα 1

Ομαδική γνωσιακή συμπεριφορική θεραπεία για εφήβους με κατάθλιψη
Χριστίνα Καμπισίου, Ψυχολόγος, Διδάκτωρ Κλινικής Ψυχολογίας Freie Universitat Berlin,
Ψυχοθεραπεύτρια γνωσιακής-συμπεριφορικής κατεύθυνσης (DGVT Berlin)

Οι διαταραχές διάθεσης κατά την παιδική και εφηβική ηλικία αναγνωρίζονται πλέον ως ένα σοβαρό και σχετικά συχνό πρόβλημα υγείας αυτή της ηλικίας. Συνδέονται με ένα πλήθος δυσμενών επιπτώσεων σε πολλαπλά επίπεδα, που μπορούν να παρεμποδίσουν σημαντικά την γνωστική και κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού/εφήβου. Επίσης συχνά εμφανίζουν υψηλά ποσοστά υποτροπής και αυξάνουν τον κίνδυνο εμφάνισης καταθλιπτικών ή άλλων ψυχικών διαταραχών κατά την ενήλικη ζωή. Η σημασία αποτελεσματικών μέτρων πρόληψης ή θεραπευτικής αντιμετώπισης τους θεωρείται πλέον δεδομένη. Η χρησιμότητα της εφαρμογής γνωσιακών συμπεριφορικών μεθόδων και τεχνικών για την θεραπεία καταθλιπτικών διαταραχών κατά την παιδική και εφηβική ηλικία έχει αποδειχτεί επανειλημμένα από αντίστοιχες έρευνες στο χώρο της ψυχοθεραπείας. Μία ενδιαφέρουσα επιλογή πλαισίου ψυχοθεραπείας εφήβων με σύνδρομο κατάθλιψης αποτελεί έναντι της ατομικής θεραπείας η συμμετοχή τους σε μία θεραπευτική ομάδα.

Στόχος του εργαστηρίου είναι η παρουσίαση ενός προγράμματος ομαδικής ψυχοθεραπείας για εφήβους με διαταραχές διάθεσης. Το θεωρητικό του μέρος περιλαμβάνει συνοπτικές εισηγήσεις σχετικά με τα κριτήρια σχεδιασμού μιας τέτοιας ομάδας και τους βασικούς της στόχους όπως αυτοί απορρέουν από τα σύγχρονα μοντέλα αιτιολόγησης της κατάθλιψης. Συνοπτικά θα παρουσιαστούν γνωσιακές συμπεριφορικές τεχνικές,

όπως προτείνονται από ελεγμένα για την αποτελεσματικότητά τους γ/σ προγράμματα ομαδικής θεραπείας διαταραχών διάθεσης σε εφήβους (π.χ. GO ή πρόγραμμα του Harrington). Στο πρακτικό μέρος τους εργαστηρίου θα δοθεί έμφαση σε βιωματικές ασκήσεις, βασιζόμενες κατά κύριο λόγο σε τεχνικές Impact (E. Jacobs), μέσα από τις οποίες θα έχουν οι συμμετέχοντες τη δυνατότητα αυτοεμπειρίας και προσωπικού βιώματος ασκήσεων που μπορούν μετά να δοκιμάσουν σε ομάδες τους με εφήβους ασθενείς.

Εργαστήριο 6 – Αίθουσα 3

«Τα δέκα σκαλοπάτια προς την καλύτερη συμπεριφορά» - πρόγραμμα εκπαίδευσης γονέων για την αντιμετώπιση προβλημάτων συμπεριφοράς παιδιών προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας.

Ιωάννα Γιαννοπούλου, ΚΨΥ Περιστερίου & ΙΕΘΣ

Αλεξάνδρα Κερασιώτη, Σοφία Λαρδούτσου

ΙΕΘΣ

Το εργαστήριο επιχειρεί τη συνοπτική παρουσίαση του ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος «Τα δέκα σκαλοπάτια προς την καλύτερη συμπεριφορά» για γονείς που έχουν παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας τα οποία εμφανίζουν προβλήματα συμπεριφοράς. Πρόκειται για ένα ψυχοεκπαιδευτικό πρόγραμμα που μπορεί να εφαρμοστεί σε ατομική ή ομαδική βάση, η αποτελεσματικότητά του οποίου έχει αξιολογηθεί κατά την πιλοτική εφαρμογή του στο Κ.Ψ.Υ. Περιστερίου. Στηρίζεται στις βασικές αρχές της εφαρμοσμένης συμπεριφορικής ανάλυσης, της θεωρίας κοινωνικής μάθησης, και των θεραπειών που εστιάζουν στις σχέσεις και στη συνεργατική επίλυση προβλημάτων. Το πρόγραμμα στοχεύει στη βελτίωση της ποιότητας της σχέσης γονέα-παιδιού και στην ανάπτυξη των γονικών δεξιοτήτων διαχείρισης ανεπιθύμητων συμπεριφορών παράλληλα με την προαγωγή των προκοινωνικών συμπεριφορών στα παιδιά. Οι συμμετέχοντες θα έχουν την ευκαιρία, μέσω θεωρητικής παρουσίασης και ορισμένων βιωματικών ασκήσεων να εξοικειωθούν με τη δομή του συγκεκριμένου προγράμματος που περιλαμβάνει 10 συναντήσεις-«σκαλοπάτια», με την καθεμία να χτίζει πάνω στην προηγούμενη/-ες.

17.00-18.30

Προφορικές Ανακοινώσεις 9 – Αίθουσα Εκδηλώσεων

Σχολική Βία και εκφοβισμός

Πρόεδρος: *Ευαγγελία Γαλανάκη*

Π9-1 Σχολική βία και εκφοβισμός: Η μελέτη περίπτωσης ενός Σχολείου Ειδικής Αγωγής

Ερμόλαος Ψαριανός, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Ο σχολικός εκφοβισμός - bullying είναι ένα φαινόμενο νεανικής παραβατικότητας, που εμφανίζεται σε πολλές χώρες του κόσμου και αναφέρεται στη χρήση βίας μεταξύ μαθητών ή συνομήλικων παιδιών. Αν και το φαινόμενο αυτό υπήρχε πάντα, το ενδιαφέρον των ερευνών ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια το καθιστούν ένα από τα σημαντικότερα και πιο πολυσυζητημένα κοινωνικά φαινόμενα. Στη σημερινή δύσκολη κοινωνική συγκυρία, τέτοια φαινόμενα φαίνεται να εμφανίζονται όλο και πιο συχνά, ιδιαίτερος στις σχολικές μονάδες. Η σχολική βία είναι αναπόσπαστο κομμάτι της βίας και της παραβατικότητας που εμφανίζεται στην κοινωνία, του ευρύτερου περιβάλλοντος που την τρέφει, των αξιών, των θεσμών, της πολιτισμικής και πολιτικής ιστορίας του τόπου και των ανθρώπων. Το θύμα και ο θύτης είναι άνθρωποι από την κοινωνία στην οποία βρίσκεται το σχολείο.

Η παρούσα εργασία στοχεύει στην παρουσίαση και κατανόηση της διάστασης που έχει λάβει το φαινόμενο στη χώρα μας, μέσα από τη διερεύνηση θεωρητικών προσεγγίσεων και στην πρόληψη και αντιμετώπισή του από τους επαγγελματίες υγείας και τα εμπλεκόμενα πρόσωπα στο χώρο της εκπαίδευσης. Φιλοδοξία της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση στο θέμα του σχολικού εκφοβισμού, με τη φιλοδοξία ότι θα αποτελέσει ένα χρήσιμο εγχειρίδιο για τους εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων. Η συγκεκριμένη εργασία υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος Αγωγής Υγείας της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης νομού Δράμας. Οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί συνεργάστηκαν με τους μαθητές, προκειμένου να κατανοήσουν το νόημα της σχολικής βίας και του εκφοβισμού. Οι συμμετέχοντες μαθητές στη προσπάθειά τους να

αποδώσουν τη σχολική βία, συνεργάστηκαν με τα μέλη της παιδαγωγικής ομάδας και το αποτέλεσμα ήταν η δημιουργία δύο μελετών περίπτωσης που αφορούν το συγκεκριμένο φαινόμενο.

Π9-2 Σχολικός Εκφοβισμός και συγγνώμη

Μαρία Γκουγκούμη, ΕΔΡΑ

Μαρία Κοκκώση, Ιατρική Σχολή ΕΚΠΑ

Ως διαπροσωπική συγγνώμη στην ψυχολογία ορίζεται η στάση των ανθρώπων να μεταστρέφουν αρνητικές σκέψεις για ένα πρόσωπο, που τους έβλαψε σε θετικές σκέψεις, συναισθήματα και πράξεις προς το ίδιο αυτό πρόσωπο. Η συγγνώμη νοείται ως διαδικασία, που ακολουθεί μετά από κάποια σοβαρή προσβολή, που προκλήθηκε από ένα άτομο ή ομάδα ατόμων και προκάλεσε μια παρατεταμένη βαθιά αρνητική ψυχική κατάσταση σε ένα άλλο πρόσωπο. Η προσβολή μπορεί να είναι φυσική, ηθική ή συναισθηματική.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η αντίληψη της συγχώρησης ως μια στρατηγική αντιμετώπισης σε απάντηση στις διαπροσωπικές υπερβάσεις και συγκεκριμένα στα πλαίσια του σχολικού εκφοβισμού αφού ο τελευταίος χαρακτηρίζεται από διαπροσωπικές καταπατήσεις. Μέσω του προγράμματος «Πρόσεχε τους κροκόδειλους» παρουσιάστηκαν στρατηγικές με τις οποίες παρέχεται η συγγνώμη για τη μείωση ή/και την εξάλειψη των αρνητικών συνεπειών της σχολικής βίας.

Μέθοδος: Συμμετείχαν 104 μαθητές (50 άνηκαν στην ομάδα ελέγχου και 54 στην ομάδα παρέμβασης) των Δ', Ε', ΣΤ' τάξεων Δημοτικού Σχολείου. Τους διανεμήθηκαν τα εξής ερωτηματολόγια:

- Ερωτηματολόγιο Βιωμάτων με τους Συνομήλικους
- Η κλίμακα HEARTLAND για τη συγχώρηση
- Ερωτηματολόγιο Μοναξιάς ως προς την Επάρκεια Σχέσεων.

Από την ανάλυση των δεδομένων της παραπάνω εργασίας προκύπτει πως η συγγνώμη έχει θετικά αποτελέσματα στην ψυχική υγεία και τις διαπροσωπικές σχέσεις των μαθητών. Αξίζει να σημειωθεί πως για πρώτη φορά μελετάται η συγχώρηση στα πλαίσια του σχολικού εκφοβισμού. Τέλος, από την παραπάνω έρευνα προκύπτει η μείωση περιστατικών εκφοβισμού και η προαγωγή των δεσμών φιλίας.

Π9-3 Ο σχολικός εκφοβισμός όπως αποτυπώνεται στην ταινία «Bullying» του Josetxo San Mateo

Ελένη Μαυρικίδου, Αλίκη Αντωνοπούλου

Πάντειο Πανεπιστήμιο

Ο εκφοβισμός στον εκπαιδευτικό χώρο (η συνεχής έκθεση σε διαπροσωπική επιθετικότητα και κακή μεταχείριση από τους συμμαθητές ή τους συνομηλικούς) αποτελεί ένα επικρατέστατο πρόβλημα στη σύγχρονη κοινωνία, με καταστρεπτικές συνέπειες τόσο για τα ίδια τα θύματα όσο όμως και για τις οικογένειές τους, αλλά και το ευρύτερο σχολικό περιβάλλον.

Έρευνες έχουν δείξει, ότι ο σχολικός εκφοβισμός επιβαρύνει τη ψυχολογική και σωματική υγεία των θυμάτων και επηρεάζει την ομαλή λειτουργία του εκπαιδευτικού χώρου.

Στόχος της παρούσας έρευνας είναι, αρχικά, να παρουσιαστούν τα κυριότερα χαρακτηριστικά και αίτια αυτής της μορφής ηθικής παρενόχλησης στους ανήλικους μαθητές, καθώς και οι βασικότεροι τρόποι και μέθοδοι έκφρασής της, τόσο μέσα από την σύγχρονη ελληνική και ξένη βιβλιογραφία, όσο όμως και μέσα από την αποτύπωσή τους στην ταινία «Bullying» που πραγματεύεται το συγκεκριμένο θέμα. Επίσης, η έρευνα αυτή στοχεύει στον καθορισμό και την αξιολόγηση των επιδράσεων του εκφοβισμού (bullying) όσον αφορά στους ανήλικους μαθητές, σχετικά με την υγεία τους και κυρίως την ψυχολογική τους κατάσταση, και να συνδεθούν με το ευρύτερο προφίλ τόσο των θυμάτων όσο και των θυτών.

Ακόμη, η παρούσα έρευνα εστιάζει στον ρόλο που διαδραματίζει το οικογενειακό και εκπαιδευτικό περιβάλλον των εμπλεκομένων στο συγκεκριμένο πρόβλημα, καθώς και στις κυριότερες αντιδράσεις τους. Μέσα, λοιπόν, τόσο από την βιβλιογραφική επισκόπηση, όσο και από την κινηματογραφική παρουσίαση και τη μελέτη των διαστάσεων και των χαρακτηριστικών του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού, επιχειρείται μία προσέγγιση των επιπτώσεών του στην ψυχική υγεία των θυμάτων, καθώς και των κυριότερων τρόπων πρόληψης και αντιμετώπισής του.

Π9-4 Οι γνώσεις και οι στάσεις των μελλοντικών εκπαιδευτικών για το σχολικό εκφοβισμό

Ειρήνη Αμανάκη, Ευαγγελία Γαλανάκη

ΠΤΔΕ ΕΚΠΑ

Η αύξηση του σχολικού εκφοβισμού καθιστά αναγκαία την εφαρμογή αποτελεσματικών προγραμμάτων πρόληψης και παρέμβασης. Η εφαρμογή και η επιτυχία ενός προγράμματος πρόληψης και αντιμετώπισης του σχολικού εκφοβισμού εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις γνώσεις και τις στάσεις των εκπαιδευτικών. Όμως, σύμφωνα με τα αποτελέσματα σχετικών ερευνών, οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν συνήθως τις κατάλληλες γνώσεις και την απαραίτητη κατάρτιση για να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά το πρόβλημα του εκφοβισμού μεταξύ των μαθητών. Δεν γνωρίζουν την έκταση του φαινομένου στο σχολείο τους, τείνουν να υποτιμούν τη σοβαρότητά του, δίνουν μεγαλύτερη σημασία στις άμεσες και παραβλέπουν τις έμμεσες μορφές εκφοβισμού. Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να διερευνηθούν οι γνώσεις και οι στάσεις των μελλοντικών εκπαιδευτικών για το σχολικό εκφοβισμό. Συγκεκριμένα, στόχος ήταν να αναγνωριστούν τυχόν ελλείψεις ή προβλήματα σχετικά με τις γνώσεις, τις στάσεις και την επάρκεια της προετοιμασίας των φοιτητών για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των περιστατικών εκφοβισμού που θα συναντήσουν στο σχολείο τους. Στην έρευνα συμμετείχαν 539 φοιτητές του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αθηνών. Συμπλήρωσαν ομαδικά μέσα στις αίθουσες: (α) το Ερωτηματολόγιο Στάσεων προς τον Εκφοβισμό (Beran, 2005) και (β) το Ερωτηματολόγιο Γνώσεων και Στάσεων προς τον Εκφοβισμό (Nicolaidis, Toda, & Smith, 2002). Τα ευρήματα έδειξαν μεγάλη ανησυχία και ενδιαφέρον των φοιτητών για τον εκφοβισμό. Η γενική στάση τους απέναντι στον εκφοβισμό φανερώνει ότι αποτελεί ένα σημαντικό ζήτημα. Η ανεπάρκεια προετοιμασίας τους για την αντιμετώπιση του εκφοβισμού αναγνωρίζεται από μια μεγάλη πλειοψηφία μελλοντικών εκπαιδευτικών.

Π9-5 Σχολικός εκφοβισμός/θυματοποίηση και ψυχική υγεία των μαθητών

Αφροδίτη Κοντογιάννη, Ευαγγελία Γαλανάκη

ΠΤΔΕ ΕΚΠΑ

Ο σχολικός εκφοβισμός είναι ένα φαινόμενο που έχει απασχολήσει ιδιαίτερα τους ερευνητές από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 και έπειτα, ενώ στην Ελλάδα σχετικές μελέτες πραγματοποιήθηκαν μόλις την τελευταία δεκαετία περίπου. Οι μαθητές που εμπλέκονται σε περιστατικά εκφοβισμού βιώνουν αυξημένες συναισθηματικές δυσκολίες και προβλήματα συμπεριφοράς, συχνά με δυσοίωση πρόγνωση για την ενήλικη ζωή τους. Εμπειρικές έρευνες έχουν δείξει ότι η θυματοποίηση στο σχολείο συνδέεται με αυξημένα συμπτώματα κατάθλιψης, αίσθημα μοναξιάς και απόσυρση, άγχος, ψυχοσωματικά συμπτώματα, σχολική δυσαρέσκεια και αποφυγή, χαμηλή αυτοαντίληψη. Τα θύματα συχνά εμφανίζουν προβλήματα διαγωγής, προβλήματα με τους συνομηλίκους, υπερκινητικότητα, αλλά και συμπτώματα μετατραυματικού άγχους, όπως φόβο, αίσθημα αβοήθητου, αποφυγή, παρείσακτες σκέψεις, μούδιασμα, υπερένταση, αποσυνδετικές εμπειρίες κ.ά. Οι θύτες, όπως και οι θύτες/θύματα, έχουν υψηλό κίνδυνο να εκδηλώσουν υπερκινητικότητα και προβλήματα διαγωγής. Συγκεκριμένα, στους θύτες η κατάθλιψη, η κοινωνική απομόνωση, η σχολική δυσαρέσκεια, η ΔΕΠ/Υ και η διαταραχή διαγωγής είναι συχνές. Στην ομάδα των θυτών/θυμάτων παρατηρείται συστηματικά καταθλιπτική συμπτωματολογία, αυτοκτονικός ιδεασμός, κοινωνική απομόνωση και εξωτερικευμένα προβλήματα, ενώ αρκετές φορές τα συμπτώματα που βιώνουν είναι πιο έντονα σε σύγκριση τόσο με αυτά των θυμάτων όσο και με αυτά των θυτών. Τέλος, θα εξεταστεί ο τρόπος με τον οποίο οι διαφορετικές μορφές εκφοβισμού συνδέονται με την ψυχική υγεία των εμπλεκόμενων μαθητών.

Π9-6 Ψυχική Υγεία Εφήβων, Μετανάστευση και Σχολείο: Η έννοια της απώλειας

Ιωάννα Μπίμπου-Νάκου, ΠΤΔΕ, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα ανακοίνωση εξετάζει το πώς οι έφηβοι βιώνουν τη μετανάστευση σε σχέση με την αίσθηση του ανήκειν στους χώρους "του σπιτιού τους" και του σχολείου. Οι έφηβοι, παράλληλα με τις "φυσιολογικές" αγωνίες που συνδέονται με την εφηβεία, έρχονται αντιμέτωποι με επιπλέον απώλειες που αφορούν την μετακίνησή τους-συχνά βίαιη-από ένα οικείο πλαίσιο αναφοράς προς διεργασίες εγκατάστασής τους σε ένα αρχικά ανοίκειο περιβάλλον. Τα αποτελέσματά μας βασίζονται σε ένα πρόγραμμα που αφορά την Εκπαίδευση αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών (Επιστημονικώς Υπεύθυνη: Άννα Αναστασιάδη-

Συμεωνίδη, Δράση 6: Προγράμματα ψυχολογικής υποστήριξης, Επιστημονικώς Υπεύθυνη: Σουζάνα Παντελιάδου) και συζητούν σύγχρονες θεραπευτικές προσεγγίσεις στην έννοια της απώλειας στους μετανάστες και πρόσφυγες μαθητές, μέσα από ποικίλες ιστορίες και εμπειρίες των εφήβων.

Συμπόσιο 8 – Αίθουσα 2

Διαταραχή ελλειμματικής προσοχής – υπερκινητικότητας (ΔΕΠΥ): Εκπόνηση και εφαρμογή εξειδικευμένων προγραμμάτων διαχείρισης των προβλημάτων συμπεριφοράς και πρόληψης των επιπτώσεων για παιδιά και γονείς

Πρόεδρος & Συζητητής: *Τερψιχόρη Κόρπα*, Μονάδα διαταραχών προσοχής, υπερκινητικότητας και μάθησης Νοσ. Παιδών «Α. Κυριακού»

Η ΔΕΠΥ είναι από τις πιο τεκμηριωμένες και συχνές νευροβιολογικές διαταραχές παγκοσμίως, με σοβαρές επιπτώσεις στη μάθηση, στη συναισθηματική κατάσταση, στις διαπροσωπικές σχέσεις και στην κοινωνική εξέλιξη του ατόμου. Αν και η κύρια πρόοδος στην θεραπεία της έχει εστιασθεί στην ψυχοφαρμακολογία σε σχέση με τις ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις, η έρευνα όλο και περισσότερο καταδεικνύει ότι η επίδραση παραγόντων του κοινωνικού περιβάλλοντος παίζει σημαντικότερο ρόλο στην έκβαση της ΔΕΠΥ και στην εκδήλωση της συννοσηρότητας από ότι τα γονίδια. Σημαντικό μέρος της αντιμετώπισης της, πλην της ανακούφισης της πυρηνικής συμπτωματολογίας μέσω φαρμακοθεραπείας, αποτελούν τα προγράμματα που αποσκοπούν στη διαχείριση των επιπτώσεών της ως χρόνιας νευροαναπτυξιακής διαταραχής και στην αντιστάθμιση των αναπτυξιακών ελλειμμάτων. Στην παρουσίαση αυτή, περιγράφονται προσεγγίσεις που εκπονούνται και εφαρμόζονται σε ένα φορέα ψυχικής υγείας παιδιών-εφήβων που είναι εξειδικευμένος στην αξιολόγηση και αντιμετώπισή της ΔΕΠΥ (προγράμματα εκπαίδευσης γονέων στην αποτελεσματική διαχείριση της συμπεριφοράς του παιδιού, προαγωγής υγείας προσαρμοσμένα στις ιδιαιτερότητες παιδιών σχολικής ηλικίας, τροποποίησης συμπεριφοράς στα πλαίσια της σχολικής τάξης και βελτίωσης των αναπτυξιακών αδυναμιών μέσω άσκησης των λειτουργιών προσοχής για μικρά παιδιά).

Σ8-1 Ομάδες ψυχοεκπαίδευσης γονέων παιδιών με ΔΕΠΥ

Ζωή Αβούρη

Τα παιδιά με ΔΕΠΥ αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες στην ικανότητά τους να ελέγχουν την συγκέντρωσή τους, την κινητικότητα και την παρορμητικότητά τους. Οι δυσκολίες αυτές επιδρούν αρνητικά στην εκπαιδευτική και κοινωνική τους ζωή, αλλά κυριότερα επηρεάζουν την οικογενειακή τους ζωή. Κυρίως για τους γονείς, οι προκλήσεις της ανατροφής ενός παιδιού με ΔΕΠΥ επιφέρει σημαντικό στρες.

Η εκπαίδευση των γονέων σε ομάδες (parent training) αναδεικνύεται ως θεραπεία εκλογής καθώς πρόκειται για μη φαρμακευτική παρέμβαση, η οποία έχει συνδεθεί με περισσότερο βραχύχρονα αποτελέσματα, με οικονομικότερο για τις υπηρεσίες υγείας τρόπο. Καθώς οι γονείς κατανοούν τις ιδιαιτερότητες των δυσκολιών των παιδιών τους και εκπαιδεύονται να χρησιμοποιούν αποτελεσματικότερες στρατηγικές στην διαπαιδαγώγησή τους, ανακτούν τον έλεγχο της συμπεριφοράς του και βιώνουν λιγότερο στρεσογόνα την ανατροφή τους. Η προσχολική ηλικία θεωρείται η καταλληλότερη ηλικία για μια τέτοιου τύπου παρέμβαση διότι η αλληλεπίδραση γονέα-παιδιού είναι ακόμα ιδιαίτερα στενή από ότι π.χ. στην εφηβική ηλικία.

Δεδομένου ότι στην Ελλάδα μέχρι σήμερα δεν έχει αναπτυχθεί κάποιο εξειδικευμένο πρόγραμμα ομαδικής παρέμβασης για γονείς παιδιών με διάγνωση ΔΕΠΥ, στην Μονάδα Διαταραχών Προσοχής,

Υπερκινητικότητας και Μάθησης δημιουργήθηκε ένα Πρόγραμμα 8 συνεδριών, βασισμένο σε προγράμματα που έχουν ευρέως εφαρμοστεί με επιτυχία σε χώρες του εξωτερικού (Barkley, 1981, 2005, Forehand & McMahon, 1981, Anastopoulos & Barkley, 1989, Danforth, 1998, Webster-Stratton, 2011), με σκοπό να εξοικειωθούν οι γονείς στις ιδιαιτερότητες της διαταραχής και να εκπαιδευτούν θεωρητικά και πρακτικά στην εφαρμογή συγκεκριμένων τεχνικών για την αύξηση της ποιοτικής αλληλεπίδρασης με το παιδί τους, καθώς και στην εφαρμογή αποτελεσματικών μεθόδων πειθαρχίας.

Από την αξιολόγηση της παρέμβασης αυτής, διαπιστώνεται σημαντική αύξηση της λειτουργικότητας των μητέρων και μείωση της έντασης και συχνότητας των συμπτωμάτων της ΔΕΠΥ που αναφέρουν στα παιδιά τους.

Σ8-2 Πρόγραμμα προαγωγής υγείας και διαχείρισης στρες για παιδιά σχολικής ηλικίας με ΔΕΠΥ *Πηνελόπη Παπαδοπούλου*

Η ΔΕΠΥ είναι μια διαταραχή, η οποία επηρεάζει το άτομο σε διάφορες πτυχές της οικογενειακής, σχολικής/επαγγελματικής και κοινωνικής του ζωής. Τα ανωτέρω καθίστανται ιδιαίτερα επιβαρυντικά για το παιδί με ΔΕΠΥ και το επιφορτίζουν με περισσότερο στρες συγκριτικά με φυσιολογικά παιδιά. Πολλές φορές, μάλιστα, η ιδιαίτερα έντονη συμπτωματολογία, αλλά και η συνακόλουθη έκπτωση στη λειτουργικότητα πλήττουν και τη σχετιζόμενη με την υγεία ποιότητα ζωής του εκάστοτε παιδιού που εμφανίζει τη διαταραχή. Επιπλέον, σχετικά με τον τρόπο ζωής των παιδιών με ΔΕΠΥ, ακολουθούν συχνά ανθυγιεινά διαιτητικά πρότυπα και συνήθως, δεν εμπλέκονται σε δραστηριότητες που απαιτούν σωματική άσκηση.

Κατά συνέπεια, θεωρήθηκε σκόπιμο να κατασκευαστεί ένα πρόγραμμα εστιασμένο σε τέσσερις τομείς: 1) οργάνωση μελέτης 2) συμβουλευτική στην υιοθέτηση υγιεινής διατροφής 3) συμβουλευτική στην προώθηση της φυσικής άσκησης 4) ψυχοεκπαίδευση-διαχείριση του στρες. Το πρόγραμμα παρέμβασης εφαρμόστηκε σε 25 παιδιά ηλικίας 8-12 ετών, ενώ ο αντίστοιχος αριθμός παιδιών κατανεμήθηκε στην ομάδα ελέγχου. Μετά το τέλος του προγράμματος, παρατηρήθηκε αύξηση των συμπεριφορών που προάγουν την υγεία, όπως της υγιεινής διατροφικής συμπεριφοράς (περισσότερη κατανάλωση ψαριού, φρούτων και οσπρίων, χαμηλότερη κατανάλωση γλυκών και αύξησης της σωματικής δραστηριότητας) στην ομάδα παρέμβασης σε σχέση με την ομάδα ελέγχου, ενώ η ομάδα παρέμβασης κατέδειξε βελτίωση ενδοομαδικά σε κάποιους δείκτες αξιολόγησης της σχετιζόμενης με την υγεία ποιότητας ζωής. Τέλος, δε σημειώθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στα επίπεδα του στρες των παιδιών με ΔΕΠΥ.

Σ8-3 Τροποποίηση συμπεριφοράς στη σχολική τάξη για μαθητές με ΔΕΠΥ

Φωτεινή Λύτρα

Η Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής με ή χωρίς Υπερκινητικότητα είναι από τις περισσότερο τεκμηριωμένες νευροβιολογικές διαταραχές και αποτελεί τη συχνότερη παιδοψυχιατρική διάγνωση για παιδιά σχολικής ηλικίας. Τα παιδιά και οι έφηβοι που παρουσιάζουν ΔΕΠΥ έχουν διάφορες δυσκολίες που εκδηλώνονται στο σχολικό, οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον. Καθώς η ΔΕΠΥ αποτελεί μια πολύπλοκη διαταραχή που επηρεάζει όλους τους τομείς της λειτουργικότητας, έτσι και η αντιμετώπισή της απαιτεί την εφαρμογή κατάλληλων στρατηγικών τροποποίησης της συμπεριφοράς σε πολλαπλά πλαίσια. Ένα εξ αυτών είναι η σχολική τάξη όπου το παιδί ή ο έφηβος περνάει αρκετές ώρες της ημέρας και όπου εκδηλώνονται σε μεγάλο βαθμό οι δυσκολίες του. Τα παιδιά με ΔΕΠΥ χρειάζονται μία σωστά δομημένη τάξη, να γνωρίζουν τι αναμένεται από αυτά από τη στιγμή που θα μπουν στην τάξη μέχρι τη στιγμή που θα φύγουν στο τέλος της ημέρας. Αυτή η δομή προέρχεται από τον δάσκαλο ο οποίος ορίζει με σαφήνεια τι αποτελεί αποδεκτή και τι μη συμπεριφορά και ο οποίος παρέχει στα παιδιά προβλεπτικότητα, συνέπεια και σταθερότητα. Σύμφωνα με τη σύγχρονη βιβλιογραφία όλα τα προγράμματα διαχείρισης των παιδιών με ΔΕΠΥ στην σχολική τάξη περιλαμβάνουν τα ακόλουθα σημεία: α) Την τροποποίηση του περιβάλλοντος της τάξης και την οργάνωση του χώρου, β) Την προσαρμογή της διδασκαλίας και του διδακτικού υλικού στις ανάγκες των μαθητών με ΔΕΠΥ, γ) Την εφαρμογή συγκεκριμένων στρατηγικών για τη διαχείριση της συμπεριφοράς και δ) Την παροχή κατάλληλης βοήθειας για την βελτίωση της κοινωνικοποίησης. Στην παρούσα εισήγηση θα αναλυθούν εκτενέστερα τα προαναφερθέντα σημεία και θα παρατεθούν συγκεκριμένες τεχνικές τροποποίησης συμπεριφοράς.

Σ8-4 Πρόγραμμα άσκησης προσοχής για παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας με συμπτωματολογία ΔΕΠΥ
Χρήστος Σκαλούμπακας

Η ΔΕΠΥ είναι μια νευροβιολογική διαταραχή που χαρακτηρίζεται από υπερκινητική συμπεριφορά, παρορμητικότητα και δυσκολίες στην προσοχή και τη συγκέντρωση. Αν και η υπερκινητικότητα και η παρορμητικότητα επηρεάζουν τη συμπεριφορά, η σημασία των δυσκολιών στην προσοχή και τη συγκέντρωση είναι καθοριστική σε ότι αφορά την ομαλή ακαδημαϊκή πορεία των παιδιών αυτών. Ιδιαίτερα στις μικρότερες ηλικίες που η χορήγηση φαρμακευτικής αγωγής για την αντιμετώπιση της ΔΕΠΥ συναντά το δισταγμό των θεραπειών και τις ισχυρές αντιστάσεις από το γονεϊκό περιβάλλον, είναι απαραίτητη η χρήση μη φαρμακευτικών παρεμβάσεων που να διακρίνονται από αποτελεσματικότητα. Στα πλαίσια αυτής της προσπάθειας παρουσιάζουμε μια παρέμβαση και τα πρώτα θετικά ευρήματα από την πιλοτική εφαρμογή της σε κλινικό πληθυσμό, που στοχεύει στην εξάσκηση της προσοχής και της συγκέντρωσης σε παιδιά προσχολικής-πρώτης σχολικής ηλικίας (5-8 ετών) που παρουσιάζουν συμπτωματολογία ΔΕΠΥ. Η παρέμβαση βασίζεται σε πρωτότυπο υλικό που χορηγείται εξατομικευμένα στα παιδιά σε συνεδρίες των 30-35 λεπτών. Το υλικό των ασκήσεων είναι οπτικό και ακουστικό και χορηγείται σε «κύματα» με επαναλαμβανόμενη χορήγηση των ίδιων ασκήσεων με σταδιακή αύξηση του βαθμού δυσκολίας. Στόχος είναι η οριακή επιμήκυνση του εύρους προσοχής, επιμεριζόμενης ή παρατεταμένης, καθώς και της μνήμης εργασίας. Η χρήση του προγράμματος είχε ευεργετικά αποτελέσματα από τη χρήση της σε πιλοτικό δείγμα (n=10) έτσι όπως διαφαίνεται από τις αποκρίσεις στα ερωτηματολόγια συμπεριφοράς των γονέων και των εκπαιδευτικών καθώς και από δείκτες νευροψυχολογικών δοκιμασιών ενώ ο βαθμός αποδοχής της από τα παιδιά ήταν ιδιαίτερα υψηλός.

A1 Η σχέση μεταξύ του Εκφοβισμού/Θυματοποίησης, της Σχολικής Άρνησης και των Μετατραυματικών Συμπτωμάτων Στρες: Μία συγκριτική μελέτη

A.K. Τσιάντης, E. Συγγελάκη, I. Μπεράτης, M.H. Ακαλέστου, A. Στεφανάκου, B. Λάγγαρη, K. Φύσσας, B. Παπαγιαννοπούλου, Θ. Χατζηπέμου, X. Ασημόπουλος, I. Τσιάντης – Ε.Ψ.Υ.Π.Ε.

Γιώργος Σιδερίδης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Ο σκοπός της συγκεκριμένης μελέτης ήταν να δοκιμάσει την υπόθεση ότι οι μαθητές που εκφοβίζουν (bullies), οι μαθητές που εκφοβίζονται (victims), οι μαθητές που εκφοβίζουν και εκφοβίζονται (bullies/victims), και μια ομάδα μαθητών που δεν εκφοβίζουν ούτε εκφοβίζονται διαφοροποιούνται ως προς την 'Επιθυμία για Φοίτηση στο Σχολείο' (school liking) ή την 'Σχολική Άρνηση' (school avoidance), και τα μετατραυματικά συμπτώματα του στρες. Οι συμμετέχοντες ήταν 2569 μαθητές δημοτικού των τάξεων Δ, Ε, και ΣΤ, οι οποίοι επιλέχθηκαν τυχαία από τον σχολικό πληθυσμό της περιοχής της Αττικής. Σειρά αναλύσεων κατέδειξε στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα στις ομάδες σε όλες τις μεταβλητές. Το γενικό F-test ακολούθησε μια σειρά τεστ πολλαπλών συγκρίσεων με το μοντέλο του Tukey ελέγχοντας για το σφάλμα Τύπου-I.

Σχετική με την 'Επιθυμία για Φοίτηση στο Σχολείο' (school liking) ή την 'Σχολική Άρνηση' (school avoidance), αποτέλεσε εύρημα ότι οι μαθητές που εκφοβίζουν είχαν τις χαμηλότερες βαθμολογίες στην 'Επιθυμία για Φοίτηση στο Σχολείο' και τις υψηλότερες στην 'Σχολική Άρνηση'.

Ως προς τα συμπτώματα μετατραυματικού στρες, η ομάδα των μαθητών που εκφοβίζουν και εκφοβίζονται (bullies/victims) και η ομάδα των μαθητών που μόνο εκφοβίζονται (victims) εμφάνισαν στατιστικά υψηλότερες βαθμολογίες από τις δύο άλλες ομάδες μαθητών.

Τα αποτελέσματα της μελέτης υποδεικνύουν ότι ορισμένες ομάδες μαθητών ενδέχεται να είναι σε μεγαλύτερο κίνδυνο για ανάπτυξη συμπτωματολογίας μετατραυματικού στρες ή άλλων αγχωδών συμπτωμάτων, για την οποία έχει βρεθεί να υπάρχει τεκμηριωμένη αποτελεσματικότητα με την εφαρμογή γνωσιακών-συμπεριφοριστικών θεραπευτικών παρεμβάσεων

A2 Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα τροποποίησης των αρνητικών διερμηνειών των παιδιών του δημοτικού :

Οι επιπτώσεις που έχει στην ανατροφοδότηση που προέρχεται από τους γονείς και τους συμμαθητές

Κωνσταντίνα Ευστρατίου, ΠΤΔΕ

Στέφανος Βασιλόπουλος, Πανεπιστήμιο Πατρών

Προηγούμενες έρευνες έχουν δείξει ότι τα παιδιά με κοινωνικό άγχος ερμηνεύουν ποικίλες υποθετικές κοινωνικές καταστάσεις με αρνητικό τρόπο και ότι είναι δυνατόν να τροποποιηθούν οι αρνητικές αυτές ερμηνείες μέσα από κατάλληλα γνωστικο-συμπεριφοριστικά προγράμματα. Επιπλέον, είναι γνωστό πως η επιρροή που έχουν οι γονείς πάνω στα παιδιά τους είναι σημαντική, ενώ με την πάροδο του χρόνου αυξάνεται η σφαίρα επιρροής των συνομηλίκων. Όμως αυτό δεν σημαίνει πως οι γονείς δεν συνεχίζουν να παίζουν σημαίνοντα ρόλο στη ζωή των παιδιών. Στην παρούσα έρευνα διερευνήσαμε κατά πόσο η διαφοροποίηση στη διαδικασία του προγράμματος επηρεάζει την πειραματική τροποποίηση των διερμηνειών σε μαθητές ηλικίας 8-12 ετών. Το δείγμα αποτελείται από 150 μαθητές και μαθήτριες των Ε' και Στ' τάξεων του Δημοτικού Σχολείου οι οποίοι κλήθηκαν να ερμηνεύσουν μια σειρά από αμφίσημες υποθετικές ιστορίες σε συνθήκες γονικής ή συμμαθητικής ανατροφοδότησης. Τα ευρήματα επιβεβαιώνουν τη βασική μας υπόθεση, πως δηλαδή οι γνωστικές αντιλήψεις των μαθητών επηρεάζονται κυρίως από τους γονείς και όχι σε τόσο μεγάλο βαθμό από τους συνομηλίκους, πάντα σε σχέση με την συγκεκριμένη ηλικία στην οποία βρισκόταν το συνολικό δείγμα. Η γονική ανατροφοδότηση έπαιξε μεγαλύτερο ρόλο σε σχέση με την συμμαθητική, αφού η τελευταία δεν επέδρασε σημαντικά στην επιλογή λιγότερο αρνητικών ερμηνειών. Τα ευρήματα αυτά μας παρέχουν κάποιες πρώτες ενδείξεις για ένα πιθανό μηχανισμό ανάπτυξης του άγχους στα παιδιά.

A3 Τα κριτήρια επιλογής συντρόφου ως αξιακά πρότυπα των σύγχρονων κοινωνιών και “ρυθμιστές” των διαπροσωπικών σχέσεων

Γεωργία Τζαμαλούκα, ΤΕΙ Αθήνας

Νικολέττα Λιβάνη-Ηλιοπούλου, Κοινωνική Λειτουργός

Σκοπός: Από τα κριτήρια επιλογής συντρόφου εξάγονται πρότυπα συμπεριφοράς των νέων ατόμων, όπως αυτά διαμορφώνουν και διαμορφώνονται από το κοινωνικό περιβάλλον. Καθώς η μόρφωση αποτελεί σημαντική κοινωνική μεταβλητή, διερευνάται ο ρόλος της στις συντροφικές προτιμήσεις με σκοπό να αναδειχθούν τα μοντέλα που αφορούν σε αναπαραστάσεις των φύλων, και μέσω αυτών του οικογενειακού θεσμού, στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα.

Υλικό και μέθοδος: Υλοποιήθηκε έρευνα στην οποία συμμετείχαν 300 άτομα ηλικίας 18-30 ετών. Η δειγματοληψία πραγματοποιήθηκε κατόπιν στρωματοποίησης με κριτήρια το φύλο, τον βαθμό αστισμού του τόπου καταγωγής, το μορφωτικό επίπεδο και την εμπλοκή σε ετερόφυλη σχέση άνω του ενός έτους. Χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο «κλειστού τύπου» που εξέταζε: α) τα κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων, β) τα χαρακτηριστικά συντρόφου.

Συμπεράσματα: Στη διεθνή βιβλιογραφία τα κριτήρια με τα οποία οι νέοι επιλέγουν τους συντρόφους τους σχετίζονται με το φύλο, τη μόρφωση, το κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο, τη διάρκεια της σχέσης, τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας, την εξωτερική εμφάνιση, την ομοιότητα, τις πολιτισμικές καταβολές και τις δημογραφικές πιέσεις. Η μόρφωση, ως κοινωνικοποιητικός παράγοντας, επηρεάζει ποιοτικά τη διαμόρφωση των αντιλήψεων για τα φύλα και τη μεταξύ τους ισότητα και όσο αυξάνεται το πνευματικό και πολιτισμικό επίπεδο, τόσο τα δύο φύλα τείνουν να λειτουργούν με ισοτιμία στη σχέση. Αντίθετα, στα χαμηλότερα μορφωτικά στρώματα τα κριτήρια είναι πιο κοντά στα παραδοσιακά προσδιορισμένα πρότυπα ρόλου κάθε φύλου. Ως προς την προτίμηση του κοινωνικο-οικονομικού status αρχικά υπάρχει διαφοροποίηση ανάμεσα στα φύλα, αλλά όταν προστίθεται ο παράγοντας της μόρφωσης (τόσο ως προσωπική κατάκτηση όσο και ως υπόβαθρο) τότε τα δύο φύλα εξομοιώνονται.

A4 Ομαδική Γνωσιακή-Συμπεριφορική Ψυχοθεραπεία σε παιδιά και εφήβους με Ψυχαναγκαστική-Καταναγκαστική Διαταραχή: Ανασκόπηση

Κατερίνα Καραμάνη, Πασχαλιά Μυτσκίδου, ΙΕΘΣ

Η Ψυχαναγκαστική-Καταναγκαστική Διαταραχή (ΨΚΔ) έχει συχνά έναρξη στην παιδική και εφηβική ηλικία. Οι έρευνες δείχνουν ότι το 30% των ενήλικων ασθενών εμφάνισαν αρχικά συμπτώματα σε ηλικία 6-15 ετών ενώ η επικράτηση της διαταραχής στα παιδιά και τους εφήβους υπολογίζεται στο 1-4%.

Γνωρίζοντας ότι η επίδραση της ομάδας είναι ιδιαίτερα σημαντική σε αυτές τις ηλικίες, έχουν αναπτυχθεί ομαδικά ψυχοθεραπευτικά προγράμματα ώστε να διερευνηθεί αν η συγκεκριμένη μορφή θεραπείας παρουσιάζει επιπλέον αποτελεσματικότητα και οφέλη σε αυτές τις ηλικίες. Στόχος της παρούσας μελέτης είναι να διερευνηθεί η αποτελεσματικότητα της Ομαδικής Γνωσιακής-Συμπεριφορικής ψυχοθεραπείας (ΓΣΨ) σε παιδιά και εφήβους με ΨΚΔ. Γίνεται ανασκόπηση των ερευνών ώστε να διαφανεί η δυνατότητα της ομαδικής θεραπείας να αποτελέσει μια πολύτιμη εναλλακτική της ατομικής. Παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των ερευνών που δείχνουν ανταπόκριση των ασθενών σε ποσοστό 30-80%, χαμηλότερα ποσοστά υποτροπής σε σχέση με τη φαρμακοθεραπεία, καθώς και αυξημένα ποσοστά βελτίωσης στις περιπτώσεις συμμετοχής των γονέων ή ολόκληρης της οικογένειας. Τέλος, γίνεται μια κριτική αποτίμηση των ερευνητικών ευρημάτων και παρουσιάζονται οι προϋποθέσεις, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της ομαδικής ΓΣΨς. Συμπερασματικά, η ομαδική ΓΣΨ οδηγεί σε ικανοποιητικά θεραπευτικά αποτελέσματα, ωστόσο ο μικρός αριθμός ερευνών που συναντάται στη βιβλιογραφία καθιστά απαραίτητη την περαιτέρω διερεύνηση της αποτελεσματικότητας της.

A5 Χαρακτηριστικά και τρόποι αντιμετώπισης των παιδιών με επιθετικές μορφές συμπεριφοράς *Αφροδίτη Ζαρταλούδη, Σισμανόγλειο, ΓΝΑ*

Οι διαταραχές συμπεριφοράς στην παιδική ηλικία αντιπροσωπεύουν τις πιο επίμονες και κοινές μορφές δυσλειτουργίας στο επίπεδο των διαπροσωπικών και κοινωνικών σχέσεων. Παιδιά με διαταραχές συμπεριφοράς στην προσχολική και σχολική ηλικία, τα οποία δεν έχουν δεχθεί κάποια ψυχοπαιδαγωγική και ψυχοθεραπευτική βοήθεια παρουσιάζουν τον κίνδυνο να αναπτύξουν στην ενήλικη ζωή αντικοινωνικές τάσεις ή διαταραχές προσωπικότητας, αλλά και ποικίλες άλλες ψυχικές και διαπροσωπικές δυσκολίες όπως συζυγική αστάθεια, επαγγελματική και κοινωνική απομόνωση / περιθωριοποίηση.

Στην παρούσα μελέτη αναφέρονται χαρακτηριστικά παιδιών με επίμονα προβλήματα συμπεριφοράς, οι συνέπειες της επιθετικής συμπεριφοράς καθώς και τεχνικές τροποποίησής της που συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των προβλημάτων και ενισχύουν την ανάπτυξη θετικών προτύπων λειτουργίας που οδηγούν προς την απόκτηση επιθυμητής συμπεριφοράς.

Μια επιθετική συμπεριφορά θα πρέπει να αντιμετωπιστεί άμεσα αλλά και μακροχρόνια. Η κατανόηση της ιδιαιτερότητας της πορείας του κάθε παιδιού με προβλήματα συμπεριφοράς, αποτελεί σημαντικό παράγοντα για το σχεδιασμό της παρέμβασης, η οποία πρέπει να είναι εξειδικευμένη και, κυρίως, εξατομικευμένη, βασισμένη στα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας, τη συνύπαρξη άλλων διαταραχών, την κατάσταση της οικογένειας του παιδιού και τη διανοητική, συναισθηματική και κοινωνική κατάσταση του ατόμου. Στα παιδιά και εφήβους οι τεχνικές θεραπείας της συμπεριφοράς πρέπει να χαρακτηρίζονται από σταθερότητα, σαφή όρια, υπομονή και επιμονή. Ο σχεδιασμός των στρατηγικών παρέμβασης και η επιτυχημένη εφαρμογή τους παραμένει η βασική πρόκληση για γονείς, δασκάλους, και ειδικούς επαγγελματίες.

A6 Γλωσσικές Διαταραχές στην Νοητική Υστέρηση *Γεωργία Ανδρέου, Δήμητρα Κατσαρού, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας Ιωάννης Γαλαντόμος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου*

Η κατάκτηση της μητρικής γλώσσας συνιστά διαδικασία ασυνείδητη και αυτοματοποιημένη για τα παιδιά με τυπική νοημοσύνη και φυσιολογική εγκεφαλική λειτουργία. Έτσι, η κατάκτηση του γλωσσικού μηχανισμού κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού προχωράει ταχύτατα και χωρίς επίσημη διδασκαλία.

Αντιθέτως, παιδιά που έχουν διαγνωσθεί με Νοητική Υστέρηση, συχνά έρχονται αντιμέτωπα με ποικίλες αναπτυξιακές γλωσσικές διαταραχές που αποτελούν τροχοπέδη τόσο στην κοινωνικοποίησή τους όσο και στην γενικότερη ποιότητα ζωής τους. Οι πιο συνήθεις δυσκολίες στη Νοητική Υστέρηση εντοπίζονται στον τομέα έκφρασης της γλώσσας παρά πρόσληψής της.

Συγκεκριμένα, οι γλωσσικές διαταραχές που εντοπίζονται στην Νοητική Υστέρηση είναι οι εξής: Η Γλωσσική Ακουστική Αγνωσία, η οποία χαρακτηρίζεται από προβλήματα γλωσσικής κατανόησης, αδυναμία ερμηνείας χειρονομιών, ελάχιστη γλωσσική παραγωγή και χαμηλό μέσο μήκος πρότασης. Η Λεκτική Δυσπραξία, η οποία συνοδεύεται από επαρκή γλωσσική κατανόηση αλλά και από σοβαρές διαταραχές στην εκφορά λόγου, στη χρήση προτάσεων και στην παραγωγή γλωσσικών ήχων. Το Σύνδρομο Φωνολογικής Διαταραχής, το οποίο χαρακτηρίζεται συνήθως από επάρκεια γλωσσικής έκφρασης και πρόσληψης αλλά από δυσνόητη ομιλία. Η Εκφραστική Γλωσσική Διαταραχή, η οποία συνοδεύεται από φωνολογικό έλλειμμα, χαμηλό μέσο μήκος πρότασης, λάθη στις καταλήξεις των μορφημάτων και προβλήματα στην κατανόηση προτάσεων. Η Λεξική Γλωσσική Διαταραχή, η οποία χαρακτηρίζεται από δυσχέρειες στην αφήγηση, σύγχυση μεταξύ υποκειμένου και αντικειμένου, ελλιπή ετυμολογική αντίληψη και αδυναμία στην κατανόηση αφηρημένων εννοιών. Τέλος, η Πραγματολογική Διαταραχή, η οποία συνοδεύεται από φυσιολογική άρθρωση, ευχέρεια λόγου, πιθανή ηχολαλία, επίμονη επανάληψη αποστηθισμένων εκφράσεων, αδυναμία κατανόησης και ερμηνείας μεταφορικών εκφράσεων, δυσκολία στην αφήγηση και ελλιπή βραχύχρονη μνήμη.

18.30-19.00 ΛΗΞΗ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

